92-4
L234

UZONS F. KENEDIJS UN LATVIEŠI

★

John F. Kennedy and the Latvian People

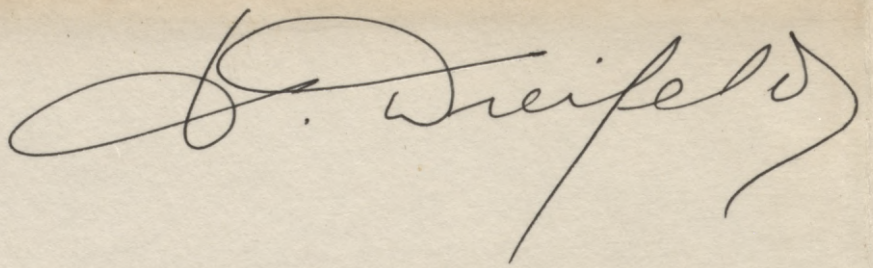

VAIDAVA

B,L

92-4
234

dubl
L
9

OSVALDS AKMENTIŅŠ

DŽONS F. KENEDIJS UN LATVIEŠI

★

John F. Kennedy and the Latvian People

GAREZERA
GRĀMATU KLĒTS

VAIDAVA *1964.*

172

923
K35a
c. 1

Copyright, 1964.
by
Osvalds Akmentiņš
All rights reserved

Summary of "JOHN F. KENNEDY AND THE LATVIAN PEOPLE"
by *Sandra Akmentins*, page 91.

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTĒKA
92 31.720
0300033065

Printed by
AUGSTUMS PRINTING SERVICE
Lincoln, Nebraska. 68502
U. S. A.

IEVADS

Par Amerikas Savienoto Valstu 35. prezidentu, nelaiķi Džonu F. Kenediju rakstīs daudz grāmatu, bet šī būs pirmā latviešu valodā. Tā stāstīs dažus epizodus par aizgājušā ASV prezidenta saskari ar latviešiem dažādos laikos.

Lasītājs pakavēsies tālās dienās, kad Harvardas universitātes students Džons F. Kenedijs apmeklē Latviju, kad tā vēl bija brīva zeme. Redzēsim latviešus kā bēgļus, kas dodas pāri Atlantijas okeanam, gluži kā senos pilgrimus. Sākot jaunu dzīvi Amerikā, daļa bēgļu nonāk īsā saskarē ar ASV politiķi. Tiekas ar viņu kā kongresa locekli, senātoru un vēlāk kā ASV prezidentu.

Kaut arī ASV ir tālu no Latvijas, latviešu tauta arvien raudzījusies uz ASV un tās prezidentu ar dziļāko cieņu un uzmanību. Latviešu tautai, viņas agresīvo kaimiņu dēļ, bieži nācies lūgt Amerikas palīdzību tās varonīgās brīvības cīņās. Tā raida palīdzības saucienus arī šodien un lūdz gan ASV, gan Apvienotās Nācijas, lai latviešu tautai ļauj dzīvot pēc savas izvēles, nevis pēc okupantu patikas. No katra Amerikas prezidenta, tā arī no Dž. F. Kenedija, latvieši gaidīja savai dzimtenei labākus laikus atnākam. Pats viņš nu ir aizgājis, bet laiki nav mainījušies. Nelaiķis prezidents bija pasaulei miera apustulis, kas pāri visam sludināja cilvēcības ideālus - tiesības un brīvību. Viņa laiks bija par īsu, lai šīs deklarācijas iedzīvinātu, bet Kenedijs atstāja ideālus.

Amerikāņi pārdzīvo kritisku laiku savā vēsturē, kad arvien biežāk dzirdam viņiem veltītus naida saucienus. Padomju Krievija lauztin laužas pēc pēdējām brīvām zemēm Eiropā, un komūnisms draud

nomainīt līdzšinējās dzīves sistēmu. Kas notiks ar Ameriku? Šo draudošo stāvokli apzinoties, kritušais prezidents gribēja atjaunot patriotismu un celt godā amerikāņu ideālus, kad tapa šī demokratija. Ar savām aizrautīgām runām un inteliģenci Kenedijs iekaroja jaunatnes sirdis, bet ieguva arī daudz ienaidnieku. Kenedijs Amerikas nēģeriem bija viņu cerība, lai simts gadu laikā pēc Ābrama Linkolna iegūtu vienādas tiesības ar baltajiem, bet nav noliedzams, ka latvieši un arī citas apspiestās tautas sagaidīja no Kenedija vairāk nekā viņš deva. Kā kongresa loceklis un senātors viņš cīnījās vairāk par Baltijas valstu brīvību, nekā būdams ASV prezidents. Par Kenedija darbu spriedīs vēsture. Viņa traģisko aiziešanu dziļi pārdzīvoja visa cilvēce.

Vēl miljonu sirdīs nav norimuši traģiskie šāvieni Dallasā 1963.gada 22.novembrī, kas dzīvību atņēma Amerikas Savienoto Valstu 35. prezidentam Džonam F. Kenedijam. Vai šie šāvieni beidzot atmodinās visu pasauli?

Autors.

BALTAIS NAMS UN LATVIEŠI

Daudzu sapnis dzīvē ir reizi būt lielākās un bagātākās zemes - Amerikas galvas pilsētā Vašingtonā. Agrāk šo sapni īstenot dzīvē varēja tikai retais, bet tagad - diezgan daudzi. Cik zināms, pirmais latvietis, kas apmeklējis Balto namu — Amerikas prezidentu rezidenci Vašingtonā, ir avīžnieks Miķelis Klusiņš (1848. - 1904.). Šī vizīte notiek 1893. g. vasaras pirmajā pusē, kad viņš kopā ar krievu avīžnieku grupu ierodas uz Pasaules izstādes atklāšanu Čikāgā (Worlds Columbian Exposition). Kā jau zināms no pētījumiem, šinī izstādē pirmo reiz 1893.g. piedalās arī latvieši. Izstādē bija pārstāvētas kādas divdesmit firmas no Latvijas, tur redzēja akadēmiķa Jūlija Federa gleznu „Mana māja." Bija izstādīti arī latviešu folkloras materiāli.

Miķelis Klusiņš, apskatījis Baltimoru, Ņujorku, devās uz Vašingtonu, lai redzētu Amerikas prezidenta mītni. Toreiz par prezidentu bija Grovers Klivlends (Grover Cleveland).

Latviešu korespondents redzēto aprakstīja 1893.g. mēnešrakstā „Austrums" 19 turpinājumos, kas toreiz iznāca Jelgavā J. Velmes vadībā. Šajos rakstos M. Klusiņš apbrīno un cieņu veltī Savienotām Valstīm, un ieteic daudz ko mācīties arī latviešiem. Raksturīgi ir Klusiņa apraksti par Balto namu:

„Ēka divstāvu un atgādina turīga muižnieka pili uz laukiem. Krievijas pilsētās varam atrast daudz pārākus būvmākslas darbus. Tomēr vēstures ziņā nevarējām palikt māju neaplūkojuši. Mājai piemīt miera izskats, atgādina omulību, vienkāršo senatni pirmo prezidentu laikos. Mūs ieved priekšnamā, kur pie durvīm nav ne sarga, ne sulaiņu, ne šveicaru mundieriņos. Divi apkalpotāji, kuŗi no citiem vīriešiem atšķiras ar to, ka bij bez cepurēm, parādīja publikai durvis, pa kuŗām ieiet. Lielākā daļa publikas kāpa pa trepēm otrā stāvā, kur prezidenta kanceleja. Mūs ielaida austrumu telpās, kur „lielā viesistaba" aizņem visas ēkas platumu un kalpo oficiālām atklātām pie-

ņemšanām. Šī istaba izskatījās kā pienācīga valdnieka istaba, bet visi apmeklētāji staigāja mēteļos, dažiem bij pat kalošas kājā, tā kā pat pēdas uz tepiķiem paliek redzamas. Audiences gaidītāju nebij daudz: vienkārši, ar gaumi ģērbtas dāmas, vienkārši jaunekļi un vecāki vīri gaidīja valsts galvu iznākot. Tā kā mums ar prezidentu nebij nekādas īpašas darīšanas, un negribēdami, tā sakot, lielības dēļ vien ar viņu runāt, un caur to atņemt laiku ar darbu apkrautam valsts vīram, tad mēs atstājām ievērojamo valsts istabu un apskatījām vēl sarkano, zilo un zaļo viesistabu, iesauktas tā pēc mēbeļu krāsām, ēdamistabu un platu koridoru, kas sadala ēkŗu divās daļās. Visas telpas greznotas ar lielu krāšņumu un ir senlaiku garšā."

Redzam, ka latviskās kautrības dēļ, Klusiņš nav prezidentu traucējis, bet Balto namu atstājis saviļņots.

Savos Amerikas ceļojuma aprakstos M. Klusiņš dod statistiskus datus un min faktus, ka 1800.g. Vašingtonā bijis tikai 3208 iedzīvotāji, tikpat daudz kā tanī pašā laikā Bauskā. 1893.g. Vašingtonā bijis 230392 iedzīvotāji, tikpat cik toreiz Rīgā.

Mekkinlijs krīt atentātā Bafalo

Tad nāk 1901. gads, kas šo gadu simteni ievada ar traģēdiju ASV vēsturē. Latvieši ir šīs drāmas pārdzīvotāji. No anarķista lodēm krīt ASV prezidents Mekkinlijs (William Mc Kinley), kad viņš draudzīgi sasveicinās Panamerikas izstādē ar publiku. Viņu smagi ievainoja 1901.g. 6. septembrī, bet mira vēlāk.

J. Zieberga vadītais „Amerikas Vēstnesis" par šo amerikāņu tautas traģēdiju raksta šādi: „... Visa amerikāņu tauta bij ļoti uztraukta, kad dabūja zināt, ka viņu zemes galva Mekkinlijs tika Panamerikas izstādē ar diviem šāvieniem nāvīgi ievainots no kāda anarķista. Viņu sirdis bij briesmīgi apbēdinātas par briesmīgo notikumu un katrs amerikānis sajuta dziļāko līdzjūtību pret savu prezidentu, jo mēs paši esam viņu amatā iecēluši, tādēļ viņš mums arī bija mīļš." Mēs

dzirdam no tālas pagātnes, ka arī toreizējai iecelotāju paaudzei Amerikas prezidents bijis mīļš un nevis tāds despots, kāds bija toreiz Krievijas cars.

Tālāk laikraksts ziņo: „Piektdien prezidents ieturēja pusdienas kāšņajā mūzikas templī un notika sasveicināšanās ar publiku. Ikviens, kas gribēja, varēja iet prezidentam klāt un spiest roku. Šis paradums Amerikā ir ļoti iecienīts un viss ļaužu pulks Bafalo bij ļoti uzjautrināts un iepriecināts. Bet neviens no tiem tūkstošiem nenojauta, ka līdz ar viņiem roku sniegt prezidentam iet arī slepkava. Ļaužu pūlī bij redzams kāds mērena auguma cilvēks ar lejup nolaistu roku, kabatas lakatiņā nesot paslēptu revolveri. Pirmais šāviens prezidentu ķēra pret trešo ribu un mazliet aizsargājis iekšējos organus, bet otrs šāviens izgājis cauri vēderam. Ārsts varējis atrast tikai vienu lodi, bet otru nav varējis izņemt. Prezidents operāciju pārcietis labi. Šāvējs atzinies, ka ir anarķists un izpildījis savu pienākumu. Viņš cietumā gaida savu sodu."

Gluži kā tagad, sērojot par prezidentu Kenediju, arī toreizējais latviešu avīžnieks sacījis: „Sēras par Mekkinlija nāvi tika pavairotas caur to, ka viņš mira no kāda viltīga un negodīga slepkavas rokas, kas visai mūsu tautai ir par kaunu un negodu, ka šādas lietas vēl var notikt šai brīvajā republikas valstī."*)

Mekkinlijs mira 14. septembrī, bet viņa bēru diena bij 19. septembris, kas izvērtās par lielāko nacionālo sēru dienu. Laikraksts raksta tālāk: „Pēc Mekkinlija nāves viņa vietā nāca viceprezidents Teodors Ruzvelts (1858.g. - 1919.g.). Viņš tapa tai pašā dienā bez kādām svinībām amata ievests. Ruzvelts izlaida tūlīt proklamāciju un 19. septembri izsludināja par sēru dienu, kur visa tauta piedalījās pie prezidenta apbedīšanas... Arī Bostonas Latviešu Trīsvienības Draudze noturēja sēru dievkalpojumu... Visi veikali visu dienu bij slēgti, karogi plīvoja pusmastā. Pilsētas vidū nami bij pārvilkti ar sēru karogiem. Tauta arī atcerējās, ka taisni pirms divdesmit gadiem mira prezidents Garfilds no ievainojumiem. Pēc Mekkinlija nāves sākās Ruzvelta ēra, kuŗā viņš izcēlās

*) „Amerikas Vēstnesis," 1901.g.

kā ievērojams valstsvīrs. Kāds francūzis, apceļodams tai laikā ASV, ir teicis: „Es redzēju divus gigantus: Niagāru un Ruzveltu." Slepkava saņēma nāves sodu.

Traģiskais notikums ilgi palika tautas atmiņā, cik var briesmīgs būt cilvēks pret cilvēku, ja viens otram laupa dzīvību. Ko vēlējās Mekkinlija slepkava un ko viņš ieguva? Eiropas valstīs valdnieku nogalināšana saistās ar tālākiem notikumiem, bieži vien tie izsauc kaŗus, kā to liecināja atentāts Sarajevā, kas bija dzirkstele 1. pasaules kaŗam. Savienotās Valstīs nekas tamlīdzīgs nenotika. Mājas kārtībā drusku ciešāku uzraudzību veltīja anarķistiem, bet sociālisma kustība pieauga. Par Mekkinlija nogalināšanu „Amerikas Vēstnesis" komentēja: „20. gadu simtenis ir ar briesmīgu darbu iesācies. Savienoto Valstu prezidents ir miris no slepkavu rokām. Tas rāda mums, ka tas odžu dzimums, tā slepkavu banda, kuŗa tīko pēc valsts valdnieku dzīvības, vēl ir spēkā un izdara visādus briesmu darbus. Tad, lai Dievs dod, lai šis velna pereklis tiktu reiz pavisam izārdīts un šī niknā zāle pavisam iznīcināta..."

* * *

Piektā gada revolūcionāri ar Balto namu ievēroja piesardzīgu distanci. Viņiem nebija ar prezidentiem neko runāt un lūgt, tikai tad, kad draudēja deportācijas, bija jāklaudzina pēc palīdzības pie Baltā nama. Toreizējās avīžu slejās atrodam jo asas satiras, veltītas Ruzveltam, Taftam un Vilsonam. Pat dzejnieks Rainis savā 1913. g. jaungada veltījumā Amerikas latviešiem ņirgājas par šiem trīs prezidentiem. Šī latviešu grupa ASV sevišķi asi vērsās pret Vilsonu 1. pasaules kaŗa laikā. Tie deklarēja „kaŗu pret kaŗu" un šāda satura vēstules sūtīja uz Baltā nama biroju.

* * *

Pirmais pasaules kaŗš deva cerības uz brīvību un neatkarību daudzām tautām Austrumeiropā. Latviešos sevišķu ievērību guva Vudro Vilsona (Woodrow Wilson) tā saucamie 14 punkti, kas deva pašnoteikšanās tiesības. Šajā Vilsona

deklarācijā latvieši saskatīja, ka nu ir pienākusi viņu stunda atkratīties no Krievijas, jo arī lielā Amerika stāv par tās neatkarību. Izaicinājis plūst brīvības straumei un jaunām asiņainām brīvības cīņām, kur tautas labākie dēli nolika savas galvas, kā par pārsteigumu Vilsons stūrgalvīgi noraidīja latviešu centienus būt brīviem. Šis citādi slavenais ASV prezidents, kuŗu vairums latviešu līdz pēdējam laikam uzskatīja kā savu labvēli, ir bijis viens no to sīvākiem pretniekiem. Šinī laikā tautai bija jāpārdzīvo daudz sarūgtinājumu. Rakstnieces Anna Brigadere, Ivande Kaija un ārlietu ministrs Z. Meierovics ir vairākreiz protestējuši pret Vilsona negatīvo nostāju.

Pret šādu noraidīgu Vilsona nostāju cīnās nevien latvieši dzimtenē, bet arī Amerikas latvieši. Amerikas Latviešu Tautiskā Savienība piesūtījusi Vilsonam savu viedokli, ko pēdējais atstājis bez ievērības. Mūsu rīcībā ir kāds cits laika dokuments, ko varam pasniegt še zināšanai. Tā ir inž. Kārļa Ozola, pirmā Latvijas diplomātiskā pārstāvja ASV, vēstule prezidentam Vilsonam. ALTS vārdā K. Ozols lūdz, lai prezidents sūta palīdzību trūkumcietējiem Latvijā.

Vēstule prezidentam Vilsonam

Sir:-

„Kā Jums pazīstamā „The L.N. League of America" pilnvarots priekšstāvis, griežos pie jums, Prezidenta kungs, ne tik kā pie lielas un brīvas valsts galvas, bet arī kā pie patiesas demokratijas vadoņa un varena cīnītāja par pastāvīgu mieru, taisnību, humānitāti un tautas labklājību.

Dzīvodams Amerikā, es un citi „The L.N. League of America" locekļi, karsti jūtam līdz izpostītai Krievijai un it sevišķi mūsu dzimtenei Latvijai un pēc spēkiem un spējām, pabalstīdami Jūsu uzstādītos augstos principus un Jūsu varenos valsts kaŗa darbus taisnīgam mieram, augstākas un labākas cilvēcības labad, mēs domājam savu tiesu palīdzot arī pie savas tālās dzimtenes laimīgākas nākotnes. Šai garā „The L.N. League of America" savā laikā bij tas gods griezties pie Jums, Prezidenta kungs. Bet uz Eiropu aizbraucis un saticies ar saviem tautiešiem, kuŗi izbēguši no briesmām un drošas

nāves, kas viņiem draudēja mājās, no ziņām un taisniem nostāstiem, kuŗus viņi man sniedza, es tikai īsti sāku saprast to postu, nelaimi un ciešanas, kādas manai nelaimīgai dzimtenei un viņas tautai ir jāizbauda. Pazīdams Jūsu, kā arī Jūsu tautas taisnīgo un atsaucīgo sirdi, līdzjūtību un allaž gatavību palīdzēt cietējām tautām un aizstāvēt viņu tiesības, es atļaujos sev Jums, Prezidenta kungs, sniegt īsu tēlojumu par manas tautas likteni un ciešanām kaŗa laikā. 1915. g. pavasarī vācu kaŗa pulki pirmo reizi ielauzās Latvijas robežās, un dažādu apstākļu dēļ, neatrazdami pietiekošu pretošanos no krievu kaŗaspēka, drīzā laikā gandrīz ieņēma visu Kurzemi. Tad latviešu tauta iedegās karstās dusmās pret ienaidnieku un, negribēdami tam atstāt savu mantu, nopostīja savas druvas un paši aizbēga uz Krieviju. Tā aizgāja divas trešdaļas no Kurzemes iedzīvotājiem, uzņemdamies sūro bēgļu likteni, bet nepadodamies ienaidniekam. Kopējas briesmas un bēdas pa daļai bija stiprinājušas tautas garu. — Īsā laikā latviešu brīvprātīgie saorganizēja strēlnieku pulkus, kuŗi ar tik lielu pašuzupurēšanos sargāja savu tēvu zemi no tālāka ienaidnieka uzbrukuma un kuŗi nekādā gadījumā nav nekādā sakarā ar tām bandām, kuŗas tagad posta latviešu zemi. Divi gadi kaŗa fronte gāja cauri Latvijai. Abas ienaidnieku armija gāja caur viņas zemi un manai dzimtenei nācās piedzīvot to lielāko postu un nelaimi. Vāciešiem ienākot Rīgā, Krievijas kaŗaspēks jau bij galīgi dezorganizēts, bēga caur Vidzemi, postīdams un laupīdams. Nav aprakstāmas šīs bēgšanas sekas, agrākie ziedošie dārzi un druvas bija pārvērtušās par drupu kaudzēm. Valsts domnieks J. Zālīts savā grāmatā ir sakopojis dokumentārus faktus, kuŗus lasot drebuļi iet caur kauliem un sirds sažņaudzas. Vācu okupācija aizvirzīja tālāk kaŗa fronti, bet miera manai dzimtenei nebija. Vācieši izlaupīja mūsu zemi un aizveda visu derīgo uz Vāciju. Viņi būtu pavisam Latviju izlaupījuši, ja latviešu patrioti, pabalstīti no visām palikušām partijām, izņemot reakcionārus un lieliniekus, nebūtu dibinājuši savu valdību, pamatodamies uz pašnoteikšanās tiesībām. Jaunai valdībai un līdz ar to Latvijai atkal draud briesmas. No Krievijas sāk ielauzties izsalkušās lielinieku bandas. šīm bandām jaunā Latvijas valdība nespēja pietiekošā ātrumā nostādīt pretī

kaŗaspēku, jo vairāk tādēļ, ka vācieši aiziedami, visādi šo iespējamību kavēja. Bads, anarķija, nelaime atkal pārstaigā manu dzimteni. Jūs, Prezidenta kungs, redzējāt izpostītos Francijas un Beļģijas laukus, un es iedrošinos Jums apgalvot, ka manas dzimtenes posts ir vēl lielāks. Lai Jūs, Prezidenta kungs, dabūtu pareizo ieskatu par manas tautas garīgo dzīvi un viņas labklājību, es pielieku še klāt īsu pārskatu par Latviju un latviešiem. Manas tautas garīgā un saimnieciskā labklājība tagad ir izpostīta, un mani tautieši klejo pa pasauli. Jums un Jūsu tautai, Sir, ir līdzekļi un ceļi, kā palīdzēt manai tautai un glābt to no posta un nelaimes, tamdēļ, Amerikas latviešu vārdā, kuŗi, sirsnīgi kalpodami savai jaunai tēvijai, nevar aizmirst savu dzimteni šai kritiskajā brīdī, es griežos ar lūgumu pie Jums, Sir, nekavējoši sniegt palīdzību badā mirstošai latviešu tautai. Kad bads būs apremdēts, mūsu tauta būs atkal spējīga cīnīties tālāk, un būs spējīga ievest kārtību savā zemē. Es lūdzu Jūs, griezt vērību uz šo vēstuli, un palieku tai cerībā, ka Jūs neatrausit manai tautai savu palīdzīgo roku, un Jūsu tauta rādīs viņas līdzjūtīgo un kristīgo darbu."

K. Ozols
Amerikas latviešu sūtnis Pasaules
Miera Konferencē, Parīzē 1919.g.

Amerikas Vēstnesis, 1919.g. 15. maijs.

Latviešu delegācija pie prezidenta Hardinga

Tā bija viena no lielākām dienām nevien emigrantu, bet arī Latvijas vēsturē, kad ASV prezidents pirmo reizi pieņēma savā rezidencē latviešu tautas delegāciju, kas lūdza Latvijas de jure atzīšanu. Vairums valstu to jau bija izdarījušas. Pieņemšana pie prezidenta bija labi sagatavota. Par Latvijas neatkarību stingri stāvēja Mesačūzetas sentors Kabots Lodžs (Cabot Lodge), kas atzīšanu prasīja jau 1918. g. decembra sākumā. Tāpat labas rekomendācijas sniedza Herberts Huvers, kas toreiz vadīja Eiropā American Relief Administration darbu. Demokratu prezidents bija nomainīts

ar republikāni — Varenu Hardingu (Warren G. Harding). Delegāciju vadīja kongresa loceklis V. Čandlers un tajā piedalījās arī vēl neatzītais Latvijas sūtnis Ludvigs Sēja ar savu delegāciju no Latvijas. Kā šī procedūra norisinājās, to atstāsta laikraksts „Amerikas Atbalss":

„Sakarā ar neatlaidīgās propagandas gaitu un pieaugošo labvēlību Amerikas vadošās aprindās kā arī plašās masās pret Baltijas mazo valstu tieksmēm pēc atzīšanas, Walter M. Chandler, Amerikas kongresa loceklis, nesen atpakaļ lūdza prezidentu Hardingu pieņemt latviešu, igauņu un lietuviešu delegācijas, sastāvošas no Amerikas pilsoņiem. Pēc sarunām ar ārlietu ministru un citām Amerikas valdības augstāk stāvošām personām, deputātu pieņemšanas diena bij nolikta 31. maijā, pulksten 10.45 no rīta.

Labs deputātu skaits ieradās Vašingtonā jau 30. maijā ap pusdienas laiku, kur viņi savstarpīgi iepazinās „Vašingtonas" viesnīcā, pārrunājot sava uzdevuma jautājumus. Tā kā šai pašā dienā iegadījās vieni no lielākiem gada svētkiem Amerikā — „Memorial Day" (karos kritušo pieminēšanas diena), tad klātesošos Čandlera kungs noveda uz svinīgo sapulci „Arlington" brāļu kapos. Čandlera kungs bij arī parūpējies par biļetēm priekš iekļūšanas krāšņajā, plašajā pieminekļa amfiteātrī, kur prezidents Hardings turēja svētku runu. Še deputāti varbūt pirmo reiz redzēja tuvumā savu diženo vadoni, kurš spēcīgos vārdos cildināja slavu un piemiņu kritušiem brīvības cīņās. Sapulces programa bij bagāta ar svinīgām runām, vokāliem un mūzikāliem priekšnesumiem, kā arī patriotisku himnu kopdziedāšanu.

Atgriežoties pilsētā, atradās iebraukuši arī pārējie deputāti, tamdēļ nekavējoši tika noturēta kopēja konference. Pēc ilgākas apspriešanās nolēma lūgt Čandlera kungu adresēt prezidentam savā vārdā triju tautu deputācijas, pēc kam no katras deputācijas izvēlētais grieztos ar īsu runu pie prezidenta, nododot rakstisku petīciju — lūgumu par savas tēvzemes atzīšanu de jure.

Vēlu vakarā latviešu delegācija pulcējās savā starpā, apspriežot rītdienas plānu. Deputācijas sastāvs bij no sešiem locekļiem. No Bostonas bij ieradušies J. Siebergs, A.L. Taut. S-bas Centr. kom. priekšsēdētājs un Ed. Stokmanis, vietē-

Latvijas un Amerikas latviešu delegācija pie ASV prezidenta Varena Hardinga. - Sēž no kreisās: Latvijas tirdzniecības pārstāvis J. Ozols, kongresa loceklis V. Čandlers, sūtnis L. Šēja, arch. A. Kundziņš. Stāv no kr. G. Neimanis, E. Stokmanis, Dr. K. Ross, Dr. I. Eimanis, red. J. Siebergs un R. Volmars.

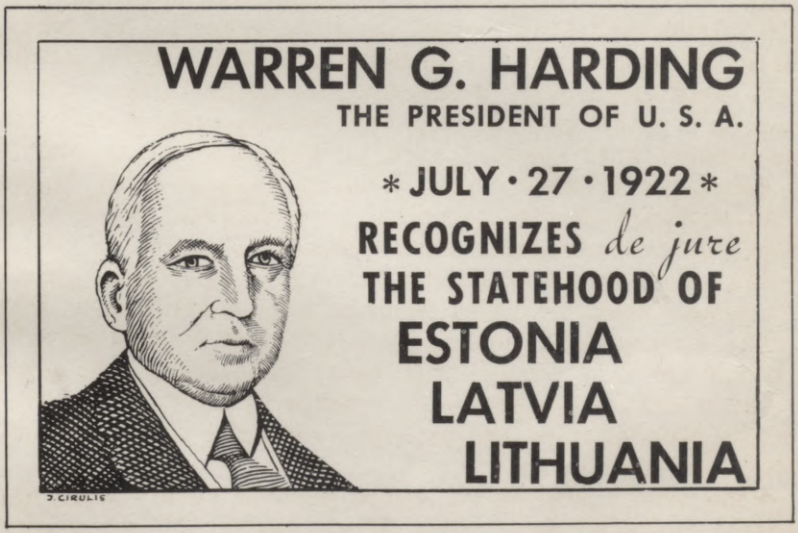

Piemiņas marka prezidentam V. Hardingam, ko izdeva Latviešu Preses Biedrība 1962.g. sakarā ar ASV Baltijas valstu de jure atzīšanu.

Marku zīmējis mākslinieks Jānis Cīrulis.

jās Nozares priekšnieks. No Ņujorkas — Gustavs Neumans, Dr. Chr. Roos, „Amerikas Atbalss" redaktors, Dr. J. Eimans, bij. Centr. Kom. priekšnieka palīgs, un P. Volmārs, labi pazīstams darbos priekš Sarkanā Krusta. Dr. Roos tika vienbalsīgi ievēlēts par latviešu deputācijas priekšsēdētāju, pēc tam tika pamatīgi apspriests iesniedzamās petīcijas saturs.*)

31. maijā, noteiktā stundā, deputāti svinīgi pulcējās iekš Baltā Nama, Čandlera kunga pavadībā. Viņus pieņēma prezidents Hardings ar ārlietu ministru Hughes, senatora Kinga un pazīstamā Ņujorkas tiesneša Levy klātbūtnē. Prezidents svinīgi apsveicinājās ar deputātiem, spiežot katram roku un parunājot dažus vārdus.

Vispirms uzstājās ar runu Čandlera kungs, stingrā balsī, pārliecinošos vārdos un ar parasto dedzību apliecinājot Latvijas, Igaunijas un Lietuvas brīvvalsts tiesības uz absolūtu de jure atzīšanu. Viņa runā Hardinga kungs klausījās sevišķi uzmanīgi, it kā domās atzīmēdams pievestos argumentus. Pēc tam runāja izvēlētie no deputācijām. Amerikas latviešu vārdā pie prezidenta griezās Roosa kungs, pasniedzot īsu rakstisku petīciju.

Audiencei nobeidzoties, kuŗa ilgās pāri noteiktam laikam, prezidents pateicās sapulcējušamies par apmeklēšanu un karsti izteiktām jūtām, nožēlodams, ka viņu gaida kabinets un nevar ilgāk uzkavēties. Starp citu viņš atzīmēja triju tautu atzīšanas jautājuma nopietnību, kuŗš patlaban tiekot vispusīgi apspriests. Atvadoties viņš vēl reiz spieda visiem roku, apgalvojot, ka apmeklējums viņam darījis patiesu prieku.

Ārpusē deputātus sagaidīja preses priekšstāvji un fotografi, pēc kam deputāti ieturēja kopmielastu, dzīvās sarunās par patlaban notikušo audienci. Ļoti apmierinošu iespaidu atzīmēja arī Čandlera kungs un uzsauca ilgas, laimīgas dienas Latvijas, Igaunijas un Lietuvas brīvvalstīm. Jūsmīgi aplausi pavadīja viņa vēlēšanos drīzumā pulcēties no jauna — atzīšanas akta suminašanas svētkos.

Izlietojot brīvlaiku, daži no deputātiem apmeklēja viņiem

*) Osvalds Akmentiņš, Amerikas Latvieši 1. d., Vaidava 1958.

pazīstamos senatorus un kongresa locekļus ar lūgumu rakstīt prezidentam triju tautu atzīšanas lietā. Sevišķi labvēlīgu attiecību ieguva mūsu deputācijas biedri Ed. Stokmaņa un J. Sieberga kungi, kuriem bijusi ilgāka audience pie senatora Lodža — slavenā republikāņu partijas līdera un ārlietu komitejas priekšsēdētāja. Pēdējais devis vārdu, ka rakstīšot prezidentam vēstuli, ieteikdams atzīt Latviju. Senators Lodžs ir no Bostonas un spēlēja ievērojamu lomu republikāņu partijas uzvaras gaitā pēdējā prezidenta vēlēšanās. Starpbrīžos mūsu tautiešu deputāti sarunājās ar Latvijas priekšstāvjiem par visdažādākiem jautājumiem, viņu vidū arvien bij redzams Čandlera kungs, vienmēr gatavs ar padomu, možs, asprātību, entuziasma pilns sava darba sajūsmā. Patlaban viņa runa Kongresā ir nodrukāta 25.000 eksemplāros, kuŗus viņš piesūta Amerikas ievērojamākiem gubernatoriem, profesoriem, senatoriem, žurnalistiem, politikāņiem, biedrībām utt., pavadu vēstulē lūdzot viņus rakstīt prezidentam ar ieteikšanu atzīt minētās trīs Baltijas valstis. Tamlīdzīgu propagandu Čandlera kungs ved pie katra izdevīga gadījuma Vašingtonā, Ņujorkā, izlietojot savus plašos sakarus.

Ar labpatiku un prieku deputāti varēja pārliecināties, ka viņu, viņu tautiešu, valdības priekšstāvju un it sevišķi neatsveŗami censīgā Čandlera kunga darbība visā garā propagandas laikmetā nav izirusi veltīgās pūlēs, bet gan laidusi dziļas saknes amerikāņu sirdīs un valdošās sferās. Pienāks laiks, kad šī darbība visu spēku kopsumā rezultēs pār aizjūru — savai mazākai māsai — Latvijai. Un Latvija, varbūt, atcerēsies, ka šai pusē okeānam priekš viņas joprojām pukst siltas tautiešu sirdis, ar karstu vēlēšanos kooperēt viņas lietišķos pasākumos par svētību mūsu tautas nākotnei. Tie, kuŗi lauza pirmos celmus priekš šī tautiskā darba un plēsa līdumu svešā klimatā, apkarojot intrigas un ļaunprātīgus nolūkus no viņu pašu tautiešiem pret Latviju, tie ravēs arī turpmāk šīs nezāles, kopā ar tiem tautiešiem, kuŗu godprātīga, lietderīga, un neatlaidīga līdzdalība Latvijas brīvvalsts atzīšanas un nostiprināšanas gaitā ir viņu sirdsapziņas izjusts pienākums. Viņi nebūt nedomā vākt atsevišķus atzinības augļus jeb izdalīties darbībā no pārējiem, kuŗi arī ziedojuši savu artavu, sirds asins lāsīti mīlestībā pret tēvzemi,

cerībā viņu redzēt stipru un plaukstošu. Nebūt nē.

Amerikas vēsture un tautu brīvības cīņas mūs ir mācījušas, ka katrs darbs priekš tautas tiek veikts sekmīgi, ne caur atsevišķām personām, bet caur visu spēku kopsumu, tautas darbs nav personīga privilēģija, ne arī pašmīlīgs, varizējisks lepnums. Asiņainās tekas, kuŗas Latvijas dēli mina atbrīvošanas cīņās, lai ir mums par ceļa rādītājiem turpmākās gaitās un darbā. Mūsu augļus mēs vāksim savā sirdsapziņā."*)

1922.g. 28. jūlijā sekoja ASV Latvijas, Lietuvas un Igaunijas atzīšana — de jure, ko izteica ar šādiem vārdiem: „Dāvājot atzīšanu jaunajām republikām, Savienoto Valstu valdība pilnā mērā ir novērtējusi šo valstu eksistences spējas, kuŗas jau ilgku laiku tās neapšaubāmi ir pierādījušas savā politiskā un ekonomiskā stabilitātē."

* * *

Kad ASV atzina Latvijas de jure un nodibinājās starp abām valstīm normālas diplomātiskas attiecības, Latvijas sūtnis Ludvigs Sēja ieradās Baltā namā pie prezidenta Kelvina Kulidža (Calvin Coolidge) akreditēties. Ekselences angļu valodā apmainījās runām. Sūtnis L. Sēja uzrunāja prezidentu:

„I Have the honour to present to you, Mr. President, the letters by which the President of the Republic of Latvia accredits me as Envoy Extraodinary and Minister Plenipotentiary of that Republic to the Government of the United States.

I am deeply gratified at this opportunity to express to you, Mr. President, the sentiments of the most sincere sympathy and friendship which the Government and the people of Latvia entertain for this great country and people. The valuable assistance extended to my country by your generous people at a difficult moment in our history has created everlasting feelings of gratitude and attachment, which will ever remain dear to the heart of the Latvian people.

*) Amerikas Atbalss, New York, 1921. g. 9. jūnija nr-ā.

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTĒKA
92— 31.720

It gives me great pleasure to be the medium of conveying to you, Mr. President, the expression of the sincere wishes which the President and people of Latvia entertain for the continued prosperety of this great nation and the happiness of its people.

I have already had the opportunity and privilege of enjoying the hospitality of this country and of admiring its free institutions and achievements in its branches of public life. Retaining this pleasent rememberance of the days spent in the United States, there could not possibly be a more agreeable mission for me than to work for the further development of the friendly relations which so happily exist between our Republics.

I am ordered to accomplish this mission which conforms so greatly to my personal sentiments, I depend upon your benevolence, Mr. President, and the efficient and friendly collaboration of your Government."

Prezidents Kulidžs sūtnim Sējam ar līdzīga gaŗuma runu atbildēja:

„It affords me great pleasure to accept from you the letters by which the President of the Republic of Latvia accredits you as Envoy Extraordinary and an Minister Plenipotentiary to the Government of the United States.

I deeply appreciate the sentiments of sympathy and friendship to which you give expression on behalf of the President and people of Latvia, and I beg you to assure His Exellency that they are cordially reciprocated. I am also pleased to note your expression of gratitude for the assistance extended to your country by the American people. The efforts made by you in an earlier period to develop friendly relations between the people of Latvia and the United States are evidence that your endeavors will continue to be directed towards the maintenance and strengthening of the bonds of friendship so happily existing between the two Governments. I shall be most happy to cooperate with you in every proper way in order to insure the successful accomplishment of your high mission.

I am confident that your work among us will not only prove most agreeable to you, but will be conducted in a man-

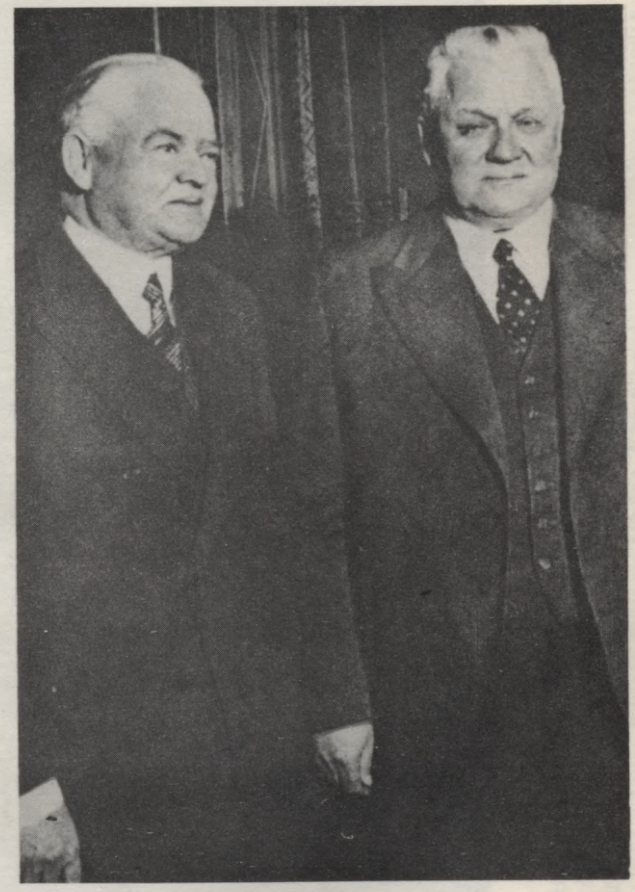

Bij. ASV prezidents Herberts Huvers apciemo Latviju un tās prezidentu Kārli Ulmani 1938.g. (Uzņēmums izdarīts Rīgas pilī.)

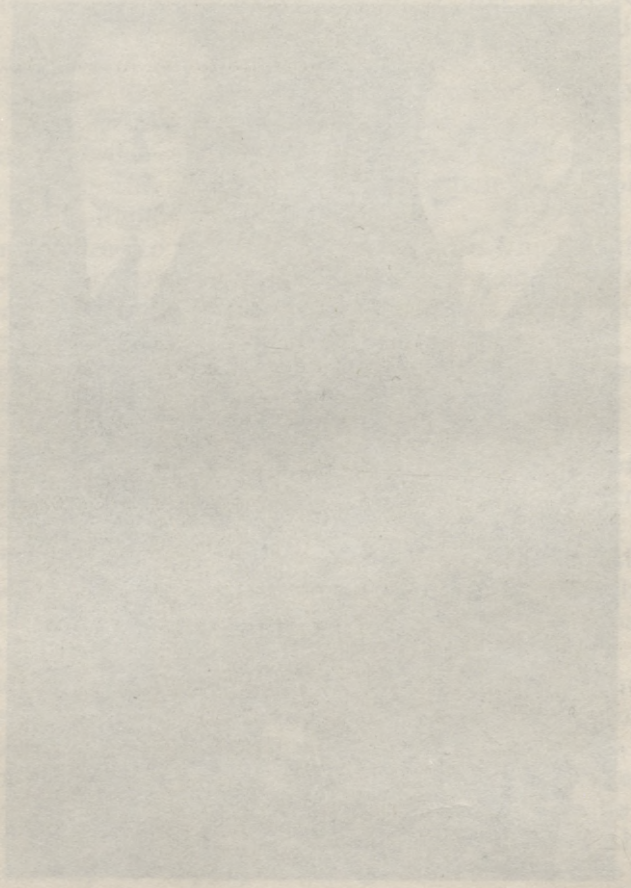

Par godu Amerikas Savienoto valstu bijušam prezidentam Huveram sūtniecības lietvedis E. Parkers sarīkoja azaidu. Pirmā rindā vidū Ziemeļamerikas Sav. Valstu bijušais prezidents H. Huvers, pa kreisi: ārlietu ministra Muntera, Parkera un Vārrena kdzes; pa labi: finanču ministra Ēķa, Gintera, Kuniholma un Lebera kdzes. Stāv no labās: Ziemeļamerikas Sav. Valstu lietvedis E. Parkers, konsuls Beks, finanču ministrs L. Ēķis, LTR kameras pr-js A. Bērziņš, ārlietu ministrs V. Munters un Ziemeļamerikas Sav. Valstu sūtniecības darbinieki.

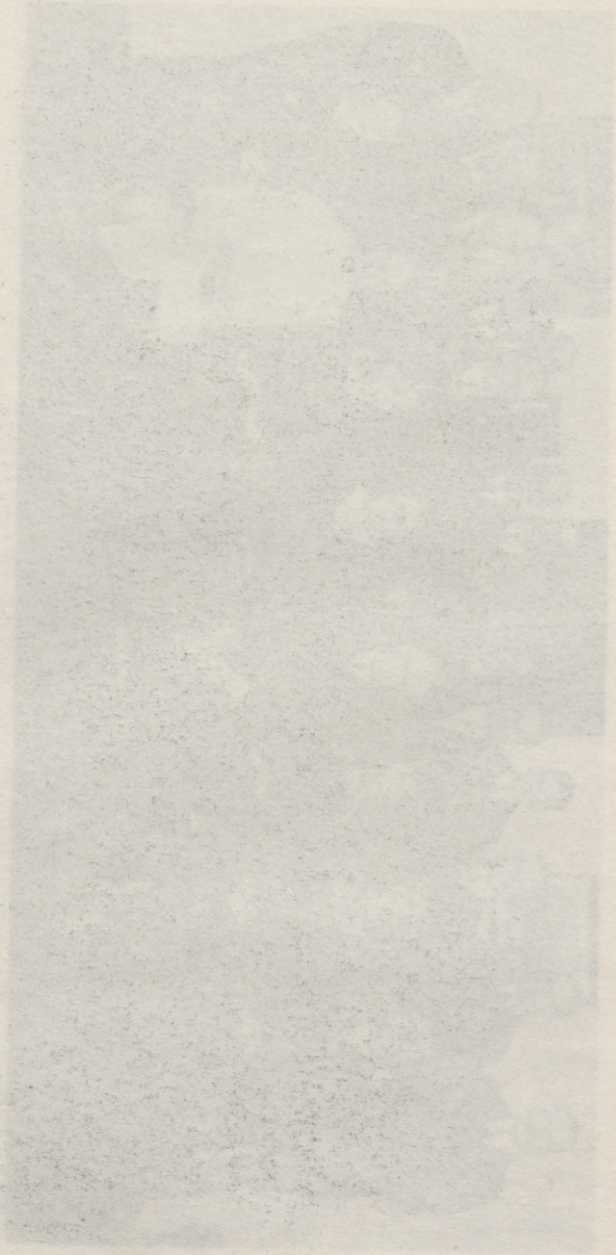

Bij. ASV prezidents Herberts Huvers apciemo Latviju un tās prezidentu Kārli Ulmani 1938.g. (Uzņēmums izdarīts Rīgas pilī.)

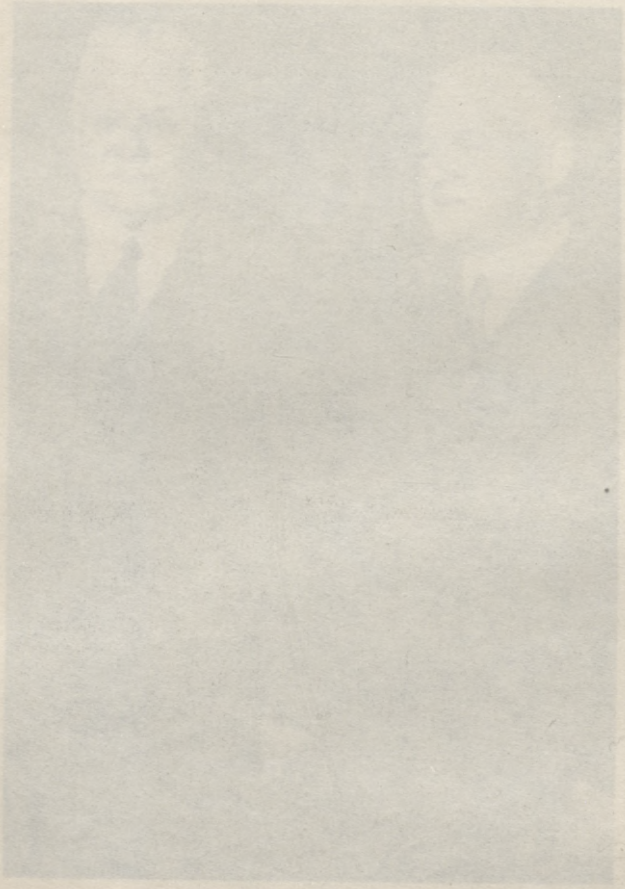

Par godu Amerikas Savienoto valstu bijušam prezidentam Huveram sūtniecības lietvedis E. Parkers sarīkoja azaidu. Pirmā rindā vidū Ziemeļamerikas Sav. Valstu bijušais prezidents H. Huvers, pa kreisi: ārlietu ministra Muntera, Parkera un Vārrena kdzes; pa labi: finanču ministra Ēķa, Gintera, Kuniholma un Lebera kdzes. Stāv no labās: Ziemeļamerikas Sav. Valstu lietvedis E. Parkers, konsuls Beks, finanču ministrs L. Ēķis, LTR kameras pr-js A. Bērziņš, ārlietu ministrs V. Munters un Ziemeļamerikas Sav. Valstu sūtniecības darbinieki.

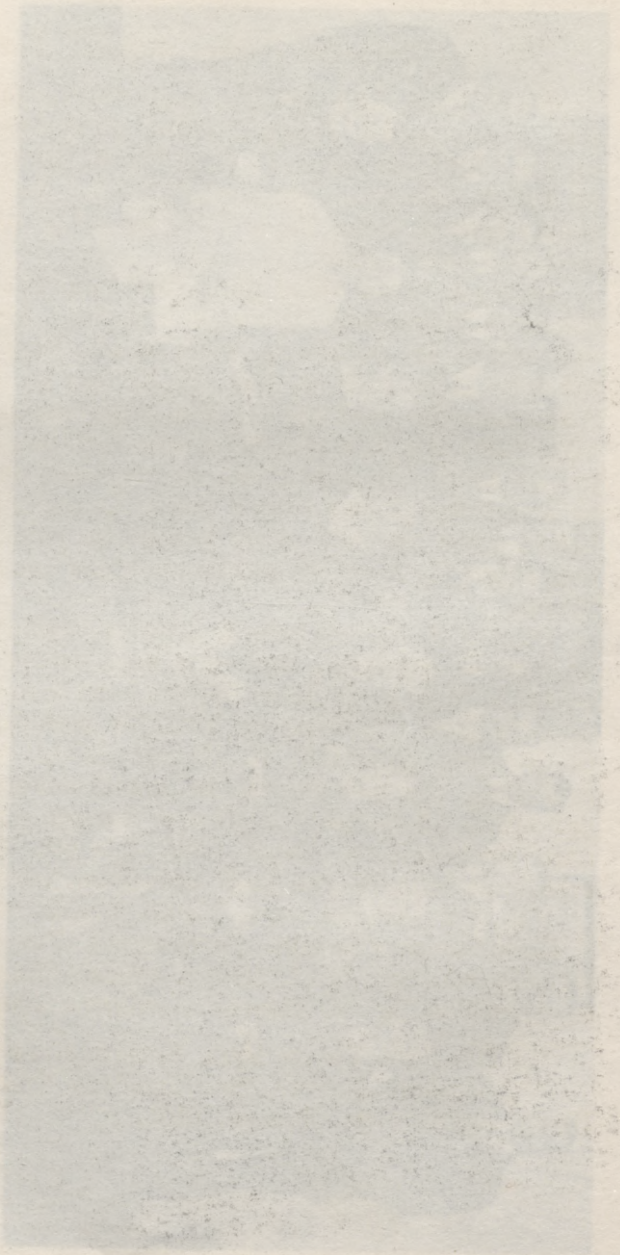

ner satisfactory to both Governments, and I am happy, therefore, to accord your formal recognition in your high capacity."*)

* * *

Herberts Huvers viesojas Latvijā

No šī laika ASV politika iepretīm Latvijai nav grozījusies. Nodibinoties diplomātiskām attiecībām starp Latviju un ASV, Latvijas sūtņi: L. Sēja, Dr. A. Bīlmanis, J. Feldmans un Dr. A. Spekke ir vairākkārtēji viesi Baltā nama tradicionālās pieņemšanās. Tajās Latvijas sūtņi pratuši godam reprezentēt savu valsti.

Latviešu tautai siltas pateicības jūtas ir iepretīm bij. prezidentam Herbertam Huveram (Herbert Hoover). Viņš divas reizes ar dažādiem uzdevumiem ieradās Latvijā. Pirmā reize bija 1919. g., kad H. Huvers ir American Relief Administration vadītājs.**) Tad viņš redzēja kara laika Latviju, pār kuru bija gājušas četras armijas, atstādamas drupas un postu. Tas bija laiks, ko varonības ziņā var salīdzināt ar amerikāņu Forge ielejas laiku. Ar amerikāņu sniegto atbalstu glāba no bada nāves bērnus un pieaugušos, kas vienmēr atcerējās Ameriku un tās „onkuļus" ar siltām pateicības jūtām.

Otrreiz H. Huvers ieradās Latvijā 1938. gadā — tās ziedu un uzplaukuma laikā, kad visas kara brūces bija sadziedētas un tauta laimīga un brīva dzīvoja savā zemē. H. Huvers atjaunoja savu pazīšanos ar Latvijas prezidentu Kārli Ulmani. Bijušais prezidents H. Huvers savās daudzajās atmiņu grāmatās, vienmēr piemin un augsti novērtē Kārli Ulmani, pat minot kā izcilāko valstsvīru Eiropas valstīs 2. pasaules kara priekšvakarā. Tāpat visai latviešu tautai H. Huvers veltījis atzinību kā reti kāds amerikāņu valstsvīrs.

Pēc otrā pasaules kara Vācijā latvieši satikās ar ģenerāli Eizenhaueru (Dwight Eisenhower). Tas notika Bavārijas latviešu kongresa laikā, 1945.g. rudenī, Minchenē, kad latviešu pārstāvis Dr. V. Māsens Loengrinā apmeklēja sabiedro-

*) The Riga Times, Riga, Saturday, July 11, 1925.

**) Herbert Hoover, An American Epic., Volume three, Henry Regnery co. Chicago, 1961.

to virspavēlnieku, vēlāko ASV prezidentu Dvaitu Eizenhaueru. Tas bija „mazās Latvijas" cerību laiks. „Nezaudējiet cerību", teica ģenerālis toreiz, „viss vēl būs labi." „Es zinu, ko jūs vēlaties. Jūs vēlaties, lai es sāku jaunu karu." Pēc citas versijas viņš teicis: „Jūs taču nevēlaties, lai Baltijas valstu dēļ es ar Krieviju sāku jaunu karu." Eizenhauers ar šiem nedaudziem vārdiem bija pārprasts, bija devis nepamatotas, pārprastas cerības. Kā visi toreiz baumoja un baumām ticēja! Kad Eizenhauers kandidēja ASV prezidenta amatam, likās, ka nu notiks straujš pagrieziens Baltijas valstu likteņos. Tūkstošiem vēstuļu pienesa Baltā namā, kur bēgļi no dažādām pasaules malām izmisīgi lūdza aizstāvēt viņu pazaudēto tēvzemi. No Eiropas kara gruvešiem piecēlušies, cilvēki lūdza pēc brīvības un tiesībām, kas bija nolaupītas latviešiem un daudzām citām tautām. Šādas izmisuma vēstules saņēma arī prezidents Harijs Trumens, kas stājās mirušā Franklina D. Ruzvelta vietā.

Prezidenta H. Trumena laikā Kongress pieņēma likumu par DP ieceļošanu ASV. Tā arī latvieši, skaitā ap 50.000, no Vācijas un citām Eiropas zemēm ieceļoja ASV. Šai gadījumā 150.000. ieceļotāja bija latviete Dace Epermane, maza meitenīte toreiz, kad viņai bija gods ierasties Baltā namā, bet tagad darbojas par juristi Ņujorkas valsts likumdošanā.

Liels gandarījums bija nelaikim sūtnim Jūlijam Feldmanam, kad 1952. g. 30. janvārī viņu personīgi audiencē pieņēma Savienoto Valstu prezidents H. Trumens, kam tad Feldmans pasniedza greznos ādas vākos iesietu „These Names Accuse" eksemplāru, tādējādi radot iespēju Amerikas tautai un visai pasaulei vēlreiz atgādināt mūsu tautas likteni.*)

Latvieši savā laikā uzdāvināja prezidentam D. Eizenhaueram mākslinieka Ludolfa Liberta gleznu „Rīgas torņi." Šī glezna rotāja prezidenta kabineta sienu iepretīm darba galdam. Kad prese ziņoja, ka līdzīgu gleznu latvieši arī uzdāvinājuši kādam kongresa loceklim, „Rīgas torņi" no prezidenta kabineta nozuda. Balto namu ir apmeklējuši daudzi mūsu tautieši, jo šī nama durvis atvērtas visiem labiem cilvēkiem. Ar prezidentiem ir bijusi izdevība tikties daudziem mūsu jauniešiem, kas sekmīgi beiguši skolas. Grūti iedomā-

*) Jūlijs Feldmans (redakcijas kollēģija), Vaidava, 1963.

ties, bet varbūt kādreiz latviešu izcelsmes amerikānis kļūs par ASV prezidentu.

Kā gribiet, ar humoru vai dziļu nopietnību pieminam latviešu zēnu vidus štatos, kas laikrakstam Laiks bija izteicies: „Es gribu būt dienās par Amerikas prezidentu. Kad es tāds būšu, tad padzīšu krievus un atbrīvošu Latviju."

Prezidentam Eizenhaueram dāvātie „Rīgas torņi" izsauca dzīvu diskusiju amerikāņu presē. Kā reproducētie attēli rāda, dāvinājums nebija bez nozīmes. Kā asa dzirksts pazibēja Latvijas vārds un pēdējā kara epizodes ar Sv. Pēteŗa baznīcu Rīgā.

Sākot ar prezidenta Franklina D. Ruzvelta kolosālajām kļūdām Austrumeiropas un Viduseiropas pēckaŗa robežu jautājumos, visi nākošie prezidenti nav vairs varējuši izlabot Ruzvelta kļūdas, bet vēl vairāk tās pavairojuši, jo pietrūkusi izšķiŗošās stundās izšķirīga rīcība. Tā sākusies prestiža zaudējumi ASV, pieaugušas daudzas jaunas starptautiskas problēmas, ar ko vairs galā netiek neviens ASV prezidents.

Franklins D. Ruzvelts bija atstājis traģiskas sekas nevien Eiropā, bet zināmu neuzticību demokratu partijai vispār. Latvieši ar lielām bažām raudzījās uz to, un tā izskaidrojams iemesls, kāpēc, būdami sākumā tikai strādnieki šai zemē, latvieši tomēr balsoja vēlēšanās labāk par republikāņu partijas kandidātiem. Šo atturību sākumā, nepelnīti, sajuta arī Kenedijs no latviešu puses.

Latvijas jautājums bieži ir atgādināts Baltā nama saimniekiem. Par to ir rūpējušies trimdā esošie latvieši.

Gadu pirms Padomju Krievijas iebrukuma Latvijā, 1939.g. Kenedijs apmeklēja Rīgu. Kenediju pats liktenis izraudzīja 1960.g. par Amerikas prezidentu, par pasaules miera cīnītāju, un kuŗam bija jāiet bojā no slepkavas lodēm. Atentāta iemeslus, valsts drošības interešu dēļ, šī paaudze nezinās, kas rada vēl sarežģītāku prezidenta aiziešanu. Viņam veltītas šīs tālākās rindas. Varbūt par viņu drīz runās leģendas? Varbūt... Mūsu mazajai nācijai ir pazīstams prezidents Džons F. Kenedijs. Viņš vislabāk pazina Latviju kā citi prezidenti, varbūt, izņemot Herbertu Huveru. Viņš pazina latviešu un mūsu kaimiņu problēmas. To Kenedijs apliecināja Lietuvas 40.g. dibināšanas atceres gadījumā, Baltā namā kad pieņē-

ma lietuvju trimdinieku delegāciju. Mazie darbi, ko viņš veltīja latviešiem, še runā, kas ir tik cilvēcīgi, bez kuŗiem nav iespējams dzīvot. Tie rada sirsnību pret aizgājušo prezidentu. Piezīmēs runās Kenedija mazie, sīkie darbi, kas daudziem nezināmi.

LETTERS TO THE EDITORS

The President's Picture

Sir:

About Ike and Saud conferring at the White House and that picture hanging on the wall in Ike's office [Feb. 11]. Is it Mecca? Does it hang there all the time or just on certain occasions?

HUGH L. MCWILLIAMS JR.

Winnetka, Ill.

Sir:

I would like you to tell me how the painting with the churches of Riga, Latvia found its way into President Eisenhower's office.

CHRISTIAN A. KRAUSE

Pittsburgh

¶ The *Towers of Riga,* by Latvian Artist Ludolfs Liberts (see cut), was given to the President in 1953 by

"TOWERS OF RIGA"

Latvian admirers now living in the U.S. and Sunday Painter Ike has kept it in his office ever since.—ED.

Time, March 4, 1957

Sirs:

I discovered with great pleasure a picture of the President in his White House office standing under a painting of my home town Riga in Latvia. The painting, called *The Towers of Riga,* painted by Ludolfs Liberts, was given to President Eisenhower by the Latvians now living in the U.S. The church in the center is St. Peter's where I was confirmed. This picture (*below*) shows what the Soviets did to St. Peter's in 1941 while they occupied Riga.

MRS. IRENE S. WHITE

Northampton, Mass.

ST. PETER'S AFIRE IN 1941

Life, April 9, 1956

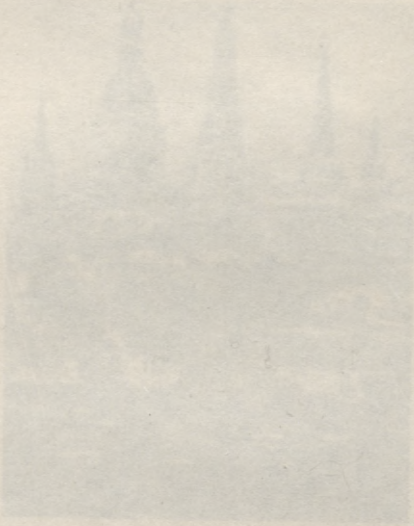

Kāda baušķenieka vēstule prezidentam Ruzveltam 1939.g. 13. maijā. Rakstītājs nav zinājis prezidenta pareizo adresi likdams „D.C." vietā „Va.", ko labojis pastnieks. Aploksne iegūta no Ruzvelta kollekcijas.
(Eižena Dzelzkalēja īpašums)

DŽONS F. KENEDIJS

„Ask not what your country
can do for you — ask what you
can do for your country."*)

(From President Kennedy's Inaugural Address)

Trīsdesmit piektais ASV prezidents Džons F. Kenedijs dzimis 1917. g. 29. maijā Brukļainā pie Bostonas kā otrais vecākais bērns deviņu bērnu kuplajā ģimenē. Prezidenta senči nāk no vecas cienījamas īru emigrantu ģimenes, kuŗas senči Īriju atstāja pazīstamajā „kartupeļu bada" laikā. Tie bija darbīgi ļaudis, kas cēla savu dzīvi Austrumbostonā, piedalīdamies vietējā politiskā dzīvē un ne mazāk veiksmīgi saimnieciskā laukā. Prezidenta tēvs Džosefs Kenedijs ar talantu saimnieciskā laukā izvirzījās par vienu no bagātākiem cilvēkiem Amerikā. Prezidenta Ruzvelta laikā Džosefs Kenedijs bija Amerikas sūtnis Londonā.

Prezidenta māte Roza Kenedija nāk no slavenas ģimenes Bostonā. Viņas tēvs Džons Fidžeralds bija kādu laiku Bostonas pilsētas galva un vairāk kā 50 gadus atpakaļ kongresa loceklis. Zīmīgi, ka no šī paša vēlētāju iecirkņa 1947. g. Kongresā ievēlēja arī Džonu F. Kenediju, kas šādā veidā sāka savu spožo politisko karjēru. No 1952. līdz 1960. gadam Kenedijs kalpo kā senātors; viņu ievēl pa diviem lāgiem ar lielāko balsu skaitu Mesačūzetas štata vēsturē. Viņa pretinieks republikāņu spārnā bija Henrijs Kabots Lodžs, kas vēlēšanās cieta smagu sakāvi.

1953. g. 12. septembrī Kenedijs nodibina ģimenes dzīvi ar Džekalinu Lī Bovieru (Bouvier), kas toreiz darbojās par žurnālisti. No Kenedija viņa guvusi divus bērnus: meitu Ka-

*) Latviski: „Nejautā, ko tev tēvija var dot, jautā, ko vari tu viņai dot."
(Prezidenta Kenedija amatā ievešanas uzruna)

rolinu un dēlu Džonu.

Kenedija vecākais brālis Džosefs krita karā, nogāžoties ar bumbvedēju ceļā uz Franciju Lamanšas kanālī. Prezidentūras laikā Roberts (Bobs) Kenedijs kļuva tieslietu ministrs, bet jaunākais brālis Eduards (saukts Tedis) par senātoru. Pēc brāļa Boba izteicieniem, Džonu bieži piemeklējušas visādas kaites un slimības, bet viņš ar tām cīnījies varonīgi un bijis mūžam aktīvs un drosmes pilns.

1960. gada jūlijā Demokratu partijas kongresā Losandželosā Kenediju nominēja par kandidātu ASV prezidenta amatam. Šī paša gada 8. novembrī viņu ievēlēja par 35. ASV prezidentu, kā pašu jaunāko gados, kas par prezidentu bijis. Amerikāņu aizspriedumi bija lauzti arī citā ziņā: pirmo reizi par prezidentu bija ievēlēts katoļticīgs, kas līdz šim vēl nebija piedzīvots.

Vēlēšanu cīņa bija reti sīva, jo republikāņu partijai bija spējīgs prezidenta kandidāts viceprezidents Ričards Niksons. Tikai neliels balsu skaits sīvo cīņu izšķīra par labu Džonam Kenedijam.

Kā reti kāds cits prezidents, Kenedijs jau jaunībā varēja labi sagatavoties politiķa karjērai. Viņa tēva vēlēšanās bija, lai Džons dienās kļūtu ASV prezidents un tāpēc vēlēšanu cīņā neskopojās ar līdzekļiem. Kenedijs guva labu izglītību un personīgu pieredzi daudzos Eiropas ceļojumos, jo viņš apceļoja ne vien Rietumeiropu, bet arī tādas zemes, kā Poliju, Latviju un Padomju Savienību jau studenta gados.

Pirmo izglītību prezidents baudīja Dekstera skolā Bruklainā, tad Čoutes skolā. No 1935.-36. g. apmeklēja Ekonomisko skolu, tad studēja Harvardā. Kaut sākumā studijās neuzrādīja lielas sekmes, viņš universitāti beidza 1940. gadā ar uzslavu, bet diploma darbu pabeidza Stanforda universitātē.

Otrā pasaules kara laikā Kenedijs dienēja kara flotē par virsnieku Klusā okeānā un bija torpedlaivas PT komandieris. Pie Salomonu salām japāņi laivu torpedēja un Kenediju nopietni ievainoja mugurā, no kā cieta visu mūžu. Par šo jūras traģēdiju vēlāk uzņēma filmu „PT 109". 1945. g. Kenediju atbrīvoja no flotes un viņš atgriezās civilā dzīvē, un neilgu laiku strādāja par laikrakstu korespondentu: Chicago Herald

American; žurnāliem: Times, Saturday Evening Post u. c. Sniedza ziņojumu no Potsdamas konferences, Apvienoto Nāciju konferences Sanfrancisko.

Kenedijs sarakstījis arī vairākas grāmatas: Kāpēc Anglija gulēja, (Why England Slept); Drošsirdīgie profili, (Profiles in Courage); Miera stratēģija, (Strategy of Peace), kas ieguva lielu popularitāti.

Viņa politiskā karjēra sākās īsi pirms aktīvā dienesta atstāšanas, kad viņš tika ievēlēts par reprezentantu ASV Kongresā no 11. Masačūzetas distrikta uz trim periodiem (1947.-53.). Viņš tika ievēlēts par ASV senātoru no Mas. 1952. g., laikam no 1959 - 1965. Senātā Kenedijs bija neatkarīgs balsotājs, labi ieredzēts no kollēgām par viņa nopietnām studijām vēl nenokārtotā likumdošanā. Kā labs runātājs viņš piesaistīja sev plašu publikas uzmanību. Viens no pazīstamākiem likumiem, ko viņš atbalstīja, bija Kenedija — Ives darba reformu likums, ko Eizenhauera valdība noraidīja, neraugoties uz faktu, ka Ives bija republikānis.

Partiju līderi sāka uzskatīt Kenediju par nopietnu prezidenta kandidātu. 1956. g. viņš tika uzskatīts par demokratu partijas vadoni, kaut arī nākamā gadā izredzes, likās, mazinājās. Kā Romas katolis viņš izdeva varākus norādījumus, uzsvērdams baznīcu atdalīšanu no valsts.

Neviens prezidents agrāk nebija nodarbināts ar tik daudzām problēmām vienā reizē. Prezidentu spieda rīkoties starptautiskās un vietējās problēmas. Starptautiski ASV cieta prestiža zaudējumus. Kenedija laikā neizdevās atrisināt Kubas jautājumu, neizdevās aizkavēt Berlīnes valņa celšanu un Dienvidvietnamā pārtraukt cīņas. Kenedijs pēc satikšanās ar Chruščevu Vīnē uzsāka laipošanas politiku ar Padomju Savienību un cerēja, ka varēs pagaidām ar to sadzīvot. Viņa laikā ievilka t.s. „karsto vadu," kas savieno Vašingtonu ar Kremli, lai abas puses novērstu pēkšņa kaŗa pieteikumus. Šis vads sagādāja daudz anekdotu tautā. Pie pozitīviem ieguvumiem jāskaita atomnolīgums ar Padomju Krieviju, kam pievienojās daudzas citas valstis, bet, šķiet, vislielāko atzinību būs izpelnījies Kenedija ierosmē nodibinātais Miera Korpuss, kas māca mazāk attīstītām tautām amerikāņu darba metodes un citas zināšanas. Kenedijs bija

humāns prezidents, kas vēlējās, lai arī pašas ASV ietu pretīm progresam. Cīnījās par izglītības populārizēšanu tautā un medicīnisko ārstniecību vismaz veciem ļaudīm. Diemžēl šīs jaukās ieceres tika Kongresā noraidītas, kaut gan visās civilizētās valstīs šodien iedzīvotājiem ir brīva ārstniecība. Vēl vairāk, prezidentu nodarbināja Amerikas nēģeļu revolūcija, ko stimulēja neatkarību atguvušās Afrikas tautas. Pretīm dienvidnieku ilgi kultivētiem aizspriedumiem un tradicijām, prezidents uzsāka cīņu, lai nēģeļiem dotu līdzīgas tiesības ar baltajiem. Ilgāk to vairs nevarēja vilcināt, laiks prasīja savu nokārtojumu, kas bija jau stipri novēlots.

Prezidents, kas rūpējās tik daudz par mazo cilvēku, tika pazudināts 1963. g. 22. novembrī, melnajā piektdienā, Dalasā. No slepkavas lodēm krita viena no lielākām personībām politiskā skatuvē. Raudāja amerikāņu nācija, raudāja visa pasaule, arī latviešu trimdinieki. Toreiz uz visu lūpām bija vārdi: kaut kas neticams, kaut kas neiedomājams...

Džona Kenedija vārds ieiet Amerikas vēsturē. Daudzas vietas pārdēvē viņa vārdā. Bostonā ceļ viņa piemiņas bibliotēku, kur sakopos visus materiālus par Kenedija dzīvi un darbu.

* * *

Televīzijas lodziņos miljoniem cilvēku vēroja, kā 1961. gada 20. janvārī galvas pilsētā notika jaunā ASV prezidenta Džona F. Kenedija amatā ievešanas ceremonija. Tā bija vētraina, auksta diena, tikpat, cik prezidenta īsā un drosmīgā dzīve. Tā bija arī mākoņaina diena, un jaunais prezidents labi zināja, kādā brīdī pārņem valsts vadību. Traģēdiju toreiz neviens vēl nevarēja paredzēt. Amatā ievešanas svinības vēroja vairāki latvieši, gan kā ceremonijas aktīvi līdzdalībnieki, gan arī kā viesi. Liekas, ka līdz šim, kopš pazaudēta bija dzimtene, latvieši vēl nekad nebija tik daudz saistīti ar šīm greznajām ceremonijām, kādas rīko, mainoties valsts pirmajam pilsonim Baltajā namā.

Šīs svinības laikraksts Laiks*) attēloja pēc sava Vašingtonas korespondenta ziņojuma šādi:

*) „Laiks," 1961. g. 12. un 28. janvāŗa nr-os.

„Vašingtonā (P. L.) — Latvijas sūtnis Dr. Arnolds Spekke bija to 94 ārvalstu diplomātisko misiju šefu vidū, kas bija aicināti piedalīties ASV jaunā prezidenta J. F. Kenedija amatā ievešanas svinībās. Dr. A. Spekke sēdēja goda viesu rindās Kapitola laukumā, kur Kenedijs nodeva amata zvērastu. Pie Baltā nama no diplomātu ložas Latvijas sūtnis noskatījās parādi un vakarā ieradās vienā no piecām prezidenta ballēm. ASV tirdzniecības flotes akadēmijas kadets Jānis Lucs parādē komandēja savas skolas kadetu bataljonu un ballē pavadīja jaunā ministru kabineta dāmas.

Kad prezidenta amatā ievešanas ceremonija bija beigusies, prezidentam ar jaunās valdības locekļiem bija pusdienas Kapitolā. Eizenhauers ar vecās valdības locekļiem pusdienoja kādā viesnīcā, bet diplomātiskam korpusam pusdienas bija rīkotas prezidenta viesu mājā „Blair House," kas atrodas iepretim Baltajam namam. Pusdienās bija lūgts arī sūtnis Dr. A. Spekke.

Ar Jāni Luci iznāca arī parunāties.

„Uz Vašingtonu mēs atbraucām 600 kadetu, — viņš teica, — bet mūs divus — ārzemēs dzimušos, mani un Ungārijā dzimušo kadetu Vargu izraudzīja par prezidenta goda pavadoņiem." —

J. Lucs dzimis Pļaviņās, kopā ar vecākiem no Vācijas iecelojis ASV un beidzis pamatskolu un vidusskolu Ņubransvikā (N. J.). Studiju laikā ASV tirdzniecības flotes akadēmijā Kings Pointā pie Ņujorkas, jūrnieka prakses iegūšanai viņš ar tvaikoni „President Hayes" veicis ceļojumu ap Zemes lodi un uz dažādiem tirdzniecības kuģiem piedalījies braucienos uz Indijas, Anglijas un Vācijas ostām.

Kad jautāju, kā ballē paticis, jauneklis spožā parādes uniformā atbildēja: „Ballē es biju viens no tiem, kas sagaidīja augstos viesus un pavadīja ministru dzīves biedres. Katrai dāmai mēs bijām vairāki pavadoņi."

Prezidenta amatā ievešanas ceremonijas viesu tribīnē pie Kapitola bija arī aktrise Hilda Prince-Uršteina. Viņa ielūgumu bija saņēmusi no tieslietu ministra Roberta Kenedija dzīves biedres, ar kuru iepazinusies Elizabetes Ardenas salonā. „Esmu nosalusi, — viņa pēc ceremonijas atzinās, — un pie tam diezgan stipri. Tribīnē bija ļoti auksts, bet cil-

vēku ļoti, ļoti daudz, lai gan tribīnē varēja iekļūt tikai ar īpašām ieejas kartēm."

Uz balli un citām prezidenta amatā ievešanas svinībām bija aicināts arī auto darbnīcas īpašnieks T. Ābelītis, kuŗa dzīves biedre ir Aļaskas demokratu senātora Grīninga sekretāre

„Žēl, ka uz balli neiznāca aiziet, — teica T. Ābelītis, jo taisni šai nedēļas nogalē bija jāpārvācas uz jauno māju."

Prezidenta Kenedija zvērasts un runa notika pie Kapitola pārbūvētās austrumu fasādes, pie kā strādāja arī latviešu arch. Švalbe un inž. Jagars.

„Inaugurācijas laikā, — teica inž. Jagars, — man nekādu pienākumu nebija. Es svinības varēju mierīgi noskatīties pa sava biroja logu." —

Jaunā prezidenta runa un amata zvērasts notika tieši „Amerikas Balss" latviešu raidījuma laikā uz Latviju. Gan tieši, gan tulkojumā Kenedija runa tai pašā brīdī aizskanēja arī uz Latviju.

Vakarā, pirms jaunā prezidenta stāšanās amatā, bija paredzēts koncerts, spēlējot Vašingtonas simfoniskajam orķestrim. Tā bija paša jaunā prezidenta ideja, izsakot vēlēšanos, lai koncerta programmā būtu klasiskā mūzika. Koncerts arī notika, bet ne tā, kā bija paredzēts. Tas bija vakars, kad Vašingtonā plosījās sniegputenis un satiksme pilsētā vairākas stundas bija pilnīgi paralizēta. Kad koncertam vajadzēja sākties, ieradies bija gan prezidents Kenedijs ar dzīves biedri, bet nebija vēl diriģenta. No kādiem simts mūziķiem laikā bija ieradušies tikai trīsdesmit pieci. To vidū bija arī orķestŗa latviešu mūziķi — vijolnieks A. Lindbergs un čellists Fr. Vlašeks. Lai nokļūtu uz koncerta vietu, A. Lindbergs šķērsām visai pilsētai bija bridis pa sniegu kājām.

Pēc svinībām vairs neizdevās satikt tautieti Oskaru Jordānu no Ņujorkas, kas, kā jau agrāk ziņots, izskatā tik stipri atgādina Chruščevu, ka šīs līdzības dēļ publikas uzjautrināšanai viņu aicina gan uz sporta sacīkstēm, gan arī viņa fotografijas izmanto sludinājumos. Jordāns uz savu ierosmi bija ieradies Vašingtonā ar nodomu arī iekļūt vienā no prezidenta ballēm."

HARVARDA UNIVERSITĀTES STUDENTA VIENA NEDĒĻA RĪGĀ

Tā bija 1939. gada vasaras diena, kad Harvardas universitātes students Džons F. Kenedijs 21 gadu vecumā atstāja Londonu, ASV sūtniecību, lai dotos Eiropas studiju ceļojumā. Viņa tēvs toreiz bija Amerikas sūtnis Anglijā, pie kura vasarās ciemojās viņa bērni. Apceļojot Eiropu un novērojot tautu dzīvi, jaunais students tā cerēja iegūt materiālus savam studenta darbam.

Varšavas - Rīgas ātrvilciens jauno studentu atveda Rīgā, kura, kā Ziemeļeiropas Parīze, dusēja vasaras mierā, saules apzeltīta, bez trokšņiem un steigas. Stacijā viņu sagaidīja ASV sūtniecības darbinieki. Limuzīns ar ASV standartu viesi noveda pie sūtniecības nama Ausekļa ielā 22. Pirms tam ieskanējās arī sūtniecības tālrunis 27010 un sūtnim pieteica, ka gaidītais ciemiņš ir klāt. Džonu F. Kenediju sagaidīja ASV sūtnis Džons C. Vailijs (John C. Wiley) ar kundzi, mākslinieci Irenu.

Kenedijs Rīgā un Rīgas jūrmalā pavadīja veselu nedēļu. Viņš vēroja latviešus dzīvē un darbā, tirgus laukumos, veikalos un atpūtā. Savu studiju par Latviju viņš būs ievietojis arī savā studenta darbā un varbūt kādreiz kāds latviešu vēsturnieks to atradīs.

Pēc kādas ilgākas klejošanas pa Rīgas jūrmalas liedagu, students atgriezies sūtņa vasaras rezidencē galīgi noguris. Šis viņa stāvoklis ļoti ieinteresējis mākslinieci Irenu Vailiju, kurai bijis vajadzīgs modelis kāda enģeļa skulptūrai. Sūtņa kundze ir pēc dzimuma poliete, bet precējusies ar amerikāņu diplomātu. *) Savā laikā Vašingtonas laikrakstam „Post" viņa bija devusi interviju par šo gadījumu, kad Kenedijs bija jau ASV prezidents. Viņa teica: „Tai laikā es

*) Irena Wiley, „Around the Globe in 20 years". David Mc Kay Co. Inc. New York, 1962.

gatavoju Sv. Terēzes altāŗa skulptūru un man ļoti vajadzēja modeļa eņģelim. Džeks ar viņa cirtainiem matiem un jauneklīgo nopietnību izteiksmē bija kā paša Dieva sūtīts." - „Un viņš, pie tam, — piemetinājis pats bijušais sūtnis Latvijā, — bija ļoti patīkams un brīnišķīgs mūs mājas viesis."

Skulptūrā Kenedijs bijis modelis eņģelim. Šis eņģelis redzams pārliecies par Sv. Terēzi, viņai rakstot grāmatu. „Kenedijs bija vissimpatiskākais un pacietīgākais modelis, kāds vien man ir bijis", teikusi I. Vailija. Tā radusies skulptūra Rīgā, kas griezta kokā un par kuŗu domāja, ka tā atrodas Romā. Sākumā skulptore savu veidojumu vēlējusies dāvināt kādai Beļģijas baznīcai, bet kad tas bijis nobeigts, tad Eiropa atradusies kaŗā un tas vairs nav bijis iespējams. Beļģiju bija vācieši okupējuši.

I. Vailija ilgu laiku bijusi tais domās, ka skulptūra atrodas Romā, bet tai bijušas daudz sarežģītākas gaitas. Skulptūru atrada Memfisā, Mičigenā, Katoļu semināra ēkas pagrabā. Semināra vadība par skulptūru sākusi interesēties tad, kad tās atrašanās vietu nesen sācis skaidrot kāds itaļu žurnāls. Tā atcerējušies, ka pirms dažiem gadiem no Romas saņemts kāds sūtījums. Tanī tad atrasta Vailijas darinātā skulptūra, kas bija kādu laiku pazudusi.

Kā tagad izrādās, I. Vailijas skulptūra bijusi domāta kādai baznīcas jaunceltnei Antverpenē, Beļģijā. Bet kad tā bijusi gatava, Belģiju bija jau okupējis Hitlers. Tad tā nosūtīta uz Romu kādas baznīcas jaunceltnei Romas priekšpilsētā. Bet tās architekts atzinis, ka skulptūra neiekļaujas vispārējā baznīcas architektūrā. Vēlāk tā nodota kādai reliģiskai izstādei, kur to 1959. gadā ieguvis pāvesta Ārlietu misiju institūts, kas skulptūru nosūtījis uz Mičigenu, nezinot, ka tai par modeli bijis toreizējais ASV prezidents.

No Rīgas Džons Kenedijs devās uz Maskavu, kur par ASV sūtni bija Čarls Bolens. Tā bija lieliska acu atvēršana studentam, pārbraucot Latvijas - Padomju Krievijas robežu. Bet tas ir cits stāsts, un par to rakstīs citi.

Mākslinieces Irenas Vailijas (Wiley) ASV sūtņa Latvijā dzīves biedres veidotā skulptūra, kuŗai par eņģeļa modeli bija Džons Kenedijs. Skulptūra griezta kokā 1939.g. Rīgā.

KONGRESA LOCEKLIS PALĪDZ LATVIEŠU PILGRIMIEM

Tuvojoties 2. pasaules kaŗa beigām, varēja sagaidīt, ka latviešu tauta pēc svešu varu okupācijām atgūs atkal brīvību un mieru, jo šī tauta miermīlīgi dzīvoja un cēla savu dzīvi pie Baltijas jūras. Tā nebija tukša doma, sanāksmēs ASV tā runāja Latvijas draugi un tāpēc visus spēkus liedēja kopējā cīņā pret ienaidnieku. Bet toreiz ASV valdība vēl nenoskārta, kāds pēc uzvaras būs viņu sabiedrotais — Padomju Savienība. Bez tuvākiem paskaidrojumiem to izteic aukstais kaŗš, kas valda starp abām zemēm jau 20 gadus un nav paredzams, kad tas beigsies.

Nevēlēdamies dzīvot zem krievu okupācijas, verdzībā un klausīt Maskavas kungiem, latvieši labāk devās tālā, nezināmā svešumā, kur viņus neviens negaidīja, bet viņi cerēja sastapt līdzcietību skarbajā liktenī.

Šī bēgļu epopēja ir gaŗa, drāmatiska, vienreizēja.

Bēgļiem vispirms bija jātiek pāri krievu mīnētai Baltijas jūrai no Kurzemes uz Zviedriju, par kuŗu vācu laikā bija baumas, ka „Gustavs neļaus Latvijā ienākt sarkanarmiešiem." Bangainā jūra no zvejnieku laivām prasīja upuŗus un tie vairs nav uzejami. Dzīvie, kas sasniedza Zviedriju, cerēja atrast drošību un mieru. Zviedri nebija drošsirdīgie somi, viņi atteicās krieviem rādīt zobus. Kā veikli tirgotāji viņi ne vien nesniedza nekādu upuri savu mazo kaimiņu - baltiešu tautu brīvības cīņai, bet izdeva krieviem daļu pašu cīnītāju, tā parādot lielāko cinismu bēgļu starptautiskām tiesībām. Šo aktu neaizkavēja neviens, kaut pasaulē tik daudz dažādu starptautisku iestādījumu.

Zviedru nostāja pēckaŗa gados bija tāda, ka labāk bēgļus redzēja ejam projām, nekā paliekam. Pēc Zviedrijas ārlietu ministrijas aicinājuma, lai bēgļi dodas atpakaļ uz padomju okupēto Latviju un pēc tam, kad viņus zviedru baznīcu grāmatās reģistrēja par padomju pilsoņiem, var iedomāties, ko izjuta bēgļi Zviedrijā.

Tāpēc nav nekāds brīnums, ka uzņēmīgāki cilvēki meklēja ceļus, kā tikt uz Ameriku, Kanadu vai Dienvidameriku. Legālas izceļošanas iespējas bija izslēgtas, jo ieceļotājiem no Latvijas ASV gadā bija tikai 230 personu kvota, kas sen jau vairākus gadus bija izsmelta. Atlika meklēt to ceļu, ko 17. g. s. gāja pilgrimi: uz savu risku doties pāri Atlantijas okeanam uz ASV. Pirms dažiem mēnešiem Floridas krastus bija jau sasniegusi latviešu bēgļu laiva - Svea, un bēgļi nebija raidīti atpakaļ. Līdzīgi rīkojās arī igauņi.

Latviešu bēgļi saliek kopā visus ietaupījumus un nopērk nelielu burinieku vārdā - Gundeli. Tā maksā 12.000 dolārus, un maksājuma pēdējo daļu bēgļi apsolās samaksāt, kad būs nokļuvuši Amerikā un Gundeli pārdevuši.

Te tad nu sākas stāsts par 29 latviešiem, kas, pārciešot nāves briesmas pērkoņa pavadītās vētrās, izsalkumā pārvarēja okeānu un ieradās Provinctaunā, Keipa Koda pussalā, Masačūzetas štatā. Pirms 300 gadiem netālajā Plimutā bija ieradies pilgrimu kuģis Maiflovers, ar kuŗu sākās amerikāņu nācijas vēsture.

Apskatot preses archīvus, ieceļotāju albumus, var pateikties amerikāņu preses simpatiskiem novērtējumiem, kas veltīti latviešu pilgrimiem. Te atrodam arī ziņas par kongresa locekļa Džona F. Kenedija palīdzību šiem bēgļiem, kuŗus likums draudēja deportēt atpakaļ. Kenedijs bija nesen bijis arī Vācijā, apmeklējis DP barakas un redzējis tās iemītniekus.

* * *

Pilgrimu burinieks Gundele atstāja Geteborgu 1948. g. 22. maijā. Uz burinieka bija 29 personas: 15 vīrieši, 7 sievietes un 7 bērni, starp tiem arī viens zīdainītis. Doverā Gundelei uzvelk mastā Latvijas karogu, kam ir vēsturiska pagātne. Gundeles kapteinis Jānis Rozenbergs kādreiz bija Šanhajas latviešu biedrības priekšnieks un tur iegādājās šo karogu. Burinieks ieguva Latvijas sūtniecībā Londonā Latvijas republikas pagaidu patenti, un par to rakstus sniedza Londonas „Daily Miror." Pirmais ceļa posms bija sasniegts 5 dienās. No 29. maija līdz 7. jūnijam lielas vētras dēļ braucēji spiesti palikt Doverā, ceļu tālāk turpina 8. jūnijā. Gunde-

lei ir zēģeles un mazs motors, kam okeana viļņos maza nozīme. Vētras burinieku mētā Biskajas līcī un vēlāk okeanā, kur par sevišķi kritiskām dienām jāuzskaita 15., 16. un 17. jūlijs. Visi paļaujas uz 63 gadus veco jūras vilku, kas jūrnieka gaitās pavadījis savu mūžu. Kapteinis Rozenbergs un viņa dzīves biedre Mirdza runā angliski un ir ļoti svarīgi šinī misijā. Arī Gundeles pavāram — Gūtam ir prakse uz angļu kuģiem. Biskajas līcī nokavētās dienas rada neparedzētu problēmu: sāk aptrūkt provianta, kas Zviedrijā bija sakrāts uz kartītēm. Vētras laikā jūrā iekritis spainītis ar sviestu. Bērniem ceļā izsniedz tikai 1 karoti piena dienā. Pavārs braucējiem galdā dod poridžu, pie tam divas reizes dienā, jo aptrūkst provianta. Viņiem nav sīkas Amerikas jūras kartes, bet tikai — viena. No navigācijas instrumentiem ir rokas pulkstenis un sekstants, pēdējais sabojājas brauciena laikā. Jūras vētra, kas plosās šaipus Bermudu salām, norauj „logu," kādēļ nav vairs iespējams zināt, cik jūras jūdzes nobrauc.

Daži žurnālisti bija rakstījuši, ka Gundele braukusi pa Maiflovera ceļu, bet tas neatbilst patiesībai, braukuši vairāk uz ziemeļiem, lai izmantotu labvēlīgo jūras vēju. Daudzreiz ceļu rādījušas arī zvaigznes. 20. jūlijā miglā ierauga Amerikas cietzemi. Ceļā no Doveras nobrauktas 43 dienas, nobrauktas vairāk kā 4000 jūras jūdzes, un visi ir veseli. Veiksmīgā Atlantijas okeana pārvarēšana un ierašanās Provinctaunā rada nepiedzīvotu sensāciju. Braukšanā uz šejieni viņiem ir liela līdzība ar pirmiem pilgrimiem, kas arī meklēja brīvību. Četras, piecas dienas Gundele un tās ļaudis klāj Bostonas laikrakstu pirmās lapaspuses, un šī ziņa pārlido visu pasauli kā pirmās šķiras sensācija, kā vēstures atkārtošanās.

Kapteinis Rozenbergs, izmezdams Gundeles enkuru Provinctaunas ostā, paziņo visu braucēju vārdā,, ka viņi bēguši no komūnistiem un vēlas palikt uz dzīvi ASV, kāpēc lūdz visiem piešķirt patvēruma tiesības. Šī vēlēšanās radīja neziņu amerikāņu iestādēm, jo kaut kas līdzīgs nebija piedzīvots. Neviens pat sākumā nezināja, ko iesākt ar šiem atbraucējiem. Kāds amerikāņu žurnālists raksta: „65 pēdas gaŗā, melnā kuģa parādīšanās un stāsts par 29 bēgļiem un viņu cerībām par polītiskām patvēruma tiesībām izplatījās kā

uguns. Atcerējās, ka trīs gadu simteņus atpakaļ kuģis, saukts Maiflovers, bija noenkurojies tai pašā ostā ar pirmo pilgrimu grupu. Līdzīgi 17. g. simteņa bēgļu grupai: 15 vīri, septiņas sievietes un septiņi bērni — bija šie modernie pilgrimi, bet viņiem neļāva kāpt malā. Jūras robežsargi pavadīja Gundeli uz Bostonu, kur bēgļus internēja emigrācijas ierēdņi."*)

Mazajā pilsētiņā, kur vasarās dzīvo mākslinieki, vasarnieki, bet pastāvīgi — zvejnieki, bija nepiedzīvots saviļņojums; bija daudz ko runāt par latviešiem un Latviju, kā arī par komūnistiem.

Pēc daudziem gadiem Mirdzai Rozenbergai, kapteiņa dzīves biedrei, jautāju, kāpēc viņi izvēlējušies tieši veco pilgrimu vietu. Izrādās, ka tā bijusi nejaušība. M. Rozenberga stāsta:

„Provinctaunā ieradāmies 1948. g. naktī no 20. uz 21. jūliju resp. 21. jūlija agrā rītā, enkuru izmeta plkst. 12.30 naktī. Tikai nākamā rītā dabūjām zināt, kādā vēsturiskā vietā bijām ieradušies, kad uz Gundeles uzkāpa krasta apsardzības kuģa kapteinis Šmits (Mr. Smith). Tur iegriezties spieda apstākļi, jo vairs nebija motoram degvielas un arī dzeramā ūdens krājums bija gandrīz izsīcis un samaitājies. Tā kā grupai nebija līdzekļu Zviedrijā iegādāties sīkāku krasta karti, bija tikai viena liela jūras karte par visu Savienoto Valstu piekrasti, kur nebija sīkāku apzīmējumu. Tā kā Keipa Koda (Cape Cod) rādījās kā aizsargāts līcis, tādēļ kapteinis domāja to labu vietu, aizsargātu no okeana, kur varētu iegriezties."

Hersta avīze pāri visai pirmai lapai milzu burtiem rakstīja: „29 bēg no sarkaniem, ierodas Keipa Kodā. Latviešu bēgļi krusto okeanu 64 pēdas garā laivā. Lūdz atļauju palikt Amerikā. Ceļojums pilns briesmu un izsalkuma. Grupā ir 14 sievietes un bērni..."

Avīze tālāk ziņoja, ka Amerikā ieradušies šādi latvieši: Jānis Baļķītis; Ādolfs un Lūcija Gailītis un viņu bērni — Edīte, Ilga un Rolands; Ansis Grīve; Roberts Guth; Fricis un Liena Hervarts un viņu meita Tabita; Žanis Krinķelis; Miķelis Kervis; Pēteris Lācis; Jānis un Armanda Lamberts un viņu bērni Arnis un Haralds; kapteinis Jānis Rozenbergs un viņa sieva Mirdza; Arvīds Strēlis; Arnolds Strautiņš; Kristjānis

*) The Log of Mystic Seaport, Oct. 13. 1961.

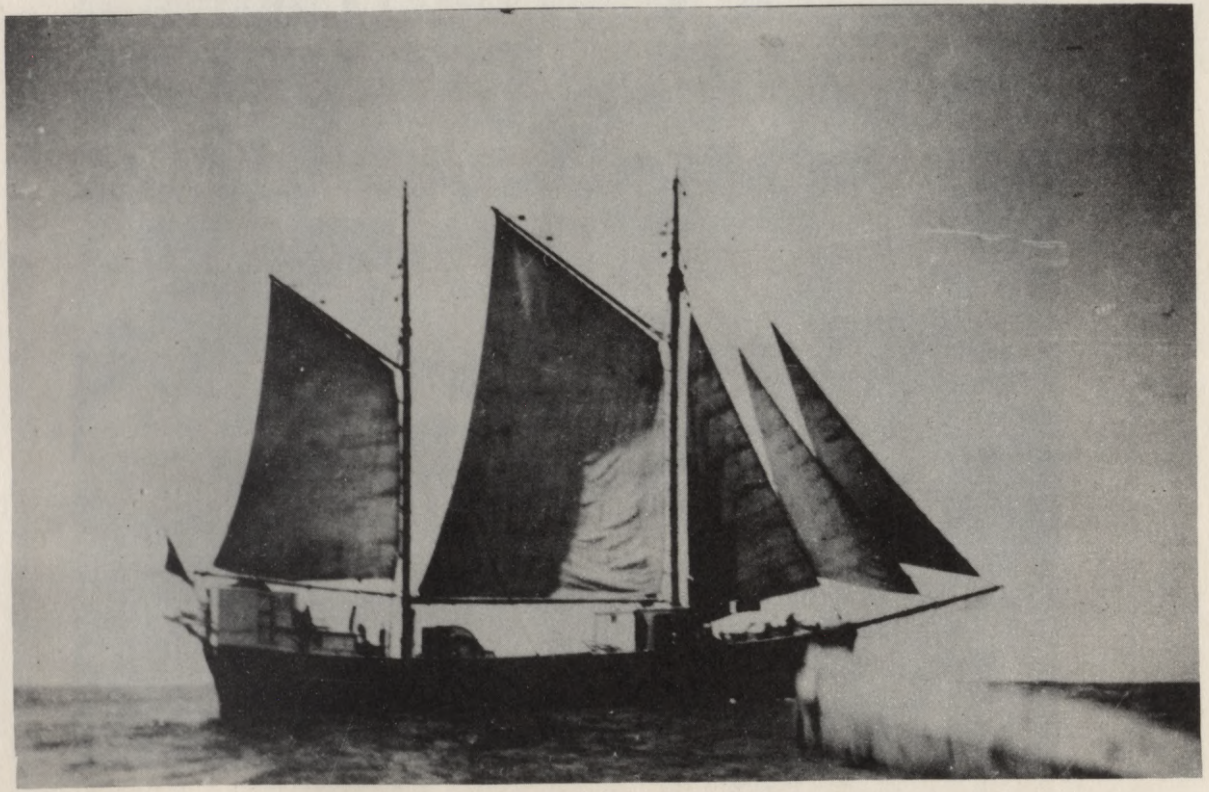

Burinieks „Gundele" ar 29 latviešu pilgrimiem ceļā uz ASV. - Uzņēmums izdarīts Atlantijas okeanā 1948.g. jūlija sākumā ceļā no Doveras uz Bostonu.

Burinieks Gundele tagad atrodas kuģu mūzejā Mystic Seaport, Conn., un kalpo jūras skautu apmācībām.

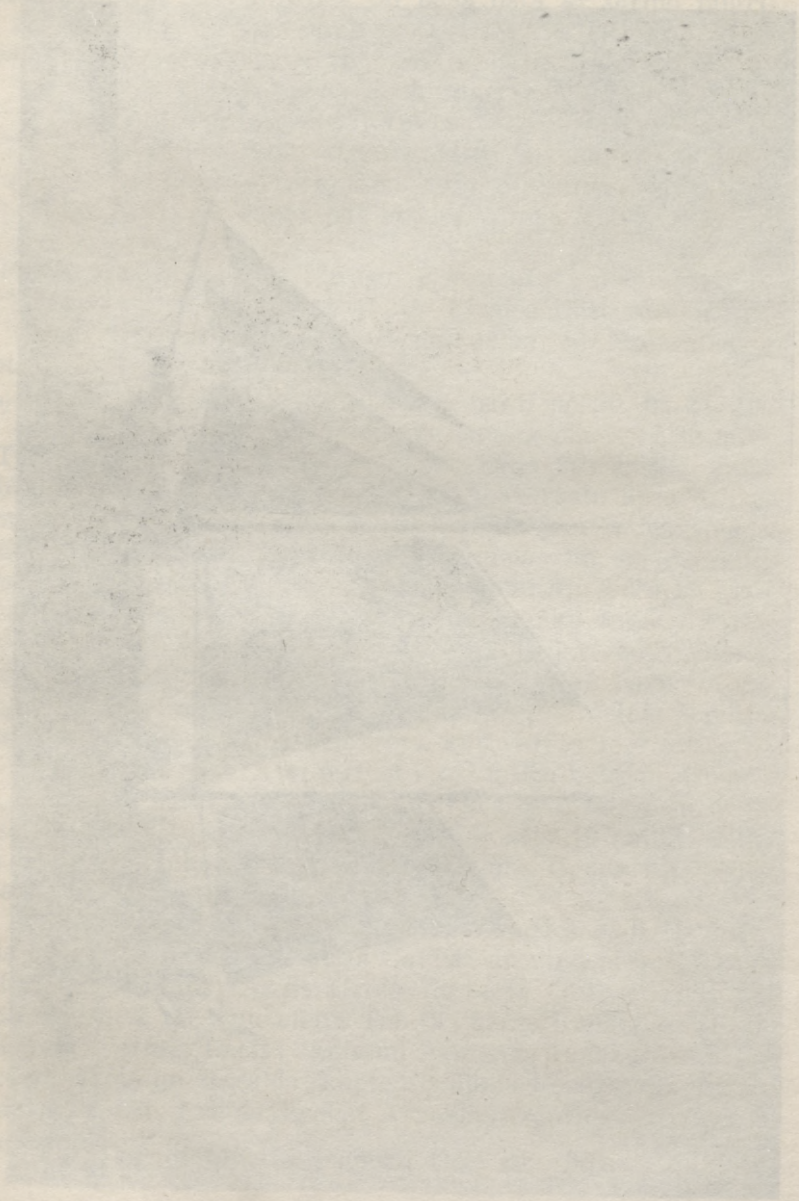

Latviešu pilgrimu grupa (nav visi) uz burinieka Gundele pēc ierašanās Bostonā 1948.g. Pirmā rindā kapteinis Jānis Rozenbergs (formas cepuri galvā) un dzīves biedre Mirdza.

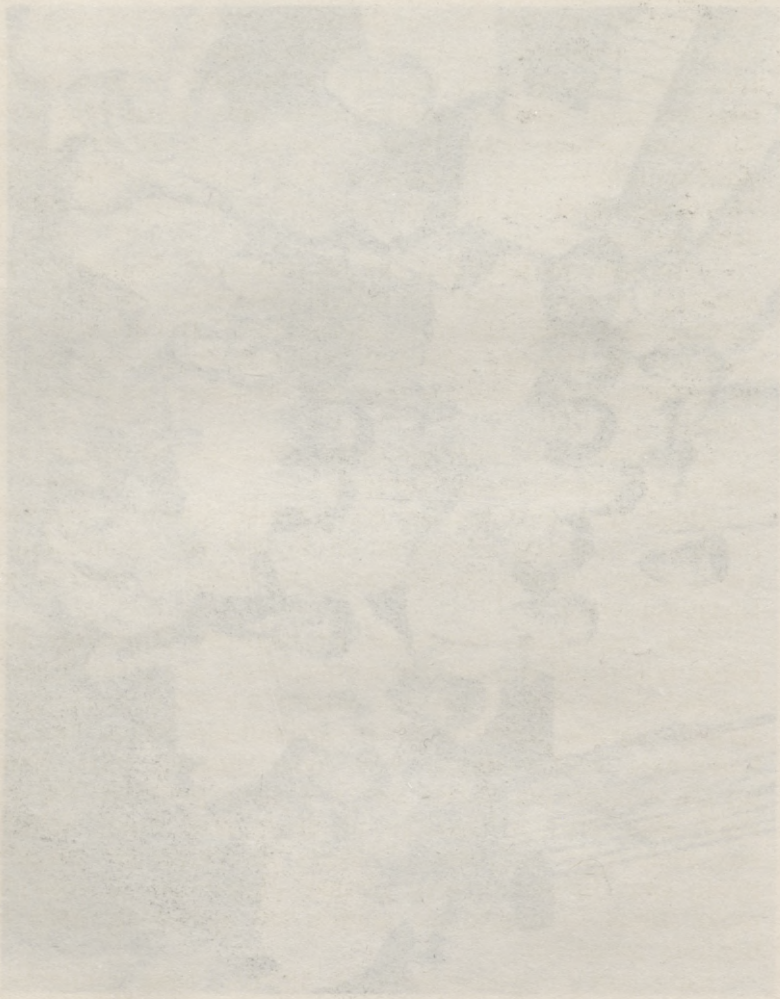

un Eleonora Šudeļis un viņu dēls Jānis; Jānis Tīsiņš un viņa sieva Olga; Valija Tipāns un Miķelis Virdzenieks.

Provinctaunā izsalkušos braucējus pacienāja jūras robežsargi, zivis atnesa vietējie zvejnieki. Kaut bija veikuši garu ceļu, visi bija tīri, ko uzsvēra arī avīzes savos rakstos. Emigrācijas un muitas ierēdņi vienojās, ka Gundelei jādodas uz Bostonu un uz turieni to pavadīja jūras robežsargu kuģis Ojiba. Uz Gundeles notika arī oficiāla apsveicināšanās un pēc tam sākās konference, kas ilga 4 stundas. Līdz turpmākam bēgļiem bija jādodas internējumā, tāda vieta bija ierīkota Austrumbostonā (East Boston) un jāgaida, ko ar viņiem darīs Vašingtona. Ceļā uz Bostonu kāda laiva tuvojās Gundelei. Tad tā apstājās un kāds no tās latviešu valodā uzrunāja Gundeles bēgļus.

„Tautieši, es apsveicu jūs ar ierašanos Amerikā," sacīja runātājs ar taures pastiprinātāju. „Nebaidaties, ka jums būs zināmas grūtības, tās mēs pārvarēsim." Runātājs bija Džamaika Plain latviešu luterāņu draudzes vecais mācītājs Kārlis Selmers, kas Amerikā bija jau 40 gadus nodzīvojis, kopš atstājis Latviju.

„Šo brīdi, kad mācītājs mūs uzrunāja, es nekad nevaru aizmirst," stāsta Liena Hervarta.

Ziņas bija sasniegušas arī latviešu koloniju un vietējie mācītāji: Selmers, Graudiņš un Poelde jau organizēja palīdzību atbraukušiem. Savāca pārtikas vielas un nesa uz apcietinājuma vietu.

Tad parādījās intervijas ar bēgļiem. Kapteinis Rozenbergs teicis: „Mēs plānojām šo braucienu jau pirms 3 gadiem, bet patiesībā ceļu uz brīvību sākām meklēt 4 gadus atpakaļ. Krievi sagrāba mūsu zemi un apcietināja visus, kas nebija komūnistu simpatizētāji. Visi mūsu līdzekļi gāja Gundelei un tās ceļojumam. Mums nav kur citur griezties kā vienīgi ASV. Mēs ticam brīvībai un nevaram ticēt, ka šī lielā brīvības zeme mūs atstums..." Plašu interviju par piedzīvojumiem Latvijā zem krievu pirmās okupācijas sniedz jelgavnieks Jānis Lamberts un norāda arī apstākļus, kādi bijuši bēgļiem Zviedrijā.

Kaut gan Amerika sasniegta, brīvības cena ir augsta. Nevienam nav legālas ieceļošanas vizas no ASV konsuliem. Tas nozīmē, ka bēgļus deportēs, jo likumi neparedz nekādu

izņēmumu. Visu simpatijas ir bēgļu pusē, bet valdības iestādēm tas nav svarīgi. Amerikas Baltiešu Biedrības Jaunanglijā priekšnieks advokāts Antonijs Salna, kas ir arī Lietuvas konsuls Bostonā, sāk ievadīt legālizācijas akciju, lai bēgļiem dod patvēruma tiesības. Par tulku internēšanas nometnē darbojas mācītājs K. Selmers un presei izsakās, ka viņš griezīsies pie ASV prezidenta Trumena un senātoriem, lai aptur bēgļu deportāciju. Tā ziņojumus saņem kongresa loceklis Džons F. Kenedijs, senātori: Leverts Saltonstalls un Henrijs Kabots Lodžs.

23. jūlijā bēgļi oficiāli ieradušies ASV un tos arī internē — novieto zināma veida apcietinājumā, aiz žoga un sargu uzraudzībā, lai nevarētu izbēgt. 24. jūlijā kongresa loceklis Džons F. Kenedijs sūta telegrammu ASV prezidentam Harijam Trumenam un lūdz iestāties 29 bēgļu lietā, kas veiksmīgi pārzēģelējuši Atlantijas okeanu. Kenedijs telegrafē: „Latviešu bēgļu sūtīšana atpakaļ aiz dzelzs aizkara, no kurienes viņi nāk, bēgļiem nozīmētu drošu nāvi." Prezidenta intervencija ir nepieciešama, lai aizkavētu šo bēgļu deportāciju. Tā kā Kongress sanāk pirmdien, ir iespējams, ka pieņem speciālu likumu, kā līdzīgā gadījumā tas jau notika ar bēgļiem Floridā.*)

Liekas, ka prezidents šo lūgumu ievēro, jo deportāciju atliek. Tai pat laikā Kenedijs telegrammu sūta imigrācijas un naturālizācijas komisāramVatsonam B. Milleram Vašingtonā un tanī starp citu saka:

„Es esmu dziļi ieinteresēts 29 latviešu bēgļu liktenī, kuŗi bēguši no dzelzs aizkara un pēc 43 dienām, cīnoties ar izsalkumu, vētrām, izslāpuši ieradušies Provinctaunas ostā. Es ticu, ka imigrācijas ierēdņiem medicīniskā apskate rādīs, ka viņi ir brīvi no lipīgām slimībām. Ieteicu, lai viņi būtu novietoti zem atbildīgas aprūpes un uz pašu vēlēšanos dot viņiem iespēju palikt dzīvot šinī zemē."

Šie ir Kenedija pirmie akti, lai pasargātu bēgļus no deportācijas. Kenedija rīcībai ir panākumi, kaut arī sava opozicija, ko vada Masačūzetas štata senātors Džosefs L. Merfijs (Joseph L. Murphy) no Doičesteras. Viņš ir pret simpatiju parādīšanu latviešu bēgļiem un savu rīcību motivē ar to,

*) Domāta latviešu bēgļu laiva - Svea

ka ielaižot latviešus, „darba pietrūks kara veterāņiem, kam pilnas kabatas ar ordeņiem." Arī presē lasītāji sāk necienīgi interesēties par bēgļiem, bet to nav daudz.

Sirsnīgus rakstus par latviešiem sniedz reportiere Frensis Berns (Frances Burns) laikrakstā The Boston Globe. Vēlāk šī žurnāliste izveidojās par labāko medicīnas reportieri un saņēma apbalvojumus. Laikrakstam The Boston Traveler rakstītāja Virdžinija Bolena (Virginia Bohlen) u.c., kas atstāja iespaidu uz lielajām lasītāju masām. Par Gundeles odiseju tāpat rakstīja visi lielie Ņujorkas izdevumi, kā piem. žurnāls Life, kas aprakstam veltīja bagātus bilžu skatus.

Tanī pat laikā mācītājs K. Selmers aicināja sabiedrību rakstīt vēstules valsts prezidentam un kongresa locekļiem, lai pieņem likumu, kas atļauj bēgļiem palikt Amerikā. To dara visas latviešu organizācijas un draudzes. Tad pienāk skumja ziņa: Vašingtonā miris Latvijas sūtnis Dr. Alfrēds Bīlmanis. Austrumbostonā aizliedz ierasties ziņkārīgiem, vienīgi mācītājs tur vēl var ierasties. Viņš tur notur dievkalpojumu latviešu valodā. Visi ļoti aizkustināti, pat vecais kapteinis Rozenbergs slauka no acīm asaras.

Paiet pirmais gaļlaicīgais mēnesis. Nekādu ziņu vēl nav no Vašingtonas. Bēgļi mācās angļu valodu. No Kembridžas atļauj valodas stundas sniegt skolotājai Adai Kalhilai (Kalhil). Bērni angļu valodu iemācās caur sētu, būdami tā kontaktā ar amerikāņu bērniem. Jau pēc dažām dienām viņi prot pateikt: What is your name? I love you. Okay*) utt.

Pauls N. Kings (King) no Roslindāles skautu vienības katru dienu dodas uz internēšanas nometni satikt otru skautu, kas ir aiz žoga — Rolandu Gailīti. Viņš tērpies zviedru skautu formas tērpā. Kings rakstījis uzVašingtonu, lai dod draugam vienu dienu brīvības. „Viņš gribētu parādīt Bostonu un Logano gaisa ostu, kas tikai akmens sviedienā no apcietinājuma vietas, aizvest uz Nantasketu un savās mājās pacienātu ar pusdienām. Viņš nevarot nekādu drošību dot, kā vienīgi savu skauta godu, kas ir vairāk vērts, kā daži Apvienoto Nāciju līgumi!" Tā rakstīja Frensis Berns savā laikrakstā.

*) Latviski: Kāds ir tavs vārds? Es tevi mīlu. Kārtībā.

Vašingtonas iestādes strādāja lēni, tā domāja bēgļi un viņi sāka nervozēt. Kapteinis Rozenbergs sacījis: „Tādu jautājumu, ka mēs nevarētu palikt, mēs nevaram pielaist. Mēs visi ceram un lūdzam atļaut mums palikt šeit. Mēs nebaidāmies strādāt... Mums visi apgalvoja, ka Amerika ir brīvības zeme un mēs bijām dzirdējuši par pirmiem pilgrimiem, kas še palika jūsu draudzīgajos krastos. Jūs varētu sacīt, ka mēs esam otra pilgrimu grupa, kas nāk uz Masačūzetu." Bēgļi arī nervozējuši, ka nevar samaksāt parādu Gundeles agrākajam īpašniekam, kā solīts Zviedrijā, jo neļauj viņiem strādāt. Tad avīzēs parādās baumas par iespējām braukt uz Kanadu. Pēc igauņu uzņemšanas Kanadā mācītājs Džons Šneiders (John Schneider) no pasaules luterāņu palīdzības organizācijas Kičinerā, Ontario, kas galvoja 23 igauņu bēgļiem, izteicies presē: „Mēs varētu apsveikt šos latviešus ar atplēztām rokām. Šeit, Ontario, ir telpas pietiekami un piedzīvojumi ar igauņiem rāda, ka viņi var būt vērtīgs ieguvums."

Arī Bostonas laikrakstā parādās ievadraksts, kas kaunina iestādes par tik cietsirdīgu nostāju un izsaucas: Mosties, Vašingtona! (skat. illustrāciju).

Tad bēgļus apmeklē augsts viesis, mūsu jau agrāk pieminētais labvēlis, Džons F. Kenedijs. Tā ir reti klusa vizīte, un viņš ir vienīgais valstsvīrs, kas ierodas bēgļu internējuma vietā — Austrumbostonā.

Par kongresa locekļa Kenedija apmeklējumu Mirdza Rozenberga stāsta: „1948. gada 20. augusta vēlā vakarā Kenedijs atlidoja no Vašingtonas uz Bostonu un ieradās pie mums tieši no lidlauka. Viņš bija ļoti laipns, apjautājās, vai esam apmierināti ar apstākļiem, ēdienu un solījās darīt visu iespējamo, lai mums dotu tiesības palikt Savienotās Valstīs. „Uz Kanadu nebrauciet, jūs visi, kas vēlēsities, varēsit palikt Savienotās Valstīs," teica Kenedijs. Vizīte bija īsa, kā jau tas parasts pie šādām personībām, bet varētu teikt arī diezgan ilga — ap pusstundu. 1948. g. 24. augustā „The Boston Post" numurā bija dažas rindinas, starp citu, par šo apmeklējumu:

> „Last Friday Congressman John F. Kennedy visited them. He has assured them that everything possible is being done to speed the disposition of their cases in Washington."

29 FLEE REDS, LAND ON CAPE

Latvian Refugees Cross Ocean in 63-Foot Boat---Beg to Be Allowed Into U. S.---Trip Full of Perils and Hunger---Group Includes 14 Women and Children---Due in Hub Today

Šādi un līdzīgi virsraksti ar milzīgiem burtiem klāja Bostonas laikrakstu pirmās lapas puses, ziņojot par 29 latviešu pilgrimu ierašanos Amerikā 1948.g. 23. jūlijā.

„29 bēg no sarkaniem, ierodas Keipa Kodā - Latviešu bēgļi krusto okeanu 63 pēdas garā laivā - Lūdz atļaut viņiem palikt Amerikā - Ceļojums pilns briesmu un izsalkuma - Grupā ir 14 sievietes un bērni - "

L. Hervartes albums

EXTRA

Boston Evening Globe

GREATER HOME BOSTON

Reg. U. S. Pat. Off. Copyright, 1952, by THE GLOBE NEWSPAPER CO.

VOL. CLXI No. 143 TUESDAY, JUNE 10, 1952

48 PAGES—FIVE CENTS

In a 64-foot ketch 29 courageous Latvians arrived at Provincetown in 1948. Their accounts of the voyage and the stories of their lives which prompted them to make the voyage made front-page columns for many days.

Release the Latvians

While Washington dawdles over the fate of 29 Latvians held here since crossing the Atlantic in a ketch in July, Canada has taken favorable action in a somewhat similar case. Forty-two Esthonians reached our neighbor nation a month ago in a two-masted sloop. Like the Latvians, they escaped from Soviet tyranny expecting to find a haven in America.

Canadian authorities speedily ascertained that these Baltic folk, like the Latvians, were excellent timber for good citizenship. Now it has been announced that the Esthonians can stay in Canada. They have promise of jobs and will be useful residents of a free country.

Why can't we do the same for the Latvians? Everybody agrees that our guests at the detention station in East Boston are worthy of the best treatment. Their records are clean. Their characters are beyond reproach. They, too, are willing to work and the adults in the group can find jobs. They are only 29 in number, counting the children.

Wake up, Washington. Let's be generous to our friends even while our diplomats utter pious phrases about brotherhood in democracy.

Latvian Pilgrims, Legally, Have Steady Work; Boys Own Cars

"We Have Come to a Good Land"

THEY NOW LIVE IN NEEDHAM—Mrs. Lina Hervarth teaches art of knitting to daughter, Tabita. This family of Latvian refugees owns a home on Pleasant st.

By FRANCES BURNS

The little band of Latvian refugees who spent 48 days in a 64-foot ketch in a stormy flight across the Atlantic from Communism have waited nearly four years to be legally admitted to the United States.

Yet, said the skipper, [illegible] Mirzda Rosenberg, "Everybody is satisfied and happy that we came. We've settled down and got steady work—and you know, most of the boys own cars now. Never could they have done that even in good days in Latvia."

For herself and her husband, Capt John Rosenberg, who was 64 years old when he brought the tiny craft safely into Boston Harbor on July 25, 194[illegible]

(Twenty-nine modern "Pilgrims" who in July, 1948, sailed their twin-masted, 64-foot ketch into Boston Harbor to end a 43-day, 6000-mile voyage across the Atlantic from Sweden, are now eligible for American citizenship.

At liberty within the United States under bond on a bill originally filed by Congressman John F. Kennedy of Boston, the group was included in a legislative act signed 10 days ago by President Truman giving them regular displaced persons status.)

Dažādas preses atzīmes par latviešu pilgrimiem līdz viņi ieguva tiesības dzīvot Amerikā. Bet šis ceļš nebija gluds. Kāds ievadraksts pat apellē pie valdības aprindām un izsaucas „Mosties Vašingtona!" -

L. Hervartes albums

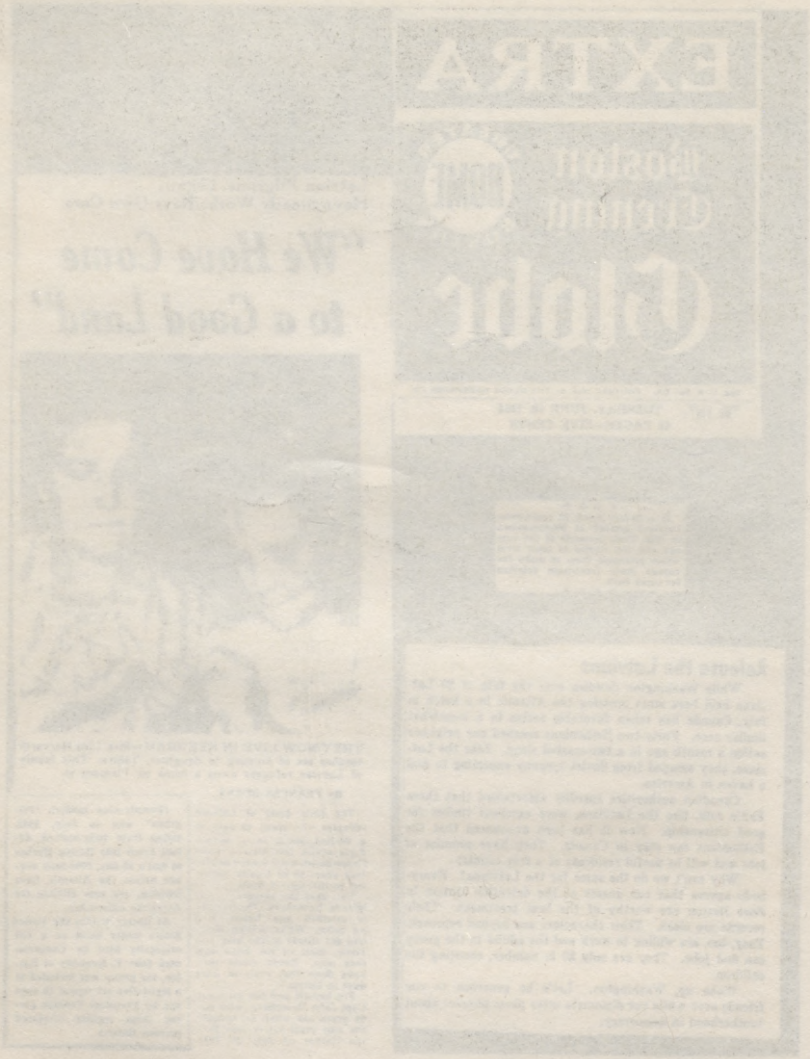

Vēlākos gados manam nelaiķa vīram bija izdevība vairākas reizes ar Kenediju satikties un runāt viņa Bostonas kantorī un vienmēr viņš teica, ka Kenedijs ļoti laipns un izpalīdzīgs."

Vēlās apmeklējuma stundas dēļ nav ieradušies preses pārstāvji ne fotografi, kāpēc ziņojums sekoja ar nokavēšanos un parasto bilžu par Kenedija apmeklējumu iztrūka.

Kad Kenedijs bija ievadījis pirmos soļus 29 bēgļu lietā, to visi, ieskaitot presi, cildeni novērtēja. Varbūt vislielāko gandarījumu guva Džamaika Plain draudzes latviešu mācītājs Kārlis Selmers, kas rakstīja Kenedijam šādu vēstuli:

„Cienījamais kungs:

Ļaujiet man izteikt manu personīgo apbrīnu un cildinājumu par Jūsu iespaidīgo cīņu 29 latviešu pilgrimu lietā, kas lūdza atļaut viņiem dzīvot Savienotās Valstīs.

Pat ceļojot pa Vāciju, Jūs bijāt ciešā kontaktā ar notikumiem mājās un jutāt mūsu valdības modrību un jūtīgu rīcību.

Mēs sirsnīgi ticam un lūdzam, lai drošsirdīgiem, dievbijīgiem ļaudīm būtu atļauts palikt šinī zemē, pārvarot barjēras, un, varbūt atvieglināt un saņemt vairāk šos apspiestos upurus.

Patiesā cieņā

Carl W. Selmer"

Pēc 4 mēnešu uzturēšanās internēšanas nometnē Gundeles ļaudis atbrīvoja uz pagaidu paroles pamata. Katrai personai un ģimenei bija jāatrod galvinieks, kas var iemaksāt 500 dolāru drošības naudas. Šo palīdzību sniedza vecie latviešu emigranti no draudzēm.

Bēgļus atbrīvoja 19. novembrī, gandrīz uz pašiem Latvijas neatkarības svētkiem. Viņu legālizācija vilkās ilgi. Kongresa loceklis bija iesniedzis likumprojektu par šo 29 personu grupu 82. kongresam. Tā iesniegums ir H. R. 3566 1951. g. 5. aprilī, ko vēlāk papildināja ar citiem, un latviešu pilgrimiem galīgā veidā ieceļošanu legālizēja tikai 1952. gadā. Tas nozīmēja, ka viņi varēja kļūt par ASV pavalstniekiem. Kad laik-

raksts Boston Globe sniedz šo ziņu, tas pirmajā lapaspusē liek šādus virsrakstus: „Latviešu pilgrimi legālizēti, viņiem ir pastāvīgs darbs, zēniem pašiem savi auto." Laikraksts sniedz Lienes Hervartes un meitas Tabitas attēlu, bet interviju dod kapteiņa dzīves biedre Mirdza Rozenberga.

Ko stāsta citi pilgrimi? Inženieris Adolfs Gailītis, kas kādu laiku bija arī Amerikas Latviešu Tautiskās Savienības priekšnieks, stāsta sekojošo:

„Pēc 4 mēnešiem uz pagaidu paroles pamata mūs no internējuma atbrīvoja, t.i., 1948. gada 19. novembrī. Paroles galvojumus, galvenokārt, sagādāja vietējie veclatvieši. Parole bija saistīta ar $500.00 valsts parādzīmes izpirkšanu katrai ģimenes vienībai vai atsevišķai personai. Sevišķi aktīvi mūsu atbrīvošanā bija nelaikis mācītājs K. Selmeris, mācītājs J. Graudiņš un nelaikis mācītājs O. Poeld. Nākošā dienā, 1948. g. 20. novembrī, brīvībā izkļuvušie piedalījās ALTS (Amerikas Latviešu Tautiskās Savienības) rīkotajā 18. novembŗa svētku aktā (Norfolk House), Roksburijā.

82. kongresa 1. sesijas apvienotā likuma projekta iesniegumā H. J. 280 1951. gada 29. jūnijā ietilpināja kongresa locekļa Kenedija iepriekšējo likuma projektu. Šī kopējā iesnieguma autors ir Tautas vietnieku nama loceklis Valters (Walter). Likuma projekts, ko pieņēma Kongress, legālizēja 228 baltiešu ierašanos un pastāvīgu uzturēšanos Savienotās Valstīs.

Vēl daži interesanti, bet varbūt plašākai sabiedrībai nezināmi fakti no gundeliešu jūras ceļa. Brauciena organizēšana sākās jau 1947. gada rudenī, kad Ādolfs Gailītis un Jānis Lamberts apskatīja burinieku „Gundeli" Geteborgas ostā un izdarīja pirmās saistību iemaksas. Burinieks piederēja latviešu zvejniekam Ģiņģulim, kas to savukārt bija iegādājies no zviedru zvejniekiem. Viņa zvejas laiva, tāpat kā daudzu citu baltiešu bēgļu laivas, pēc iebraukšanas Zviedrijas ostās tika apķīlātas no zviedru valdības un izdotas Padomju Savienībai. Zviedru valdība novērtēja bēgļu laivu vērtību un atmaksāja to laivu īpašniekiem. Ja nemaldos, tad koeksistences labad ar komūnistiem, šie līdzekļi nāca no Zviedrijas valsts kases.

Iemesli, kas spieda uzņemties šādu riskantu ceļošanu uz Ameriku, bija dažādi. Varbūt rakstnieks Skalbe būtu teicis,

ka debesis, aiz kuŗām varēja aizbāst karoti, bija kļuvušas vēl zemākas. Kā galvenie iemesli būtu mināmi 156 latviešu leģionāru izdošana komūnisma varai; tā notika, pielietojot varu ļoti brutālā veidā. Arī Zviedrijas ārlietu ministrijas aicinājums baltiešu bēgļiem, atgriezties dzimtenē un piedalīties dzimtenes atjaunošanas darbā, izsauca lielu nedrošību. Tad 1948. gada 5. aprīlī parādījās raksts zviedru avīzēs, ka 15.000 baltiešu bēgļi, kas meklējuši patvēruma tiesības Zviedrijā, ir reģistrēti zviedru baznīcas grāmatās kā padomju pilsoņi.

Zviedrijas krasti tika atstāti 22. maijā, agrā rīta stundā. Braucot gaŗām Dānijai, mēs klausījāmies ziņas, ka kāds dāņu pasažieŗu kuģis uzskrējis peldošai mīnai un nogrimis. Kāda bija mūsu sajūta!

Doverā, Anglijā, Gundele bija spiesta pavadīt 11 dienas, lai nogaidītu labvēlīgus apstākļus Lamanšas kanālī. Doveras baltās kaļķa klintīs ir ierakstīti dažu gundeliešu vārdi. Gundelieši vēroja, kā angļi, riskēdami savas dzīvības, kāpelēja pa stāvām klintīm, lai salasītu kaiju olas brokastīm. Vai tā bija salinieku eksistences cīņa?

Biskajas līcis ar savām vētrām noturēja Gundeli gandrīz uz vietas 7 dienas. Negaidot pienāca Jāņi ar Jāņu dziesmām, bet bez Jāņa alus, siera un bez dienišķās maizes. Milti gan bija,ūdens arī, bet tikai trūka tāda nieka kā rauga. Raugs bija atteicies strādāt. Bet kas gan bija tautas svētki šai situācijā?

Par šo laiku sauszemes iedzīvotāji bija jau kļuvuši „piedzīvojuši" jūrnieki un drošsirdīgākie atļāvās pat peldēties 5 km dziļajā okeanā. Ar skumjām un ilgām noraudzījāmies uz apgaismotajiem Bermudas krastiem, kuŗiem pabraucām gaŗām vakara stundā. Bija pagājušas jau septiņas nedēļas, kopš bijām atstājuši Zviedrijas karaļa valsti. Mūsu domas — tikai uz priekšu!

Nedienas tikai tagad sākās, liekas, ka bijām iekļuvuši orkāna (hurricane) joslā, kas paņēma mūs pilnīgi savā varā, labais ceļa vējš, kā to kapteinis teica, bija pārvērties trakojošā nezvērā un tikai piedzīvojošā kapteiņa roka spēja mūs izvadīt cauri briesmām.

21. jūlija naktī iebraucām Provinctaunā, Mas. Neskatoties uz ļoti trūcīgo ēdienu, mēs visi izskatījāmies kā tikko

atgriezušies no Dienvidjūras atpūtas ceļojuma. Provinctaunā mūs karaliski apgādāja tuvumā esošie U.S. Navy kara kuģi. Mums bija atkal maize.

23. jūlijā mēs iebraucām Bostonas ostā un mūsu kājas atkal skāra zemi. Savādi, kur Gundele bija tik stabila zem mūsu kājām, likās, ka šī krasta zeme līgojās, bet mēs jau bijām jūrnieki un mums bija vijīgais jūrnieka solis.

Tā beidzās latviešu bēgļu gaitas uz burinieka „Gundeles", bet reizē Amerikā bijām ieguvuši jaunu vārdu „Modern Pilgrim".

Varonīgā māte

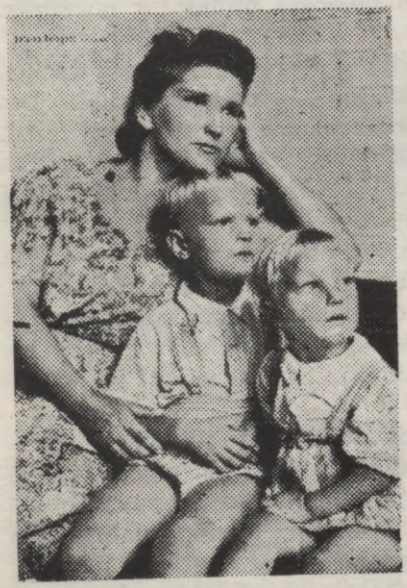

Pēc neliela pārtraukuma, pēdējā laikā atkal sākušies bēgļu vīkingu braucieni no Zviedrijas uz aizjūras zemēm. Ņufaundlendas Sendžonsas ostā ieradusies tikai 65 tonnas lielā motorlaiva Oestergot ar 75 igauņu bēgļiem no Zviedrijas. Atlantijas okeanu no Skotijas līdz Ņufaundlendai tie šķērsojuši 12 dienās un tagad domā doties tālāk uz Kanadu.

29 baltiešu bēgļi, starp tiem 15 vīrieši, 7 sievietes un 7 bērni, pēc 43 dienu ilgas burāšanas pāri Atlantijas okeanam, nesen iebraukuši Provinctaunas ostā, Masačūsetas štatā. No skotu pilsētas Stornovejas priekš dažām dienām ceļu pāri okeanam turpina igauņu laiva Astride, kas braucienu sāka Geteborgā. No Geteborgas, gandrīz reizē ar Astridi, izbraukusi kāda cita bēgļu laiva Ilmarinen ar ceļa mērķi Arģentīnu. 31. jūlijā no kādas citas zviedru ostas izbraukušas vēl divas mazākas laivas, lai mērotu ceļu pāri okeanam.

Mūsu attēlā latviete Amanda Lamberte ar dēliem Haraldu un Arni, kā tos rāda amerikāņu žurnāls Life, sniedzot bagātīgi illustrētu aprakstu par Provinctaunā iebraukušo latviešu bēgļu grupu. A. Lamberte kopā ar savu vīru un dēliem devās pāri okeanam 63 g. v. kapteiņa Joh. Rozenberga mazajā laivā, kas varēja uzņemt tikai 29 cilvēkus.

Izceļošanas drudzī no Vācijas latviešu bēgļu laikraksts „Latvija" (Eslingenā) varēja sniegt tikai mazas atzīmes par Gundeles ceļojumu uz Ameriku. Tāpēc šis notikums latviešu rakstos vēl nav pietiekami izgaismots. Vēl jo svarīgāki ir fakti, ka tajos netieši ir saistīts arī ASV bij. prezidenta Džona F. Kenedija vārds.

Ceļa kalendārs no Geteborgas Zviedrijā līdz Bostonai — Amerikā

Gundele ar 29 latviešu pilgrimiem Geteborgu atstāja 1948. g. 22 maijā plkst. 8. pēc pusdienas.

27. maijā plkst. 10 vakarā iebrauc Doverā, Anglijā.

29. maijā Latvijas sūtniecībā Londonā Gundeles zviedru dokumentus apmaina pret Latvijas Republikas pagaidu patenti. Uzvelk Gundelei Latvijas karogu.

No 29. maija līdz 7. jūnijam lielas vētras dēļ bēgļi spiesti pavadīt Doverā.

8. jūnijā plkst. 6.30 no rīta atstāj Doveru pēc 11 dienu uzgaidīšanas. Gundele ar pilnām burām dodas uz Ameriku. Jaunu vētru pārcieš Biskajas līcī.

14. jūlijā plkst. 2.30 no rīta pabrauc garām Bermudu salām. Pieņemas vējš un draud vētra.

15., 16. un 17. jūlijā plosās briesmīga vētra ar pērkona negaisu. Daudzi domā, ka krastu vairs neredzēs. Daži skaita lūgšanas. Norauj "Log", kādēļ nav vairs iespējams zināt, cik jūdzes nobrauc.

20. jūlijā plkst. 2.30 pēcpusdienā miglā ierauga ASV krastus — cietzemi.

21. jūlijā pusē vienos rītā izmet enkuru Keipa Koda (Cope Cod) līcī pie Provinctaunas, Mas.

22. jūlijā plkst. 6.30 rītā atstāj Provinctaunu ceļā uz Bostonu.

No 23. jūlija līdz 18. novembrim internēti (East Boston) t.s. Detention Station.

No Doveras līdz Keipa Kodam pagāja 43 dienas, 49 dienas pavisam uz jūras, bet 61 diena uz Gundeles, kopš Geteborgas atstāšanas.

Dažas rindas par kapteini Rozenbergu

Kapteinis Jānis V. Rozenbergs dzimis Vidzemes jūrmalā, Tūjas pagastā 1885. g. 27. jūlijā. Beidzis Rīgas jūrskolu 1903. g. Vairāk kā 40 gadus braucis uz kuģiem, šķērsojot visus okeanus. Latvijas neatkarības laikā vairākus gadus dzīvoja Šanhajā, Ķīnā. Bija viens no Šanhajas Latviešu Biedrības dibinātājiem 1928. g. Starp dibinātājiem bija Latvijas konsuli: Zilgalvis, Rudzītis un trīs kapteiņi: Vikmanis, Caune un Rozenbergs. Kapt. Rozenbergs bija šīs biedrības priekšnieks 1931., 1932. un 1934. gadā. Savu pēdējo jūras ceļojumu viņš veica ar burinieku Gundeli 1948. g. pārvezdams laimīgi no Zviedrijas uz ASV 29 latviešu bēgļus. Miris 1957. g. 19. novembrī Vintropā (Winthroph), Mas., apbedīts Ģetzemanes kapos pie Bostonas.

Vēsturiskais burinieks — Gundele slavenību mūzejā

Ne vien 29 latviešu bēgļi, bet arī viņu burinieks Gundele ierakstījuši savu vārdu Amerikas vēsturē un nākošām paaudzēm liecinās par cīņu, lai sasniegtu brīvību. Ne par velti šie braucēji ieguvuši moderno pilgrimu vārdu.

Arī buriniekam ir liela vēsture ar kuŗu lepoties var tikai retais kuģis. Gundele ir 65 pēdas gaŗa un būvēta no ozola koka 1893. g. Kokē, Dānijā. Viņas agrākais vārds ir „Marie Mathilde" un 30 gadus veda sāli uz Īslandi un zivis atpakaļ. 1923.g. burinieku pārdeva Zviedrijai un tā ieguva jaunu vārdu — Gundel. Tā atradās Skarhama ostā pie Baltijas jūras, kalpoja cellulozas, kokmateriālu pārvadāšanai.

Burinieku pēc 1945. g. iegūst latviešu zvejnieks Ģingulis, kam sava personīgā laiva no Latvijas bija jāatdod atpakaļ krieviem. 1947. g. latviešu bēgļu grupa Gundeli ieguva savā īpašumā. Laimīgi tā noveda uz ASV 29 bēgļus. Kapteinis no tās šķīrās ar grūtu sirdi, jo bija ceļā to iemīlējis. Gundeli

pārdeva Bostonā 1949. g. 6. maijā un par jauno īpašnieku kļuva kapteinis Patriks F. Džeksons (Patric F.Jackson) no Būtbeijas (Boothbay), Mēnas (Maine) štatā, kur burinieks jaunam īpašniekam kalpoja par jūras vasaras mītni. Vēl par pēdējo Gundeles odiseju uz slavenību mūzeju Mistikā pastāsta P. Lagācis:*)

„Senātore Margarita Smita (M. C. Smith rep. Me), Kongresa sesijai noslēdzoties, stāstīja par burinieku „Gundel" par tā slaveno pagātni. Daļa šīs pagātnes ir arī 29 latviešu bēgšana no komūnistu terrora uz Ameriku. Tas notika 1948. g. vasarā. Un tas ir viens no iemesliem, kāpēc burinieks „Gundel" atzīts par vēsturisku un pārvests uz kuģniecības vēstures mūzeju Mistikā, Konektikatā. Šis senātores stāsts līdz ar Mēnas laikraksta „Sunday Telegram" aprakstu lasāms Kongresa sesijas noslēguma protokolos, kur izcelta latviešu bēgšana no komūnisma.

Konektikatā, pie Atlantijas okeana, ir neliela osta, kas nosaukta neparastā vārdā „Mistika." Tur atrodas īpats mūzejs — amerikāņu kuģniecības vēstures peldošais mūzejs,kurā skatāmi burinieku laikmeta pieminekļi. Visu to gaitas saistītas ar kādu vēsturisku notikumu. To vidū ir viens no pirmo amerikāņu Ziemeļpola ekspedīciju kuģiem, kā arī pēdējais koka valzivju mednieku kuģis. Mūzejā redzams arī kādreiz slavenais četrmastu jūrskolas kuģis „Joseph Conrad" un vairākas citas vēsturiskas slavenības.

„Mistikas ostas mūzejā, — lasāms Kongresa protokolos, — tagad noslēgušās arī 1893. gadā Dānijā būvētā burinieka „Gundel" gaitas. Šis simts tonnu kravas pārvadāšanai no ozolkoka celtais un 64 pēdas garais kuģis vairāk nekā 50 gadus kalpojis sāls un zivju pārvadāšanai starp Zviedriju, Īslandi un Grēnlandi. Bet „Gundel" ieguva slavu, — teikts Kongresa protokolā, — ar brīvības braucienu pāri okeanam, nogādājot drošībā komūnistu vajātu latviešu bēgļu grupu. Kopš 1949. gada „Gundel" kļuva par Mēnas rūpnieka Džeksona izpriecu braucienu kuģi."—

Citējot senātori M. Smitu un Mēnas laikrakstu „Sunday Telegram", protokolos var tālāk lasīt:

*) Vēsturiskais burinieks, Laiks, 1961. g. 25. okt.

„Pārmaiņas vecā prečinieka gaitās sākās pēc Otrā pasaules kaŗa, kad vairāki apspiesti un vajāti, bet drosmīgi cilvēki īstenoja savu slepenībā iecerēto sapni, līdz ar to pārveidojot kā paši savu, tā arī „Gundel" likteni. Šis sapnis bija par brīvību Amerikā, vilinot no savas izpostītās dzimtenes 1944. gadā uz Zviedriju izbēgušos latviešus, kas tur dzīvoja bailēs, ka zviedri varētu viņus izdot Padomju Savienībai. Četru gadu darbā nelielā latviešu grupa bija iekrājusi pietiekami daudz līdzekļu, lai par $12.000 nopirktu un sagatavotu pēdējam tālbraucienam veco prečinieku „Gundel." Un 1948. gada 22. maijā ar 29 latviešiem uz klāja, ieskaitot sievietes un bērnus, 63 g. v. kapteiņa Jāņa Rozenberga vadībā „Gundel" izbrauca no Geteborgas ostas Zviedrijā, ar kursu uz Savienotām Valstīm."—

„46 dienas vēlāk, — teikts Kongresa protokolā, — piestājot vienīgi angļu Doveras ostā, „Gundel" sasniedza Amerikas austrumkrastu, iebraucot Provinctaunas ostā, netālu no Bostonas. Pārsteigtajiem amerikāņu imigrācijas ierēdņiem kapteinis Rozenbergs lūdza visiem atbraucējiem patvēruma tiesības. „Gundel" ar visiem braucējiem nogādāja Bostonā. Kuģa gaitas tur izbeidzās, bet pasažieŗiem visādas likstas vēl tikai sākās. Bet jau 1949. gadā Kongress pieņēma likumu, kas atbraucējiem deva uzturēšanās tiesības Savienotās Valstīs."

Protokolā atzīmēts arī tas, ka šo likumjrojektu ierosinājuši abu partiju pārstāvji: pašreizējais prezidents Kenedijs, kas toreiz bija tautas vietnieku nama loceklis, un republikāņu kandidāts viceprezidenta amatam Lādžs, kas toreiz bija senātors.

Par burinieka „Gundel" tālākām gaitām stāstīts:

„Burinieku no latviešiem nopirka Mēnas rūpnieks Džeksons. Viņš latviešu bēgļu kuģi izmantoja gan izpriecas braucieniem, gan arī kā pārvietojamo vasaras mītni savai ģimenei. Bet ar to vecā burinieka satraucošie mirkļi vēl nebija galā. Kādā 1951. gada februāŗa naktī vētra burinieku norāva no pāļa upes grīvā un draudēja aiznest jūrā. Taču laime, kas „Gundel" pavadīja visu mūžu, veco burinieku neatstāja arī šoreiz. Viļņi kuģi uzsvieda smilšu sēklim klinšainajā piekrastē, no kuŗa to vēlāk nocēla bez kādiem bojājumiem.

ALD, JULY 25, 1948

SPEAKING THE LATVIAN EQUIVALENT of "Home was never like this," three Latvian refugees, among 29 reaching this country last Wednesday aboard the 64-foot ketch Gundel, pause momentarily before again sampling delicious watermelon, the gift of East Boston residents. The group are being detained at the East Boston Immigration Detention Station.

PLEA FOR LATVIANS SENT TRUMAN

Rep. John F. Kennedy of Boston yesterday appealed to President Truman to allow 29 Latvian refugees, who successfully sailed the Atlantic to land at Provincetown and the "land of liberty" last Wednesday, legal entry into the United States.

Rep. Kennedy, who has made several other appeals in behalf of the group, now held at the East Boston Immigration Detention Station, based his appeal on a special law passed by Congress allowing a similar group landing in Florida to enter the country several years ago.

"The return of the Latvian refugees, who came from behind the Iron Curtain, means certain death to them," Kennedy wired the president. "As Presidential intervention is necessary to prevent deportation, and as Congress convenes on Monday, a special law may be passed, as was done by the Congress in the Florida refugee case."

Under present law, immigration officials at Boston and the Board of Appeals in Washington must exclude the Latvians from the country.

Meanwhile, the 29 refugees, who took 60 days to reach Provincetown from Gothenburg, Sweden, in the 64-foot ketch Gundel, awaited a continuance of a special board of inquiry into their case tomorrow.

Yesterday, the seven children in the group frolicked on the lawn at the detention station, watching East Boston youngsters through a wire fence. Later, the youngsters and their parents got their first taste of American watermelon, a gift several East Boston mothers brought to the station. Other gifts of food continued to come from other parts of the city for the courageous band of Latvians.

Last night Boston baked beans and brown bread topped the supper table, while today they will dine on roast chicken, much more nourishing than the diet of porridge they ate twice a day for 40 days during their Atlantic crossing.

A Lutheran service, celebrated by the Rev. Carl W. Selmer of Jamaica Plain, who has been serving as the group's interpreter, will be held at the station this morning at 10 o'clock.

The Boston Herald 1948.g. 25. jūl. n-rā ziņo, ka Kongresa loceklis Džons F. Kenedijs sūta telegrammu prezidentam H. Trumenam. Starp citu viņš saka: „Gadījumā, ja šos bēgļus sūtīs atpakaļ aiz dzelzs aizkara, tad tas nozīmēs viņiem drošu nāvi . . . "

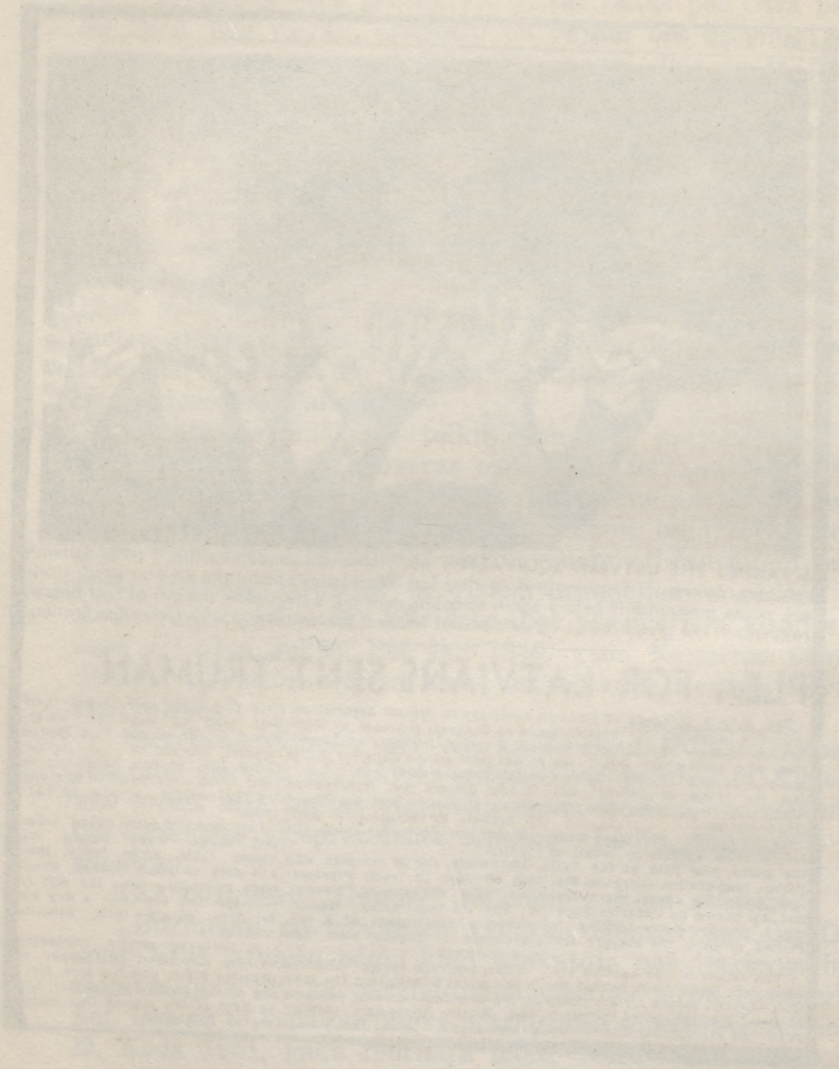

„Gundel" dažus gadus vēlāk kļuva arī par „filmu zvaigzni." To izmantoja lielfilmas „Karuselis" uzņemšanā, tā iemūžinot latviešu bēgļu kuģi arī krāsu filmā.—

Kāds bija vecā burinieka pēdējais ceļojums?—

„Gundel" pēdējais īpašnieks rūpnieks Džeksons, — raksta Mēnas „Sunday Telegram", — latviešu bēgļu kuģi uzdāvināja kuģniecības vēstures mūzejam Mistikā, ko pārzina Amerikas kuģniecības vēstures pētnieku apvienība. No Mēnas, kur kuģis pēdējā laikā atradās, ap seši simti jūdžu braucienā līdz Mistikas ostai to vadīja admirālis Stīvensons. Pa ceļam „Gundel" viesojās vēl vairākās piekrastes ostās, bet Mistikā sagaidītāju goda viesu vidū bija aicināta arī tagad jau mirušā kapteiņa Rozenberga atraitne. Viņa dzīvo un strādā Bostonā.

Lai uzņemtu kādu kuģi Mistikas vēsturisko burinieku mūzejā, — teikts raksta beigās — mūzeja vadība prasa, lai kuģim būtu sava vēsture un nopelni. Un tā kā latviešu bēgļu kuģim „Gundel" ir kā viens, tā otrs, tad tagad tas Mistikas mūzejā ir arī labā sabiedrībā, vietā, ko tas godam nopelnījis."

Tāda ir šī vecā burinieka vēsture, ko par svarīgu un zīmīgu bija atzinusi dāma ar tradicionālo rozes ziedu pie tērpa — republikāņu senātore Margarita Smita no Mēnas. Ar latviešu bēgļu kuģi un latviešu bēgļu gaitām viņa iepazīstināja Savienoto Valstu Kongresu, bet tā odiseju iemūžināja arī Kongresa protokolos. Bet Mistikas ostas mūzejs tika pie jauna cilvēku alku, uzņēmības un drosmes liecinieka — burinieka „Gundel."

* * *

Pēc Gundeles Atlantijas okeanu vēl veiksmīgi šķērso divas laivas ar latviešu bēgļiem. Tās ir „Skagen" un „Masen." Pēdējā no Zviedrijas ierodas 1950. gadā. Ar viņu ierašanos par brīvību atkal runāja amerikāņu nācija. Kopā ar pārvietotām personām no Vācijas viņi visi kopā atvēra daudziem amerikāņiem acis, ko nozīmē dzīve zem diktātūru zābakiem. Bija atvērušās acis, ka Otrā pasaules kara laikā bija gan miljonu dzīvības upurētas, lai iznīcinātu kādu diktātūru, bet

tai pat laikā bija palīdzēts citai diktātūrai nostiprināties no sabrukuma. Pēc „Masen" ierašanās pilgrimu straume uz Ameriku apstājās. ASV sūtniecība Stokholmā informēja baltiešu bēgļus, ka viņi varēs no Zviedrijas izceļot ar vīzām uz Ameriku, bez lielā dzīvības riska, krustojot bīstamos okeana ūdeņus.

KUR TAPA „DROSMĪGIE PROFILI"?

Pirmos gadus Amerikā daudzas latvietes darbu atrada slimnīcās. Viņas strādāja par slimnieku kopējām, māsu palīdzēm, laboratorijās, virtuvē. Slimnīcu vadība atzinīgi novērtēja latviešu čaklumu un apzinīgumu darbā. Ja bija jau pieņemta viena latviete, tad drīzi pieņemtas arī citas, un slimnīcas vadība lūkojās arvien pēc jaunām latviešu darbiniecēm. Sākuma gados gandrīz visi latviešu aktieŗi un aktrises strādāja slimnīcā un tā bija viena no galvenajām nodarbēm.

Līdz savai ievēlēšanai valsts prezidenta amatā, senātors Džons F. Kenedijs medicīnisko palīdzību meklēja Jaunanglijas baptistu slimnīcā. (New England Baptist Hospital), ko sava iekārtojuma dēļ uzskata par aristokrātu slimnīcu. Še ārstējās prezidenti, karalienes, no dažādām pasaules malām, kas bieži ved sev līdz pavadoņus un miesas sargus. Slimnīcā ārstējās nevien nākošais Savienoto Valstu prezidents, bet arī viņa tēvs, māte, viņa dzīves biedre Džakelina un brāļi. Tai laikā, ap 1954/55. g. slimnīcā par māsu palīdzēm strādā latvietes Valda Veisenkopa un Emma Brakmane. Kenedija gulta atradās vienā no tā sauktām „sudraba istabām." Sauktas tās tā tāpēc, ka slimnieku ēdienu trauki bija no sudraba, kā arī greznāks istabas apmēbelējums. Abām latvietēm iegadījies tieši apkopt toreizējo senātoru, kas ārstējās no kaŗa laikā gūtiem ievainojumiem mugurā. Pēc Veisenkopas izteicieniem, senātors Kenedijs slimības laikā bijis samērā mazrunīgs. Tieši par prezidentu viņa maz ko atceras, kamēr par citiem ģimenes locekļiem, kas tai laikā tur ārstējušies, būtu daudz vairāk ko stāstīt. „Bez tam, toreiz, tikko, kā iestājos darbā, un vēl svešā zemē, maz ko zināju par Amerikas polītiķiem un tāpēc man nebija nekādas intereses veltīt Džonam F. Kenedijam vairāk uzmanības kā citiem pacientiem," stāsta palīgmāsa Valda Veisenkope.

Kenedijs slimnīcā nav bijis prasīgs, bet apmierinājies ar vienkāršāko apkalpošanu, valkājis, tāpat kā visi pārējie slimnieki, tā saucamos „džonijus" — slimnieka tērpus. Citi, mazāki gari, pret kalpotājiem bijuši daudz prasigāki nekā senātors. Slimnieku kopēju atmiņās visi Kenedija ģimenes locekļi bijuši ļoti vienkārši un sirsnīgi.

Stāsta, ka šinī laikā senātors uzrakstījis savu grāmatu „Drosmīgie profili" (Profiles in Courage), kur Kenedijs stāsta par amerikāņu lieliem patriotiem. Par šo grāmatu Dž. F. Kenedijs 1956. g. saņēma Pulicera godalgu un grāmata bija ilgu laiku „bestsellers." Pēc Kenedija nāves „Drosmīgie profili" piedzīvoja jaunus izdevumus.

SENĀTORS LATVIJAS GADA SVĒTKOS

1955. gada rudenī Bostonas latviešu organizāciju padomei izdevās kontaktēt ar valsts darīšanās aizņemto senātoru Džonu F. Kenediju, kas jau toreiz bija populārs savā dzimtenē Masačūzetā un arī Senātā — galvas pilsētā, kur atbalstīja ieceļošanas likuma liberālizēšanu, sevišķi baltiešiem.

Latvieši vēlējās redzēt senātoru savā vidū, lai viņš teiktu svētku runu Latvijas 37. g. dibināšanas atceres dienā. Reizē bija senātoram jāparāda kāda uzmanība par viņa labvēlīgo nostāju bēgļu ieceļošanā. Par sarīkojuma vietu izvēlējās Zēnu latīņu skolu (Boys Latin School), kur mācījās arī vairāki latviešu zēni. Svētku gadījumā skatuvi dekorēja ar Latvijas simboliem: karogiem, krāsām un zvaigznēm. Pār lielo auditoriju blāzmoja Triju zvaigžņu mirdzums. Skolas plašā aula bija svinīgas, nopietnas publikas pilna līdz pēdējai vietai. No dienas darba fabrikās, slimnīcās un būvlaukumos bija šeit sanākuši latvieši, jo apzinīgi viņus visus vienoja un kopā saistīja šīs vēsturiskās dienas atcere, kad pirms 37 gadiem latviešu tauta pasludināja Latvijas republiku. Šie nāvei un verdzībai izbēgušie stāvēja par tiesībām un brīvību. Tie bija cīnītāji ar ieročiem Kurzemes lielkaujās, kas līdzīgi 1919. g. cīņām trieca ienaidnieku atpakaļ uz austrumiem. Katram latvietim bija kāds drāmatisks dzīves stāsts par divām Latvijas okupācijas varām (1940. g. - 1944. g.), kas postīja zemi un grāva nacionālo pretestību, un centās latviešus padarīt par vergiem, bet svešai varai nepaklausīgos nosūtīja uz spaidu darba nometnēm: viena vara uz austrumiem, otra uz rietumiem. Visi viņi: sievas un bērni bija pārdzīvojuši bīstamo ceļu līdz Amerikai. Tas bija nežēlīgs, ar upuriem, bīstams ceļš: zemo bumbvedēju nāves kravām gaisā, virs ūdeņiem, zem kuriem glūnīgi ložņāja zemūdenes. Krustota bija Eiropa, Atlantijas okeāns, līdz ceļš apstājās Ame-

rikas krastā. Šiem cilvēkiem nevarēja stāstīt jokus vai niekus. Tie bija izgājuši dzīves akadēmiju, vēsturi iznesuši uz savas ādas, un politiskās zināšanās un gudrībās neviena kolledža nevarēja sekot viņu zināšanu līmenim politiskās situācijās. Te jāatceras gadījums, kad dažus gadus atpakaļ Masačūzetas gubernātors, vēlākais ārlietu ministrs Kristijāns Herters (Christian Herter) bija teicis, ka ASV ar latviešu ieceļotājiem ieguvusi ne vien apzinīgus pilsoņus, bet arī nesamaksājamu pretkomūnisma propagandu. Herters to bija teicis Amerikas Latviešu Tautiskās Savienības namā, kad viņš piedalījās vēlēšanās gubernatora postenim Masačūzetā. Tieslietu ministrs Roberts Kenedijs, piedaloties tautas vietnieku nama deputāta F. Valtera (dem. part.) cildināšanas aktā, ko noorganizēja Eiropas apspiesto tautu assemblejā 1961. gada martā, teicis par baltiešiem sekojošo: „Latviešu, tāpat lietuviešu, igauņu un citu tautu deva Amerikas kultūras veidošanā ir neatsveŗama."*)

Laiks no 1950. g. līdz 1960. g. latviešu ieceļotājiem bija viens no intensīvākiem, kādu vispār atļauj cilvēka fiziskā un garīgā jauda. No pazemotā bēgļa viņi rāvās uz augšu ar apbrīnojamu jaudu. Desmit darbi un uzdevumi bija jāveic vienā laikā. Bērni gāja skolā un arī paši vecāki, lai iegūtu izglītības diplomus, tai pašā laikā strādājot grūtus, neierastus darbus. Pirka mājas, auto un stāvēja nomodā par nacionāliem uzdevumiem. Rīkoja demonstrācijas pret Latvijas okupantiem, piemiņas brīžus — 18. novembŗa aktus un rūpējās par labu grāmatu iegādi savās bibliotēkās. Tiešām vienreizējs apbrīnas laiks.

* * *

Solu pirmajās rindās sēdēja prominence. Labajā pusē mēs redzam Jēkabu Zībergu ar spieķi rokā, vīru, par kuŗu runā latviešu emigrantu vēsture. Kreisajā pusē Bostonas latviešu organizāciju padomes priekšnieku mācītāju Ernestu Spīguli, tad augsto viesi Dž. F. Kenediju, Lietuvas konsulu advokātu A. Šalnu, lietuvju komponistu Kačinskas, Bangas kundzi un svētku runas teicēju Albinu Bangu. Foto attēls

*) Laiks, 1961. g. 22. 4.

vēl tālāk rāda ALTS darbiniekus: V. Eglīti, A. Augustānu, tad Lūļi, Vitantu, E. Šķobi, mācītāju Selmeri, skolotāju Ezeriņu, Ž. Krūzu, skautu vadītāju Ed. Treimani, Zemgali, Līgas koŗa dalībniekus, advokātu Šmitu, režisoru K. Veicu un daudzus citus. Tā bija tikai viena Bostonas latviešu kolonija, kas demonstrēja savas tautas pilngadības atcerē. Mācītājs E. Spīgulis iepazīstināja auditoriju ar gados jauno senātoru. Atskanēja aplausi. Tad runāja senātors. Nedaudzos gados latvieši jau bija ielauzījušies angliski. Varēja jau sekot runas saturam, ja arī ne burtiski, tad tomēr visi saprata runas tematu un senātora inteliģento pieeju tai. Viņa jauneklīgums reizē pievilka un arī atturēja. Latvieši nebija pieraduši redzēt politiķi tik jaunu gados. Vai senātors dos kādu solījumu Latvijas nākotnei? Mazāka kalibra vīri Vācijā UNRRAS un IRO laikos mūs ar illūzijām baroja maizes vietā.

Senātors rēķinājās ar nožēlojamām reālitātēm, ka Amerika vēl nav sagatavota Austrumeiropas atbrīvošanai, ka viņi vēl vispār nedara nekā tamlīdzīga. Nepieciešami vajadzīgs valdības atbalsts komūnisma apspiesto brīvības cīņai un jānodrošina tautu brīvība, kuŗām komūnisti draud to atņemt. Šī doma spārnoja auditoriju, tā aplaudēja jaunajam senātoram un viņš ieguva nedalītas simpatijas. Vēl vairāk tās pavairojās, kad Kenedijs stāstīja par savu neseno ceļojumu pa Poliju. Pieminēja arī kādreizējo ciemošanos Rīgā. Pret poļiem vispār izteicās Kenedija simpatijas, varbūt tāpēc, ka viņa svainis bija princis Radzivils, un savā administrācijas laikā prezidents par pasta ministri iecēla poļu emigranta dēlu. Amerikas poļu kongresos Detroitā un citur senātors Kenedijs izteica vēl skaidrāk savu līniju — visiem diplomātiskiem līdzekļiem jāatbalsta Polijas neatkarība no Krievijas.

Kā bostonieši atceras šo Kenedija teikto runu 1955. g. 18. novembrī? Masačūzetas štata slimnīcas bijušais ārsts Dr. Aleksandrs Grīnups vēl papildina, ka bez politikas senātors runājis arī kaut ko citu: „Senātors Džons F. Kenedijs savai runai, starp citu, par tematu ņēma salīdzinājumu ar „Ever green" stādiem, salīdzinādams ar tiem mūsu tautu. Runājot par šo visiem pazīstamo botanisko stādu, viņš attēloja visas grūtības un briesmas, kādas katru gadu draud šiem stādiem, kuŗi zaļo un pārvar visas dabas grūtības. Kad

ziemā liels sals draud tos izsaldēt vai lielas sniega vētras salauzt, vai karstums dažreiz vasarā draud atņemt visas dzīvības sulas, tad, par spīti visām grūtībām, šis stāds zaļo un nepārstāj zaļot ne ziemu, ne vasaru, pārciešot visus dabas uzbrukumus, dodot savu svaigo zaļumu cilvēkiem par prieku un apliecinājumu, ka var pārvarēt neiedomājamas grūtības un uzbrukumus, palikt dzīvs un būt dārza skaistums un gods.

Tā viņš salīdzināja latviešu tautu, kuŗa simtiem gadu izturēja visdažādo tautu virskundzību, izturēja visdažādākās varmācības kultūrā, audzināšanā, politiskā un sociālā dzīvē un tomēr paaudzēm cauri spējusi uzturēt gribu un tieksmes būt brīviem savas tautas dzīvē. Labāk doties tāli projām, svešā zemē, kur viņiem būs iespējams turpināt savu kultūru, valodu un reliģiju. Amerika ir priecīga redzēt, ka latvieši neaizmirst savu izcelsmi, savu tautu. Kenedijs salīdzināja latviešus ar pilgrimiem, kuŗiem arī nebija viegli ielaist saknes jaunajā malā, izturēt bargos dabas uzbrukumus, cīnīties ar indiāņiem un slimībām, bet Dievs ir viņiem devis spēku, vitālitāti visu pāvarēt un, kā mūžzaļais stāds ikgadus ar stiprāku un svaigāku zaļumu rāda jaunu pavasari, tā arī jūs, latvieši, visai Amerikai par prieku un jums pašiem par godu, ar katru gadu vairāk un vairāk rādiet, ka ne politiskas varmācības, nedz moku kambaŗi, nedz katras privātās dzīves izsekošana nav varējuši salauzt jūsu alkas pēc brīvības. Man ir liels prieks jūs apsveikt taisni tādā dienā, kad jūs atceraties savu tik grūti izkaŗoto un iegūto neatkarību. Jūs esat atstājuši mantu, labus draugus un radiniekus, kuŗiem, varbūt, nebija iespējas izbraukt, lai meklētu plašajā pasaulē apvārkšņus, kur mājo taisnība un brīvība. Amerikas tauta jau simtiem gadu uzņem savā vidū cilvēkus, kuŗi meklējuši ceļu savā garīgā, nacionālā vai kultūrālā dzīvē, un Amerika ir priecīga šodien redzēt, ka jūsu lūgšana pēc dievpalīga jūsu grūtajā ceļā ir sadzirdēta un Amerikas tauta un valdība stāv aiz jums, palīdz visur, kur tas jums būs vajadzīgs. Novēlu jums spēku un izturību atrast meklēto sauli — brīvību, sabiedrībā, reliģijā, kultūrā un arī ģimenē, audzinot savus bērnus brīvības garā par vērtīgiem pilsoņiem. Preses

FOTO V. GRAVITIS

Senātors Džons F. Kenedijs uzrunā latviešus 18. nov. atcerē Bostonā, 1955.g.

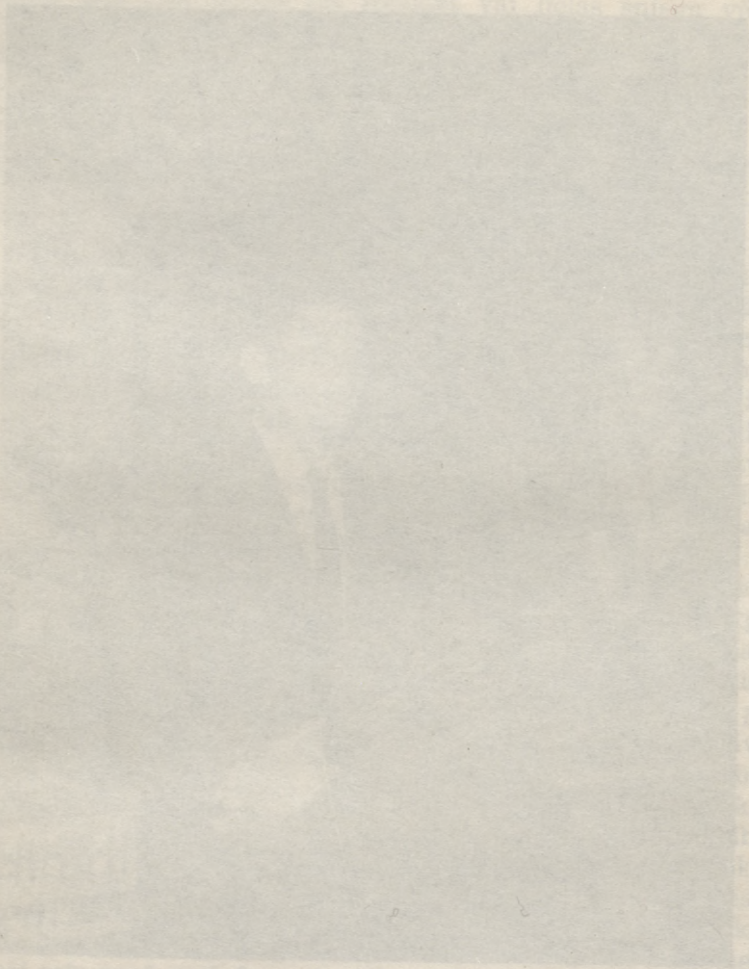

FOTO V. GRAVITIS

Svētku akta kopaina ar lielo publikas pieplūdumu, kur visas sēdvietas aizņemtas līdz pēdējai vietai.

Pirmā rindā (kreisā pusē): Jēkabs Zībergs, labā: māc. E. Spīgulis, senātors Džons Kenedijs ar pasniegto grāmatu, Lietuvas konsuls, adv. A. Šalna, komponists Kačinskas, Banga, A. Banga.

FOTO V. GRAVITIS

Latvijas republikas 37. gada svētkos Bostonā, Zēnu Latiņu skolā. Pie Jāņa Lejiņa skatuves dekorācijas stāv grupa rīkotāju un viesu.

No kreisās: māc. K. Selmers, Selmera, P. Liepiņa, redaktors O. Liepiņš, O. Akmentiņš, A. Banga, trešais māc. A. Galiņš, senātora pavadonis, senātors Džons F. Kenedijs, Lietuvas konsuls, adv. A. Šalna, māc. E. Spīgulis, igauņu pārstāvis Valdur Muul, otrais ukraiņu pārstāvis inž. Bereguļka, A. Augustans, poļu pārstāvis un V. Eglītis.

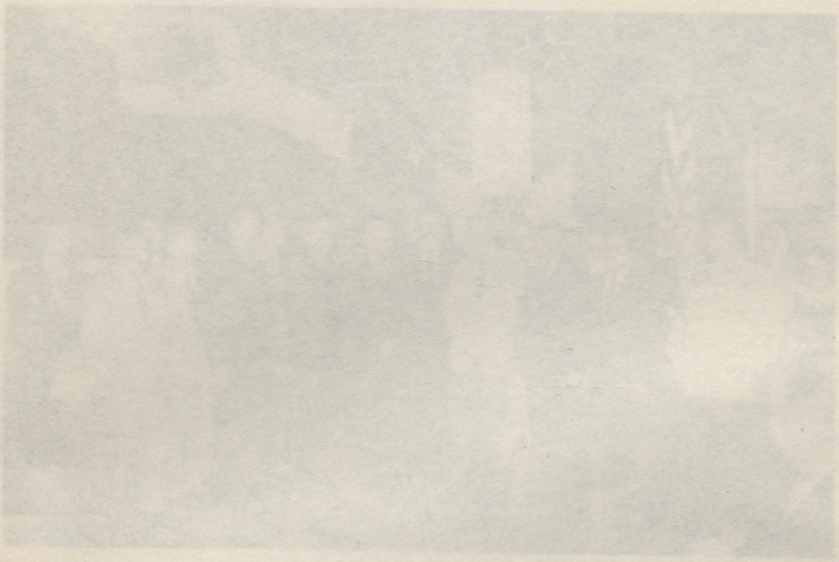

FOTO V. GRAVITIS

Senātors Džons F. Kenedijs sarunājas 18. nov. akta starpbrīdī ar latviešu organizāciju vadītājiem. No kreisās: māc. E. Spīgulis, senātors Kenedijs, V. Eglītis un E. Jēkabsons.

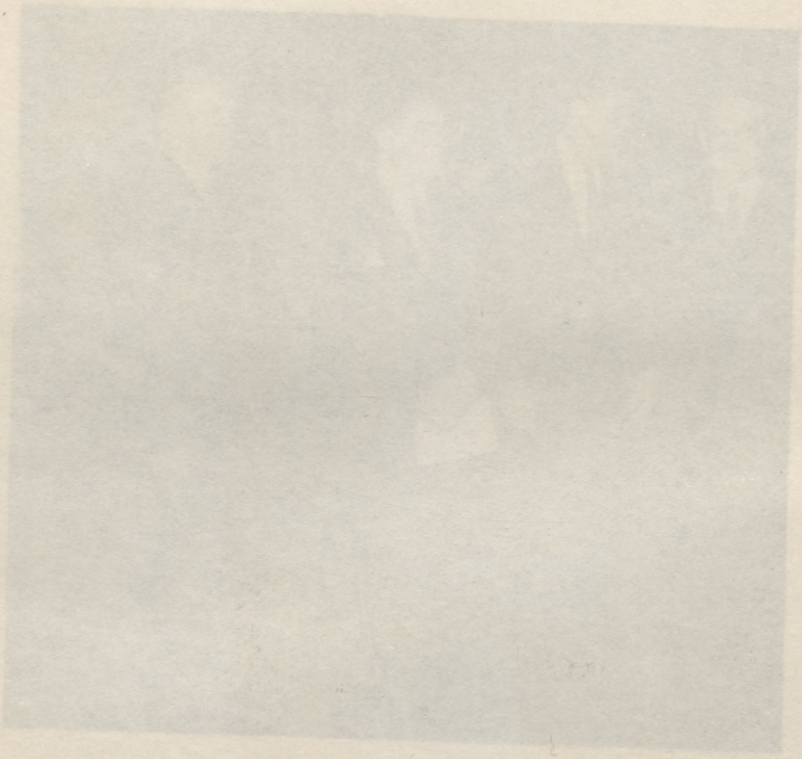

FOTO V. GRAVITIS
(pirmpublicējums)

Latiņu skolā sarīkojuma laikā, senātors Džons F. Kenedijs sasveicinājas ar kādu latvieti.
Pa kreisi māc. Ernests Spigulis, vidū senātors Kenedijs.

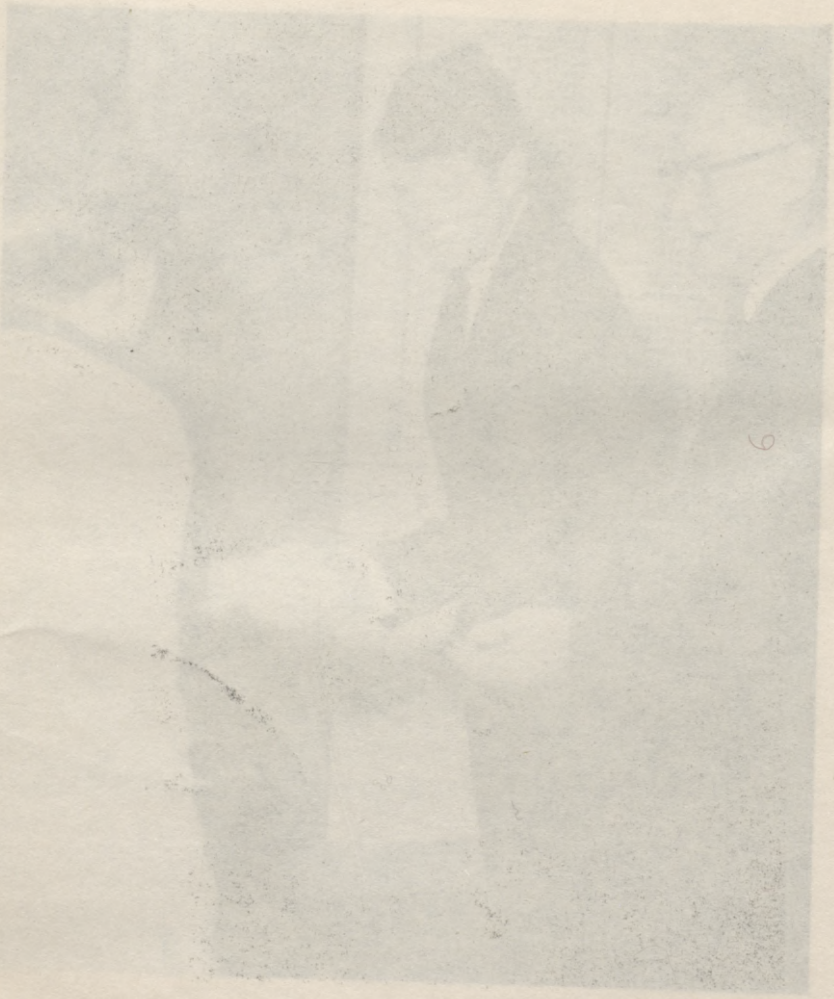

II

SVĒTKU AKTS

1. Svētku atklāšana — BLOS 18. novembŗa rīcības komitejas priekšsēdis māc. E. Spīgulis.
2. Amerikas Savienoto Valstu himna.
3. Massachusettas senatora John F. Kennedy runa.
4. Svētku runa. —
5. Latvijas valsts himna.
6. Apsveikumi.

Starpbrīdis 10 min.

III

SVĒTKU KONCERTS

1. Par zemi, ko mīlam ..... K. Alberts
2. Kuršu vīri ..... G. Verners
3. Koklētāji ..... J. Cīrulis
4. Dievzemīte ..... Ad. Skulte

Vīru dubultkvartets „Tēvija".

5. „Tēvzemei un brīvībai" — Z. Lazdas, V. Plūdoņa, V. Veldres, A. Eglīša, E. Ķezberes un P. Ērmaņa dziesmu izlase melodeklamatīvā lasījumā — izpilda rež. Jānis Lejiņš, pie klavierēm J. An's bergs.

6. Par tevi, tēvu zeme ..... J. Norvilis
7. Dzērves un ērglis ..... V. Ozoliņš
8. Beverīnas dziedonis ..... J. Vītols
9. Gaismas pils ..... J. Vītols

Bostonas latviešu koris „Līga",
dir. J. Austruma vadībā.

Dekorātors rež. Jānis Lejiņš.

18. novembŗa svētku akta programma (1955.g. 20.nov.).

seniors Jānis Porietis par norisi Zēnu latīņu skolā rakstīja savā kārtējā korespondencē:

„1200 tautiešu Latvijas valsts svētku dienā Bostonā.

Mēs gribam būt kungi mūsu dzimtajā zemē — šajā apliecinājuma un prasības zīmē Bostonas latviešu organizāciju savienības rīkotajā Latvijas proklamēšanas aktā Luija Pastēra latīņu skolā pagājušo svētdien bija pulcējušies 1200 tautiešu no Bostonas un apkārtnes. ASV senātors Džons Kenedijs, kas šovasar apmeklējis Padomju Savienību, jau 1939. g. bijis Latvijā, pēc mācītāja A. Galiņa teiktajiem dievvārdiem un rīcības komitejas priekšsēža mācītāja E. Spīguļa uzrunas, uzrunādams sapulcējušos, jautāja, ko lai Amerika dara komūnistu apspiesto tautu labā? Uz to senātors pats atbildēja, ka ASV ir jāsniedz pietiekama palīdzība komūnistu apdraudētām valstīm, bet komūnisma jau apspiestām tautām jāpalīdz atgūt brīvība. Saslimušā Kārļa Kalniņa (no Vašingtonas D. C.) vietā svētku runu teica ALTS izglītības daļas vadītājs Albins Banga, aicinādams gādāt, lai mūsu bērni un jaunatne zinātu tik daudz par Latviju, ka viņi to iemīļotu un sludinātu amerikāņu sabiedrībai patiesību par komūnismu. „Kamēr ASV būs uzticīgas tautu pašnoteikšanās tiesībām, Latvijas lieta nav zaudēta", viņš teica. Sveicienus nodeva lietuviešu, igauņu, poļu un ukraiņu pārstāvji. Koncerta daļā dziedāja vīru dubultkvartets Tēvija J. Ansberga vadībā un koris Līga diriģenta J. Austruma vadībā, dzejoļus skandēja rež. Jānis Lejiņš J. Ansberga klavieru pavadījumā. J. Lejiņš bija gādājis arī par telpu dekorātīvo ietērju.

Latvijas valsts svētku dienas norisi ar attēliem un atreferējumiem sniedza arī Bostonas dienas prese. Boston Post bija plašs raksts par 3000 jaunieceļotāju latviešu dzīvi, cildinot latviešu centību, brīvības mīlestību un nevainojamu stāju."*)

Vēl jāatceras mūsu brāļi lietuvji, kas arvien Amerikā spontāni nodemonstrēja baltiešu vienību traģiskajā liktenī, kad reizē mums 18. novembris bija prieka un sēru diena.

Lietuvas konsuls, advokāts Antonijs Šalna parasti savu runu iesāka latviski, tā gūdams siltus aplausus un kontaktu

*) Laiks, 1955. g. 26. nov.

ar publiku. Viņš paskatījās uz savu kādreizējo kollēgu Zībergu un savā runā to salīdzināja ar Džordžu Vašingtonu. Tad uz runātāja pults viņš šķīra vaļā lietuvju laikrakstus: Draugas, Darbininkas, Keleivi, Dirvu uc., kur bieži šo laikrakstu pirmās lapas puses bija veltītas Latvijai. Konsuls Šalna sekoja arī amerikāņu presei un ja tajā atrada kādu rakstu vai lasītāja vēstuli par latviešiem, tad arī to pieminēja. Teica jau runas arī igauņu, poļu un ukraiņu pārstāvji, bet Šalnam, kam kā advokātam bija ilgi sakari ar cilvēkiem, priekšnesums izdevās spīdoši. Šo lietuvju solidāritāti latviešiem ievēroja arī vakara augstais viesis.

Pēc svētku akta notika senātora godināšana, pasniedzot viņam divas atzinības: grāmatu un diplomu. Cik zināms, pasniegta vēsturnieka Dr. Edgara Andersona angļu valodā iznākušā "Cross road country — Latvia".

Diploma teksts Kenedijam brīvā tulkojumā skan šādi:

"Bostonas Latviešu Organizācijas padome Masačūzetā ir dziļi novērtējusi ASV senātora Džona F. Kenedija darbu latviešiem un tāpēc pieņem sekojošu rezolūciju:

Ievērojot, ka Savienoto Valstu senātors Džons F. Kenedijs ir sevišķi pakalpojis latviešu bēgļiem ASV un ka viņš ir meklējis plašāku 1953. g . Bēgļu palīdzības likumu uzlabojumu, lai atļautu lielāka skaita Baltijas bēgļu ieceļošanu Savienotās Valstīs, ka viņš ir apmeklējis DP nometnes, lai iegūtu materiālus atbalstam viņa paplašinātai likuma versijai un lai glābtu Baltijas bēgļus no piespiestas sūtīšanas uz Padomju Savienību, kas Bulgāņina prasība, apmainot vācu kara gūstekņus ar Padomju „pilsoņiem," kas tagad Rietumvāciā, un ievērojot Kenedija uzrunu Latvijas neatkarības 37. gada dienā Bostonas Latīņu skolā, Bostonā, Masačūzetā — viņš ir demonstrējis dzīvu interesi par latviešiem un Latvijas valsts atjaunošanu. Tāpēc Padome atzīst, ka senātors Džons F. Kenedijs ir pelnījis, lai viņam izteiktu pagodinājumu, un nolemj šo rezolūciju publicēt latviešu presē, bet oriģinālu nodot Savienoto Valstu senātoram Dž. F. Kenedijam.

Bostonas Latviešu Organizāciju Savienības padome, 1955. g. 20. nov. Masačūzetā.

Starpbrīdī daži lūdza autografus no senātora, kuŗš tos uzrakstīja uz sarīkojuma programmām. Tagad šo autografu ieguvēji glabā šīs 18. novembŗa programmas kā vērtības. Lielākais ieguvums krita atbildīgam rīkotājam mācītājam Ed. Spīgulim. Viņš ieguva Dž. F. Kenedija programmu, uz kuŗas senātors bija izdarījis savas runas uzmetumus. Preses fotografs Vilis Grāvītis kopā ar amerikāņu kollēgām uzņēma vairākus foto uzņēmumus. Kad uzņēma kādu grupu, kuŗā bija arī senātors Kenedijs, mācītājs E. Spīgulis teica pusnopietni kādu pravietisku piezīmi: „Uzglabājiet šos uzņēmumus, senātors Kenedijs būs kādreiz Amerikas prezidents."

SATIKŠANĀS LOS ANDŽELOSĀ

1960. bija vēlēšanu gads. Pēc prezidenta amata sacentās divi jauni vīri — viceprezidents republikānis Ričards Niksons un senātors — demokrats Džons Kenedijs.

Katrs vēlēšanu gads uzsilda jūtas un instinktus, no kuŗiem nav pasargāts neviens, kas kaut cik domā līdzi pasaules likteņiem. Ko vēlēt? Kuŗš no viņiem būs labākais prezidents? Tāpēc gluži dabīgi, ka, jaunu prezidentu vēlot, latvieši reizē domā, ko prezidents labu darīs apspiestai Latvijai. Prezidentam gan nav tās varas, kā citās zemēs diktātoriem, tomēr visos laikos Amerikas prezidentam bijusi pasaules vadības loma un no viņa stājas atkarājas daudzu tautu likteņi tagad un arī vēl nesenā pagātnē. Lai nodrošinātu demokratu partijas atbalstu un lai partija zinātu latviešu centienus politiskā laukā, Amerikas Latviešu Apvienība bija gādājusi, lai šai partijas platformā būtu ietilpināts atbalsts Latvijas un pārējo Baltijas valstu brīvības cīņās.

Šo uzdevumu uzņēmās veikt Dienvidkalifornijas Latviešu Biedrības priekšnieks agronoms Helmuts Brauķis. 1960. gada 13. jūnijā H. Brauķis ar vēstuli griežas pie demokratu partijas kongresa priekšnieka Edmunda G. Brauna, ar ko nodibinājas kontakts. Latvieši saņem aicinājumu ierasties kongresā Biltmore viesnīcā 12. jūlijā līdzi ar savām prasībām.

Šo notikumu laikraksts Laiks*) attēloja ar virsrakstu: „Apspiesto tautu jautājums demokratu partijas vēlēšanu platformā", šādi:

Los Andželosa (A.B.) — Biltmoras viesnīcas Rendezvous zālē Los Andželosā 12. jūlijā demokratu partijas tautību birojs rīkoja pieņemšanu, kuŗā bija aicināti visi demokratu kan-

*) Laiks, 1960. g. 20. jūlija nr-ā.

didāti prezidenta amatam, demokratu gubernātori, senātori, partijas konventa delegāti un tautību organizāciju vadītāji. Amerikas Latviešu Apvienības pilnvarotais - Dienvidkalifornijas Latviešu Biedrības priekšnieks agronoms H. Brauķis. Viesus sagaidīja demokratu partijas nacionālitāšu daļas vadītājs M. Cieplinskis ar divām latviešu studentēm tautas tērpos — Noru Ābeli un Līgu Brauķi.

Sarīkojumu ievadīja demokratu partijas nacionālitāšu daļas dibinātājs senātors T. H. Grīns (Green). Bez prezidenta amata kandidātiem vēl runāja gubernātors G. M. Viljams, Tautas vietnieku nama deputāts T. Machrovics, Ņujorkas pilsētas galva R. F. Vagners, bijušais senātors H. H. Lēmans u.c. Stundu vēlāk senātors J. F. Kenedijs pieņēma Dienvidkalifornijas Latviešu Biedrības priekšnieku agronomu H. Brauķi, kad pēdējais pasniedza senātoram A. Šildes grāmatu „Profits of Slavery" ar attiecīgiem novēlējumiem. Pēc apjautāšanās par latviešiem Kalifornijā senātors savukārt H. Brauķim ar ierakstu pasniedza savu grāmatu „Strategy of Peace."

Tās pašas dienas pēcpusdienā demokratu partijas konventā pieņemtajā vēlēšanu platformā, ārpolitiskās programmas nodalījumā teikts:

„Komūnistiskās pasaules valdnieki, mēs pašpaļāvīgi pieņemam jūsu izaicinājumu sacensībai ikvienā cilvēkiem sasniedzamā plāksnē. Mēs ticam, ka jūsu komūnistiskā ideoloģija ir neauglīga, maldīga un nolemta neveiksmei. Mēs ticam, ka jūsu bērni noraidīs to intelektuālo cietumu, kurā jūs cenšaties tos ieslodzīt, un ka viņi ultimātīvi izvēlēsies brīvības principus. Līdz tam laikam mēs esam sagatavojušies sarunām ar jums visur tur, kur ir reālistiskas izredzes uz progresu, neupurējot principus. Bet mēs lietosim visu mūsu apņēmību, spēku, iespējas un enerģiju, kas nāk mums par labu, lai pretotos nākotnē komūnismam brīvības apspiešanā — Berlīnē, Formozā vai ikvienā vēl tagad nezināmā vietā. Lai arī kā, mēs nekad nenodosim pozicijas, kas svarīgas brīvības aizstāvēšanai un arī nepametīsim cilvēkus, kas tagad aiz dzelzs aizkara, ne ar kādu formālu status atzīšanu...

„Mēs raugāmies nākotnē uz to dienu, kad vīri un sievas Albānijā, Bulgārijā Čechoslovakijā, Austrumvācijā, Igaunijā, Ungārijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Rumānijā un citās ap-

spiestās zemēs, baudīs atkal brīvību un taisnību. Mēs steidzināsim šīs dienas atnākšanu ar visiem godīgiem un saprātīgiem līdzekļiem. Mēs nedrīkstam nekad akceptēt nevienu darījumu vai vienošanos, kas samierinas ar šo tautu patreizējo pakļautību."

Ir svarīgi, ka demokratu partijas konvents savā platformā uzņēmis apspiesto tautu resp. arī Latvijas jautājumu un apliecinājis savas simpatijas šīm tautām un tiesības būt brīvām.

Latviešu iesniegumu (skat. pielikumā) kongresā nolasīja toreizējais gubernātors G. Mennen Williams, jo tā bija daudz iespaidīgāk, ka latviešu intereses aizstāv pašu amerikāņu redzams politiķis.

Te notika satikšanās ar nākamo prezidentu. Ko stāsta agronoms Helmuts Brauķis par šo satikšanos?

„Los Andželosā, Biltmore hotelī, kur notika demokratu partijas kongress," stāsta latviešu agronoms, „ierados divu tautu meitu pavadībā, kas bija tērpušās krāšņos tautas tērpos. Abas viņas bija studentes un labi orientējās amerikāņu sabiedrībā. Mēs bijām uzreiz ievēroti, jo pretī mums pagriezās televīzijas un filmu aparāti.

Pēc nelielas uzgaidīšanas Latviešu delegāciju pieņēma senātors Kenedijs. Pēc priekšā stādīšanās formālitātēm pateicu, kāds ir mans uzdevums.

Senātors bija ļoti laipns un tūlīt sāka interesēties par Amerikas Latviešu Apvienību un tās uzbūvi. „Cik ir latviešu Savienotās Valstīs?" jautāja Kenedijs.

Atteicu: „80 līdz 100,000."

Tad sekoja gluži vienkāršs jautājums: Kā tas nākoties, ka latvietēm esot tik skaisti tautas tērpi. „Vai tie šūti Amerikā?"

Starp abiem sarunu partneriem notiek arī zināma apdāvināšanās ar grāmatām. Kenedija rokās ieslīd Ādolfa Šildes grāmata „Profits of Slavery" ar ierakstu „Jūsu vēlētāji latvieši tic, ka Jūs atbalstīsit Baltijas tautu cīņu pēc brīvības."

„Pateicos, es šo grāmatu izlasīšu ar prieku," teica Kenedijs. Pasniegdams grāmatu, es piemetināju — pēc manas informācijas senātoram grāmatu lasīšana prasa tikai pusi laika kā parastiem lasītājiem, tāpēc esmu sagādājis lasām-

vielu. Kenedijs par šo komentāru pasmaidīja. Visi jau zināja Kenedija spējas ātri izlasīt grāmatas un sekot tām, kā to reti varēja kāds cits politiķis.

„Tanī pašā brīdī es ieguvu viņa grāmatu „The Strategy of Peace" ar šādu autora ierakstu: „Labākie vēlējumi latviešiem," stāsta H. Brauķis, kas šo grāmatu glabā kā dārgu piemiņu no Amerikas 35. prezidenta.

Grāmatu apdāvināšanos filmēja žurnālisti, un šo skatu televīzijas kameras rādīja saviem skatītājiem. Bija arī raksti amerikāņu avīzēs par šo satikšanos, kas vairoja tautā Kenedija popularitāti.

Atcerēdamies šo gadījumu, H. Brauķis vēl pastāsta: „Vēl gribu piebilst, ka īsajā laika sprīdī, sarunu laikā, mani pārņēma sajūta, ka esmu lielas personības tuvumā. Līdzīga sajūta mani savā laikā pārņēma, kad Vācijā biju iegājis kādā upes izgrauztā dziļā aizā un kad skatījos uz augšu, tad kādu kilometru virs manis bija redzama šaura, zila debess sprauga — pie kājām trakojošs strauts un stāvas, augšup ejošas mitras un varenas klints sienas. Sajutu dabas lieliskumu un savu niecīgumu vareno dabas elementu priekšā."

Latviešu pārstāvjiem bija arī satikšanās ar Kenedija jaunāko brāli, tagadējo senātoru Edvardu Kenediju, ar kuru viņi tērzēja par latviešu problēmām.

Īsi pirms vēlēšanām Kenedijs rīkoja preses konferenci austrumu piekrastē etnisko laikrakstu preses pārstāvjiem. Latviešu pārstāvis šo sastapšanos raksturoja, ka Kenedijs ar savu vienkāršo izturēšanos un sirsnību atgādinājis savā laikā Kārli Ulmani kādā Valmieras sanāksmē Latvijas sākuma gados. Šī bija laba reklāma, un daži domā, ka Kenedijs ticis ievēlēts pateicoties tam, ka nodibinājis labas attiecības ar Amerikas svešvalodu laikrakstu redaktoriem.

AICINĀJUMS KENEDIJAM IESTĀTIES PAR BALTIJAS VALSTĪM

Detroitas latviešu deklarācija ASV kongresā

„Šī deklarācija, ko Detroitas latviešu apvienības vārdā parakstījis tās priekšsēdis A. Deksnis, skaidri parāda visai amerikāņu tautai, ka tās pienākums nav rūpēties par brīvību tikai savās mājās, bet tās uzdevums ir strādāt brīvības atjaunošanai arī tajās zemēs, kuŗās ļaudis šai nopiętnajā brīdī sauc pēc mūsu palīdzības."

Tā, ASV Kongresa jaunajai sesijai sākoties, Tautas vietnieku namā teica Mičigenas deputāts J. Dindžels (Jodn D. Dingell). Viņš lūdza Tautas vietnieku nama piekrišanu Kongresa protokolā ievietot šo Detroitas latviešu deklarāciju, kuŗā minēti veidi, kas Savienotām Valstīm būtu darāms, lai panāktu brīvības atjaunošanu Baltijas valstīs un citās padomju apspiestās zemēs. Dindžels bija pirmais kongresa loceklis, kas jaunajā sesijā pieminēja Baltijas valstis.

Kādi tad ir Detroitas latviešu ieteikumi ASV Kongresam un prezidenta Kenedija valdībai? —

„ASV jaunai valdībai, — teikts Detroitas latviešu apvienības iesniegumā, — gribam atgādināt, ka Padomju Savienībā un tās apspiestās tautās joprojām turpinās vajāšanas reliģijas dēļ, deportācijas un saimnieciska izmantošana. Tajā pašā laikā mēs lūdzam jauno valdību turpināt Baltijas valstu aneksijas neatzīšanas politiku. To sāka prezidents Ruzvelts un turpināja prezidents Trumens un Eizenhauers. Tā rīkojoties amerikāņu tauta parādīs apspiestām Baltijas tautām, ka tās nav aizmirstas un viņu vēlmes un cerības netiek ignorētas."

„Baltijas tautu liktenis atklāj visnekrietnāko koloniālisma veidu, kopš Džingishāna laikiem. Bet neskatoties uz Latvijas Lietuvas un Igaunijas apspiešanu, Padomju Savienība visciniskākā veidā turpina sevi propagandēt par koloniālo tau-

tu aizstāvi. Šādas padomju rīcības mērķi ir pilnīgi skaidri — izplēst sarkano imperiju vēl tālāk, iznīcinot cilvēces pēdējo cerību — Amerikas Savienotās Valstis." —

Detroitas latviešu apvienība iesaka „Amerikas Balss" raidījumu paplašināšanu uz zemēm aiz dzelzs priekškara, kas „apkaļotu ne tikai padomju propagandu, bet celtu arī apspiesto tautu morāli." Runājot par ASV un Padomju Savienības kultūras apmaiņas programmām, Detroitas latviešu deklarācijā pasvītrots:

„Amerikas latvieši un daudzi citi ASV pilsoņi, kuŗu senči cēlušies no zemēm aiz dzelzs priekškara, ASV un Padomju Savienības kultūras, saimniecības un politiskās apmaiņu programmās nesaskata neko citu, kā Amerikas gribas vājināšanos pretoties komūnisma infiltrācijai. Latviešu un citām padomju apspiestām tautām šīs apmaiņas nozīmē demorālizāciju un pretestības gribas zušanu. Tas savukārt nozīmē Padomju Savienības spēka starptautisku pieaugumu un zaudējumu Amerikai."

Detroitas latviešu deklarācijā pieminēta arī virsotņu konference. „Ja tāda tomēr nākotnē notiktu, — teikts šajā dokumentā, — Detroitas latvieši aicina jauno Savienoto Valstu prezidentu ierosināt jautājumu par apspiestām tautām. Katrai tautai ir tiesības pašai lemt par savu nākotni, un pastāvīgs miers ir iespējams tikai tad, ja katra tauta pati brīvi var izraudzīt savu valdību. Mēs priecājamies par tām Āzijas un Afrikas valstīm, kas ieguvušas neatkarību un uzņemtas Apvienotās Nācijās. Bet mēs noteikti ceram, ka brīvība tiks atjaunota arī Baltijas valstīm. Chruščevs un citi sarkanie varasvīri nereprezentē Baltijas valstis un to ļautas, bet tikai komūnistu partijas funkcionārus." —

Kongresa protokolā teikts, ka Detroitas latvieši šo deklarāciju nosūtījuši prezidentam Kenedijam, ārlietu ministram un vēstniekam Apvienotās Nācijās, kā arī visiem Kongresa locekļiem no Mičigenas, kā Senātā, tā Tautas vietnieku namā.

Kādā citā tautas vietnieku nama sēdē par apspiestām tautām runāja deputāts T. Lēns (Thomas J. Lane, dem. Mass.).

„Lai iznīcinātu pasaulē komūnismu, — viņš teica,— komūnisms vispirms jāiznīcina pašā Maskavā. Krievijas at-

brīvošana ir atslēga glābt pasauli no briesmām, kādās tā pašlaik atrodas. Amerikas pašreizējā ārpolītika, kas raksturojas ar piekāpšanos pēc piekāpšanās, ir novedusi pie tā, ka mēs sākam pazaudēt savus labākos draugus — Krievijas un Ķīnas un citu apspiesto zemju iedzīvotājus. Bet ar ASV atbalstu komūnismu var iznīcināt paši tā upuri — Padomju Savienības un Ķīnas iedzīvotāji. Tāpēc vajadzīga tāda ārpolītika, kas apspiestām tautām dod cerības. Šai darbā var palīdzēt apspiesto tautu piederīgie, kas dzīvo brīvajā pasaulē." —

Līdzīgi deputātam Dindželam, kas Kongresa protokolā ievietojis Detroitas latviešu apvienības deklarāciju, deputāts Lēns ievietojis kādas Amerikas krievu organizācijas atzinumus, ko parakstījuši Aleksandra Tolstoja, Igors Sikorskis un Boriss Sergejevskis.

„Komūnistiem tas pavisam skaidrs, — teikts šajā krievu deklarācijā, — ka apspiestās tautas viņiem nekad neizdosies pievērst Marksa un Ļeņina mācībām. Viņi to zina, ka apspiesto tautu naids pret komūnistiem neizzudīs un ka apspiestās tautas gaida tikai to brīdi, kad varēs sākt rīkoties, gluži kā tas notika ar krieviem otrā pasaules kaŗa laikā un ar ungāriem 1956. gadā. Brīvai pasaulei reiz būtu jāsaprot, ka atbalsts apspiestām tautām to cīņā pret komūnismu ir vislabākā garantija mieram. Maldās tie, kas domā, ka kaŗu var novērst ar piekāpšanos komūnistu priekšā, ar miera vēlmēm. Šobrīd brīvai pasaulei un it sevišķi Savienotām Valstīm ir jāizšķiras: vai nu liekties komūnistu spiediena priekšā, vai stāties ar ieročiem pretī. Bet ir arī vēl trešā iespēja — izvērst cīņu pret komūnismu aiz dzelzs priekškara, tāpat kā to komūnisti dara brīvajā pasaulē jau kopš četrdesmit trīs gadiem un turpina darīt arī tagad."

P. Lagācis

Laiks, 1961. g. 21.janvārī.

DEMOKRATU DEPUTĀTS RAKSTURO KENEDIJA VALDĪBAS POLĪTIKU AUSTRUMEIROPĀ

Šķiet, viens no intriģējošākiem jautājumiem arī latviešu sabiedrībā pēdējā laikā ir jaunās ASV valdības ārpolitika, kā tā izteiksies pret zemēm, kas nokļuvušas komūnistu apspiestībā. Ja demokratu deputāts R. Pucinskis (R. C. Pucinski) no Ilinojas nesen Tautas vietnieku nama sēdē runāja ar prezidenta Kenedija ziņu, kā viņš to lika saprast, tad no šīs runas galvenos vilcienos varētu secināt vismaz Savienoto Valstu gaidāmo nostāju pret Poliju. Šīs politikas pamatā tad, paša Kenedija vārdiem izsakoties, būs „evolūcija, nevis revolūcija." —

„Presē un sabiedrībā, teica deputāts Pucinskis, daudz zīlē par Kenedija ārpolitiku, sevišķi kā tā varētu izteikties Austrumeiropā. Atbldi uz to dod - pasvītroja deputāts - Kenedija runa Amerikas poļu kongresā Čikagā, kaut gan toreiz Kenedijs bija vēl tikai prezidenta amata kandidāts." — Norādīdams, ka šajā runā atrodamas vadlīnijas jaunās valdības ārpolitikai Austrumeiropā, deputāts Pucinskis lūdza runu ievietot Kongresa protokolā, lai tā „visiem būtu pieejama un visi ar to varētu iepazīties." —

Ko tad tagadējais prezidents Amerikas poļu kongresā ir teicis? —

„Mūsu uzdevums, — ir teicis Kenedijs, — ir attīstīt tādu politiku, kas pacietīgi un neatlaidīgi atbalsta brīvību un ļoti uzmanīgi un piesardzīgi vēršas pret tiranniju; attīstīt politiku, kas atbalsta evolūciju, nevis revolūciju, politiku, kas balstās uz miera, nevis uz kara. Mums jāpārliecina Padomju Savienība, ka mēs pārveidosim savus militāros spēkus tādā veidā, lai viņu militārām avantūrām turpmāk nebūtu atvērts vairs neviens ceļš. Maskavai mums jāpierāda, ka koloniālisms, ieskaitot koloniālismu Austrumeiropā, ir nolemts iznīcībai visā pasaulē."

„Jaunai valdībai, — ir teicis Kenedijs Amerikas poļu kongresā, — ir jāizstrādā īpaša politika Polijai un visai Aus-

trumeiropai, un šādai polītikai es ieteicu 7 punktu programmu:

1) Mums jāapbruņojas ar saimnieciskiem ieročiem. Mums jāsaredz pretišķības pašā komūnistu blokā un šīs pretišķības jāveicina. Pākārtojot tā saucamo „Battle Act," kas liedz sniegt saimniecisku un militāru palīdzību ārvalstīm, ja tās sūta stratēģiski svarīgus materiālus padomju bloka zemēm, prezidentam jādod iespēja ar saimniecisku palīdzību zemēs aiz dzelzs priekškara veicināt miermīlīgas pārmaiņas, lai šīs zemes varētu atraisīties no Maskavas. Savienoto Valstu 85. Kongress „Battle Act" grozījumus noraidīja. 86. Kongresā tos pieņēma Senāts, bet tie apgūlās Tautas vietnieku namā. 87. Kongresā šiem grozījumiem jākļūst par likumu.

2) Nekad, ne virsotņu konferencēs, ne ar līgumiem, ne vārdos, ne pat domās nedrīkstam atzīt padomju virskundzību Austrumeiropā.

3) Jāpastiprina Savienoto Valstu saimnieciskie un kultūrālie sakari — tirdzniecība, tūrisms, savstarpējā informācija ar padomju satelītvalstīm. Jāatbalsta Amerikas līdzekļu un tehnisko zināšanu plūšanu uz Poliju Jāatver durvis cilvēkiem, kas bēg no terrora un tirannijas.

4) Mēs varam palielināt studentu, skolotāju un tehnisko darbinieku apmaiņu, ļaujot pēc iespējas lielākam cilvēku skaitam iepazīt brīvības svētību un palīdzot poļiem un citām tautām izveidot neatkarīgu saimniecību, it sevišķi lauksaimniecībā un sīkrūpniecībā.

5) Jācenšas atjaunot tās tradicionālās saites, kas Austrumeiropas zemēm bija ar Rietumeiropu, nevis ar padomju imperiju. Visas satelītzemes jāaicina piedalīties kopīgos Eiropas projektos, atceļot ceļošanas un tirdzniecības ierobežojumus, izbeidzot senās savstarpējās ķildas. Polija, piemēram, gadu simteņiem ir piederējusi un ieaugusi Eiropas brīvības un neatkarības tradicijās. Polija ir Eiropas kultūras, saimniecības un Eiropas vēstures daļa. Un pat Padomju Savienība nav spējīga šo vēsturi pārtaisīt.

6) Tai pašā laikā mums jāmazina Polijas bailes no rietumiem, bailes, kas ir īstas un pastāv, it sevišķi bailes no Vācijas. Mums visiem spēkiem jāpūlas, lai strīdi starp rietumiem un austrumiem tiktu izkārtoti miermīlīgās sarunās un jāgādā, lai Eiropas tautām vairs nekad ar varu netiktu atņemtas viņu territorijas un bagātības. Protams, mēs nevaram uzspiest citām tautām robežu izkārtojumus, bet mēs varam ieteikt, lai šīs lietas kārtotu Eiropas brīvības garā.

7) Jāliek lietā mūsu iesaldētie fondi Polijā, pasvītrojot, ka mēs dalāmies ar poļiem viņu kultūrā, izglītībā un citos sabiedriskos pasākumos. Ar šiem fondiem mēs varētu iekārtot Polijā bibliotēkas, archīvus, dzīvokļu rajonus, skolas un, es domāju, mēs varētu atjaunot Varšavas pili. Kad 1955. gadā es apmeklēju Poliju, es ředzēju, ka poļi par padomju celto Kultūras namu Varšavā nejūsmo. Tāpēc es domāju, ka par tiem zlotiem miljonu dolāru vērtībā, kas mums uzkrājušies Polijā par Amerikas pārpalikuma pārtikas sūtījumiem, mēs varētu atjaunot Polijas neatkarības simbolu — Varšavas pili."

„Daži teiks, — tālāk teikts Kenedija Čikagas runā, — ka tam visam nav nozīmes, jo poļu tauta, lai cik varonīga, atrodas cietumā, no kā tai drīzumā nav izejas. Bet vai tas ir iemesls, lai mēs ignorētu viņu vajadzības? Vai tas ir iemesls, lai mēs nekā nedarītu? Vai mēs būtu jau aizmirsuši vārdus: „Jo es biju izsalcis, un jūs mani esat paēdinājuši. Es biju bez drēbju, un jūs esat mani apģērbuši. Es biju slims, un jūs esat mani apmeklējuši. Es biju cietumā, un jūs esat nākuši pie manis."

Ar šiem Mateja evaņģelija vārdiem Kenedijs, būdams vēl prezidenta amata kandidāts, ir beidzis runu poļu kongresā. No šīs runas, kā ir teicis deputāts Pucinskis ASV Kongresā, jāsecina prezidenta Kenedija politika Austrumeiropā.

Tai pašā garā, gan tikai pāris teikumos, Kenedijs apspiesto tautu problēmu pieminēja arī vēstījumā Kongresam, atkal uzsvaru liekot uz saimniecisko palīdzību: „Mēs nedrīkstam atmest cerības par Austrumeiropas tautu brīvību."

P. Lagācis

Laiks, 1961. g. 11. februārī.

DĀVANA, KO VAIRS NESAŅĒMA...

1963. gadā pagāja 15 gadi, kopš Gundele ieradās Amerikā. Tā bija zināma atcere pašiem pilgrimiem, kas ieradās ar šo zvejas laivu un mūžā pārdzīvoja vienreizējus saviļņojumus. Daudz kas šajos 15 gados bija izmainījies. Šinī laikā ASV bija iecelojuši ap 50.000 latviešu no Vācijas, Zviedrijas un citām zemēm, kur kara laikā bija aizgājušas latviešu gaitas. Prezidenta Trumena laikā Kongress bija pieņēmis likumu, uz kura pamata varēja iecelot arī daudzi latvieši un uzpildīt mirstošās latviešu kolonijas vai radīt pavisam jaunus centrus ar rosīgu sabiedrisku un kultūrālu dzīvi. Ar savu stāju latvieši visur guva atzīšanu un viņu darbu citiem rādīja par priekšzīmi. Cik amerikāņu laikrakstu slejās gan nav pieminēts latviešu un Latvijas vārds! Kad Amerikā iebrauca 1,000,000. bēglis, par viņu izraudzīja latviešu zēnu Pēteri Sūrīti. Dzīve nestāvēja uz vietas, kaut latviešu bēgļi Amerikā vēl ilgi domāja par dzimteni un likās, ka viss vēl tur tāpat kā tad, kad to atstāja...

Aizvadītos gados Amerikā atbraukušie jaunieši un bērni bija jau izauguši lieli, izglītojušies, nodibinājuši paši savas ģimenes un Amerikas dzīvē kāpa pa karjēras kāpnēm augšup. Tēvi un mātes, kas rūpējās par viņiem briesmu pilnā ceļā, ir jau kļuvuši vectētiņi un vecmāmiņas. Bet arī šie vecie latviešu pilgrimi, kas atcerēs apskata savus albumus ar nodzeltējušiem laikrakstu izgriezumiem, kur par viņiem rakstīts, kad viņi bija dienas varoņi, nav stāvējuši uz vietas. Ar neizsīkstošu enerģiju, nemieru viņi cīnījās par drošāku nākotni sev. Apbrīnojami ir šie cilvēki, tā varētu izsaukties. Daži vēl turpina izglītību, citi jau ieguvuši materiāli nodrošinātu stāvokli, bet neviens nav kļuvis par lāstu vai apgrūtinājumu sabiedrībai. Šie cilvēki atcerējās arvien dienu, kad viņi pēc baiļu pilniem gadiem, kas sekoja pēc Latvijas iznī-

cināšanas un teritorijas pievienošanas Padomju Savienībai, beidzot atrada brīvības zemi, kur nebija vairs jābaidās no personīgas izsekošanas un drošības policijas iebrukumiem nakts laikā. Rēgs par cietumiem un deportācijām bija izgaisis.

15 gados daudz kas bija mainījies. Kongresa loceklis, kas kādreiz bēgļu lietā griezās pie prezidenta Trumena, nu bija pats ASV prezidents ar pasaules lielāko varu un iespaidu.

Latviešu pilgrimiem bija nodoms pateikties prezidentam Kenedijam par viņa cilvēcīgo akciju Gundeles bēgļu lietā 1948. gadā.

Šinī pasākumā bija ieinteresēts arī krēslu ražošanas Reinholca uzņēmumu sabiedrības direktors Viljams H. Reinholcs. Sabiedrība savus ražotos krēslus bija jau dāvinājusi prezidentiem — Trumenam un Eizenhaueram. Tādu vēlējās dāvināt arī Džonam F. Kenedijam un viņa dzīves biedrei — Baltā nama pirmai dāmai — Džekalīnai Kenedijai. Par krēslu pasniedzēju un reizē arī dāvinātāju izraudzīja Līnu Hervarti, kas strādā par fiziskās terapijas māsu Vrentonā. L. Hervarte bija viena no tām latvietēm, kas ieradās ar Gundeli kopā ar savu ģimeni un izbaudīja šaubu un neziņas laiku imigrācijas internēto nometnē Austrumbostonā. Hervartes foto attēli kopā ar meitu Tabitu bieži parādījās laikrakstos ar intervijām. Tā kā pilgrimi bija tikuši brīvībā īsi pirms Pateicības dienas, tad gribēja izkārtot arī tā, ka prezidents pateicību — dāvanu saņemtu šai pat sezonā.

17. novembrī, svētdienā Reinholca sabiedrība izkārtoja lielisku ceremoniju, kas sakrita vienā dienā ar Latvijas neatkarības dienu, ko latvieši svinēja Latiņu skolā. Logana starptautiskā lidlaukā, Bostonā, pie „Eastern" gaisa līnijas lidmašīnas bija saaicināta plaša delegācija ar personām, kas toreiz piedalījās Gundeles akcijā, kā, piemēram, toreizējais Bostonas pilsētas galva un jūras robežsargu komandieris Varens. Atvesti bija arī krēsli, un ainu iespaidīgi, līdz ar komentāriem, sniedza televīzijas WBZ reportieris. Uz ekrāniem L. Hervarte bija redzama savā krāšņajā Bārtas novada tērpā. Krēsli bija ornamentēti ar šādiem uzrakstiem: Jack — Commander in Chief un otram: Jackie — First Lady.

Lidojums uz Vašingtonu jau bija sagatavots, bet tad pienāca ziņa no Baltā nama, ka prezidents atrodas savā vasaras rezidencē Palmbīčā, Floridā. 18. novembrī viņš izbraukšot uz Teksasu, kur viņam jāapmeklējot vairākas pilsētas — šo iemeslu dēļ pieņemšana varētu notikt pēc nedēļas, 25. novembrī.

Braucēji uz Vašingtonu izklīda un cerēja sanākt kopā nedēļas nogalē, bet mēs visi zinam, kas notika tālāk.

Līna Hervarte nosūtīja vēstuli prezidentam uz Balto namu (skat. pielikumā to), bet prezidents vairs to nesaņēma. Noliktā dienā, 25. novembrī, kad vajadzēja dāvanas nodot Baltā namā, trīsdesmit piekto ASV prezidentu izvadīja pēdējā dusā uz Arlingtonas varoņu kapiem.

Šo dāvanu Līna Hervarte cer nodot visas pasaules apbrīnotai prezidenta atraitnei — Džekalīnai Kenedijai, kas saņēmusi 800,000 līdzjūtības vēstules un telegrammas no vivisām pasaules malām.

Kaut ko līdzīgu savā drāmatismā pasaule vēl nebija piedzīvojusi.

Krēsli, kuŗi bija paredzēti dāvināt prezidentam Kenedijam un pirmai dāmai Džekalinai Kenedijai - No kreisās: Līna Hervarte, Hains (bij. Bostonas pils. galva), stāv Haina kdze, Jūras robežsargu komandieris Varens, krēslu fabrikants V. Reinholcs un Provinctavanas pilsētas galva.

Uzņēmums izdarīts 1963.g. 17. novembrī īsi pirms lidojuma atsaukšanas Logano gaisa ostā Bostonā.

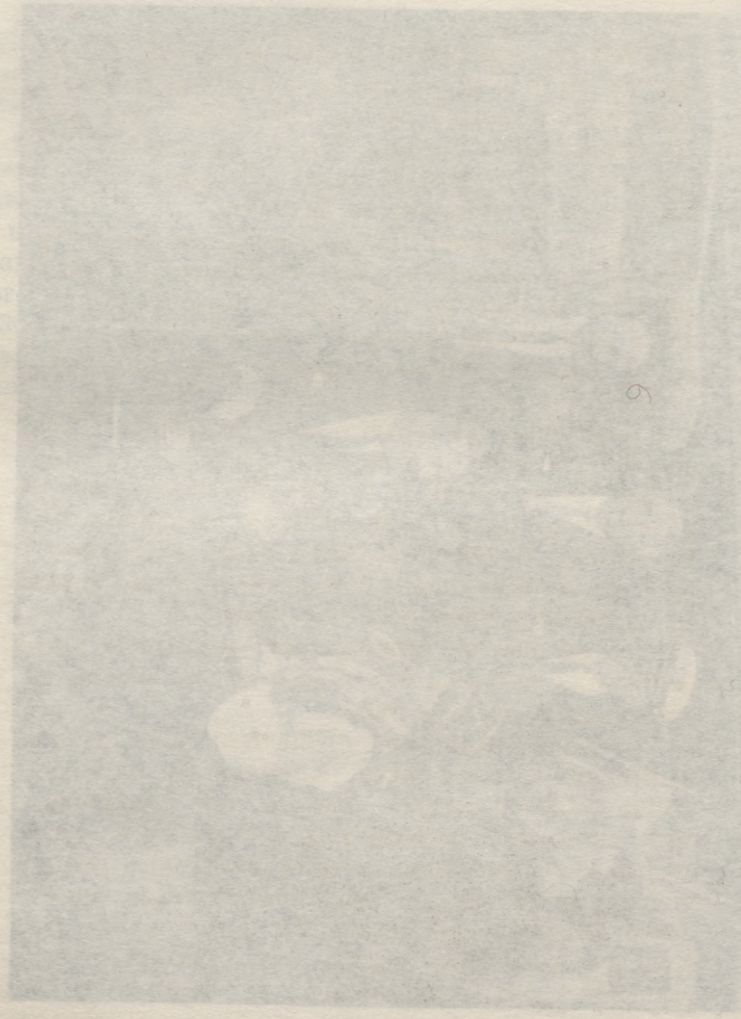

RAKSTI UN NEKROLOGI LATVIEŠU PRESĒ

1963. g. septembŗa beigās Džons F. Kenedijs viesojās Dulutā, Minn. Tur ieradās arī žurnāla Tilts redaktors — izdevējs Hugo Skrastiņš, lai uzņemtu bildēs viesošanās notikumus Minesotas valsts tūrisma biroja vajadzībām. Būdams preses fotografs, H. Skrastiņš bijis prezidentam samērā tuvu un labi novērojis viņu, par ko pastāsta:

„Apsveicināšanās un iepazīšanās ir īsa, un pavadoņi taisās vadīt prezidentu projām no lidostas. Pie vārtiem stāvošie sakustas un kāds no pūļa laikam bija arī iesaucies, jo prezidents pēkšņi bija pagriezis skatu uz viņiem un, par pārsteigumu saviem miesas sargiem, prezidents Kenedijs maina savu kursu un pagriežas atpakaļ. Viņš dodas pie ļaudīm, kas ieradušies, lai redzētu savu prezidentu. Pretīm sniedzas simtiem roku un tuvākās viņš satver sveicienam.

Bet daudz vairāk ir to, kas Kenediju nevar aizsniegt. Viņi ir laimīgi tāpat, jo ir redzējuši prezidentu. Tur ir viekārši raktuvju ļaudis no tuvējām dzelzs raktuvēm, ostas strādnieki no Dulutas, lauksaimnieki no tuvējām farmām un biroju un dažādu uzņēmumu darbinieki.

Vakarā man arī laimējās būt prezidentam tuvāk, kad viņš pārpildītās universitātes telpās uzrunā vairāk kā pieci tūkstoši lielu klausītāju pulku.

No preses fotografu nodalījuma man ir iespējams Kenediju labi novērot. Man jāatzīstas, ka viņš izskatās daudz iespaidīgāks personīgi tuvumā kā televīzijas raidījumos. Viņš runā brīvī, nepiespiesti, lai gan turas pie iepriekš izstrādātas temas. Esmu redzējis, ka Eiropas politiķi un valstsvīri daudzreiz nolasa iepriekšsagatavotas runas. Par prezidentu Kenediju man jāsaka, ka viņš ir runas meistars. Viņa šīvakara runa bija veltīta tīri praktiskām saimnieciskām problēmām, bet, neskatoties uz to, tā ir atsvaidzināta asprātīgiem salīdzinājumiem un svaigiem domu graudiem. Skatoties Kenedija sejā, man nāk prātā tie daudzie īru tautas

tipi, kas tik gleznaini tēloti pasaules literātūrā. Tā ir varonīga tauta ar lielu vitālitāti, kas Amerikas Savienoto Valstu iedzīvotājiem devusi vienu no vērtīgākiem asiņu piemaisījumiem.

Eiropiešu skatījumā īri ir vienmēr vērtēti kā ļoti varonīga tauta, kas pratusi savu brīvību un neatkarību saglabāt un sargāt, kaut arī par to ir bijis ļoti dārgi jāsamaksā. Šim smagajam īru tautas liktenim pienākas pateicība par to, ka Ņujorkā ir vairāk īru nekā Īrijas galvas pilsētā Dublinā un arī par to, ka Amerikas Savienotām Valstīm tagad ir prezidents, kā dzīslās rit lepno un spītīgo īru asinis. Kenedija personība ir tik liela, ka ar lielu drošību var sacīt, ka nākošās vēlēšanās viņš atkal tiks ievēlēts par prezidentu."

(Tilts, 1963. g. Nr. 54/55)

PĒC TRAĢISKĀ NOTIKUMA

Tauta saslēdzas ap jauno prezidentu

Atentāta lode pagājušā piektdienā Dallasā, Teksasā, pārtrauca Savienoto Valstu 35. prezidenta J. F. Kenedija tikai 46 gadus lgo mūžu. Patiesās, nedalītās tautas sērās ne vien Savienotās Valstīs, bet visā pasaulē ir liecinājums, cik sirsnīgas labākas nākotnes cerības saistījās ar nogalinātā prezidenta ideālismu un centieniem kā Savienoto Valstu drošības un labklājības laukā, tā tautu brīvības un pasaules miera labā.

Prezidents Kenedijs jau agrā jaunībā r bijs vīrišķīgas drosmes un cīņas iemiesojums. Otrā pasaules kaŗa laikā, kad viņa komandēto patruļlaivu sadragā japāņu iznīcinātājs, pats nopietni ievainots, viņš nogādā drošībā savus padotos. Pēc kaŗa viņš kļūst Tautas vietnieku nama deputāts no dzimtās Masačūzetas, tad 8 gadus senātors, uzrādīdams tiklab enerģiju, kā politisku izpratni un valstsvīra dotības. 1960.g. viņu ievēl par Savienoto Valstu prezidentu.

Viņa aicinājums ir — pieņemt tagadējās pasaules radīto izaicinājumu nākotnei ar jaunām idejām, ar to drosmīgu īstenošanu, ar jauno apstākļu saskatīšanu un tuvošanos tiem. Baltajā namā ar viņu, pirmo prezidentu, kas dzimis šajā gadu simtenī, veidojas jaunas ieskaņas, kas pulcina ap sevi mākslas un intelektuālo pasauli. Patīkamām personīgām īpašībām apveltīts, lielisks orāaors, viņš iemanto lielu popularitāti, īpaši jaunajā paaudzē, bet viņa valdības programma izraisa arvien lielāku atturību ne vien politiskajos pretiniekos, bet arī prezidenta paša demokratiskajā partijā.

Prezidenta Kenedija liktenī ir kāda līdzība ar tāpat atentātā nogalināto prezidentu Linkolnu: tad, kad tās idejas, par ko viņš cīnījās, tuvojās attīstībai, kas varētu nest augļus un pierādīt, ka tās bijušas svētīgas, to autora dzīvi izbeidz maniaka lode.

Neviens cilvēks nav bez trūkumiem un tādi bija arī prezidentam Kenedijam. Bet viņš bija arī vīrs, kas ar visas savas personības dinamiku un dotībām atbilēja problēmām, kas tam bija risināmas kā Savienoto Valstu prezidentam,

valstsvīram,savas zemes patriotam un cilvēkam. Viņš pieder vēsturei.

Savienoto Valstu pagātne liecina, ka līdzīgu križu brīžos kā patlaban, šīs plašās zemes brīvā tauta arvien ir saslēgusies ap principiem, kas Ameriku darījuši varenu. Tā tas notiek arī tagad, kad prezidenta amatu uzņēmies Lindons B. Džonsons. Lai cik patiesa un dziļa ir līdzjūtība nelaiķa prezidenta ģimenei, tā nevar atdot smago zaudējmu, bet drošs skats uz priekšu, sekošana brīvības un pasaules miera principiem var tuvināt īstenībai tos ideālus, kam savu dzīvi bija veltījis prezidents Džons Fičdžeralds Kenedijs.

(Laiks, 1963. g. 27. novembrī.)

J. Niedra, LNAK valdes priekšsēdis.

PREZIDENTAM KENEDIJAM AIZEJOT

Kā zibens no skaidrām debesīm pagājušā piektdienā pasauli aplidoja vēsts par ASV prezidenta pēkšņo un traģisko nāvi. Viņš mira no noziedznieka rokas, pildot sava smagā un atbildīgā amata pienākumus. Pirmā mirklī bija grūti ticēt, ka gados jaunais, enerģiskais pasaules varenākās valsts vadītājs vairs nav starp dzīvajiem. Tā tomēr bija rūgta un negrozāma patiesība.

Kopā ar lielā aizgājēja piederīgiem, ASV tautu un pārējo pasauli, arī Kanadas latvieši zemu liec galvas, godinot mirušā prezidenta piemiņu. Mūsu vēlējums ir, lai viņa pēcteči godam turpinātu labi pasākto taisnības, visu cilvēku līdztiesības un tautu brīvības īstenošanas darbu.

Tikko pastrādātais varas darbs ir apmulsinājis amerikāņu nāciju un aizrāvis elpu brīvās pasaules tautām. No visām pusēm tiek jautāts, kādi īsti ir šī atbaidošā nozieguma motīvi un kāda tam jēga. Jaušot, no kādas nometnes piederīgā rokas nāvejošā lode nākusi, pasaulei ir lieku reizi jāpārliecinās, ka brīvās tautas un viņu izcilie vadoņi nekad nav droši no spēkiem, kas noslīcinājuši daudzu tautu brīvību asaru, vaimanu un asiņu jūrā.

Ir traģiski un ārkārtīgi skumji zaudēt labu pirmo rindu cīnītāju. Bet tas savukārt uzliek pienākumus vēl lielākai modrībai un apņēmībai.

(Latvija, 1963. g. 27. novembrī.)

* * *

Slepkava Osvalds bija komūnists un pats krita par upuri citam saniknotam amerikānim.

Sašutums, nožēla un sēras, kas pārņēma pasauli, Amerikas Savienoto Valstu prezidentam Džonam Fičdžeraldam Kenedijam Dallasā, Teksasā, krītot no slepkavas lodes, bija vienreizīgi plašas, vispārīgas un patiesas. Tās parādīja pasaulei, ka par spīti polītisko kaislību sakultiem mutuļiem, cilvēces raksturā pārsvarā vēl arvien ir labais un cēlais, kas uzskatāmi pārādījās, ja ne citādi, tad vismaz traģisku saviļņojumu brīžos. Nožēlas apliecinājumiem plūstot uz Vašingtonu no visas pasaules, arī no Maskavas un Havanas — Amerikas Savienotās Valstis, brīvās zemes un apspiestās tautas sažņaugtām sirdīm jautāja: kā gan tas varēja notikt, kā būs turpmāk? Jautājuma pirmo daļu jau sīkumu sīkumos paspējuši atbildēt visas pasaules ziņu dienesti...

(Austrālijas Latvietis, 1963. g. 30. novembrī.)

VAI KENEDIJA NĀVE BIJA PAREĢOTA?

Vēstule no Kanadas

Oksuardas pilsētiņā, 50 jūdzes ziemeļos no Los Andželosas, telefona centrāles operātori uztvēra čukstošu balsi: „Prezidents tiks nogalināts." Tas notika 20 minūtes pirms atskanēja liktenīgais šāviens. Ziņai sekoja vairāki nesakarīgi vārdi. To nosūtīja Los Andželosas FBI ţikai tad, kad prezidents jau bija nošauts.

Notikums netieši bija paredzēts jau 1956. gadā „Parāde" žurnālā, kuŗā Džīna Diksone rakstīja, ka 1960. g. demo-

kratu kandidātu ievēlēs par prezidentu. Tanī pat 1960. g. viņa teikusi, ka prezidents Kenedijs mirs nedabīgā nāvē 1963. g. „Nedēļas sākumā es redzēju melnus mākoņus ap Balto namu un stāstīju vairākiem cilvēkiem, ka prezidents tiks nošauts."

Arī A. Stīvensons mēģinājis atrunāt prezidentu no brauciena uz Dallasu, kur viņš pats iepriekšējā apmeklējumā saņēmis sitienu pa galvu un spļāvienus. „Viņi varēja labāk savas dusmas izgāzt uz mani nekā uz gados jauno prezidentu," Stīvensons vēl piebildis.

Kanadas televīzijā raidīja prezidenta Kenedija viesošanos un runu kaimiņu pilsētā Fort Wort. Vispirms viņš iepriecināja klātesošos ar dažiem jokiem, pieminēdams arī to, ka braucienā uz Parīzi viņš minēts kā „jauns cilvēks, kas pavadījis Džekalīnu Kenediju." Atskanēja jautri smiekli un smaidīja arī aiz prezidenta sēdošā kundze. Tad viņš sāka runu par Amerikas militāro varenību un pārspēku, kas tiks izlietots brīvības un miera sargāšanai visā pasaulē. Šinī sakarā prezidents pieminēja Fort Wortā būvētās vismodernākās militārās lidmašīnas, ieskaitot jauno modeli ar izbīdāmiem un ievelkamiem spārniem, kas dod ārkārtīgas priekšrocības paceļoties un nolaižoties uz ļoti mazas platības, kā arī attīstīt lielu ātrumu.

Šī runa bija domāta kā atbilde kritiķiem, kas teica, ka Amerika ir vājināta militāri un politiski, kopš prezidents Kenedijs sācis valdīt. Šo ziņojumu prezidents bija nodomājis vēl vairāk uzsvērt savā runā Dallasā. Tālāk bija redzams prezidenta brauciens cauri Dallasai pretīm nāvei. Kāds torontietis, kas redzējis prezidentu īsi pirms nāves, liecina, ka viņā sejā bijis plats smaids, kas pēc šāviena momentā izdzisis un bijusi redzama tikai bālā seja. Prezidenta kundze, kas satvēra prezidenta galvu, izsaucās: „Ak Dievs, nē, ak Dievs."

Jāpiemin, ka Kenediju ciltij netrūkst miljonu, slavas un varas, bet viņa ir nelaimju apsēsta ģimene. Vecā Kenedija ģimene ir liela. Viena no viņa sešām meitām ir garīgi vāji attīstīta, viens dēls nogalināts karā. Meitas Katelīnas vīrs Hartingtonas marķīzs krita Normandijā. Pats vecais miljonārs J. Kenedijs ir triekas ķerts, un dēla nāvi viņam paziņoja tikai vēlāk. Mirušā prezidenta kundze ārkārtīgi mīlejusi bērnus, bet jau 1954. gadā viņai dzima nedzīvs bērns, tā-

pat 1956. g. Šā gada pavasarī sekoja pāragri dzimušā bērna ātrā nāve. Tomēr Džakelīnai vēl paliek divi bērni un visu vēlēšanās ir, lai viņai ar tiem būtu Dieva svētība...

Tieši Samervila izvadīšanas dienā pienāca ziņa par prezidenta Kenedija nāvi. Tanī dienā Toronto nebija redzama neviena smaidoša seja.

J. Umbris

(Londonas Avīze, 1963. g. 13. decembrī.)

* * *

Latvijas sūtņa Vašingtonā, D.C., Dr. Arnolda Spekkes līdzjūtības vēstule ASV nācijas sērās.

LATVIAN MINISTER MOURNS PRESIDENT KENNEDY

It is with deep grief for me here to express the sympathy of the Latvian people, and the Latvian Legation, to the American people bereft of a great leader and champion of freedom and equality for all, and to the family of the late President bereft of husband and father.

I can think of no more appropriate way to honor the memory of the martyred President than to bring once again to memory his immortal words which he uttered to the Assembly of the United Nations on September 20:

„In short, we believe that in all the world — in Eastern Europe as well as in Western, in Southern Africa as well as in Northern, in old nations as well as in new — people must be free to choose their own future, without discrimination or dictation, and without coercion and subversion."

Arnolds Spekke
Charge d'Affaires of Latvia

Latvian Information Bulletin
Latvian Legation, Dec. 1963.

* * *

VIENA SVECĪTE UZ ALTĀŖA

Sēru nogale Bostonā

Traģiskā nedēļas nogalē Bostonā ieradās ALT Vašingtonas ansamblis ar savu komēdiju „Vilks Rīgā," bet sēru dēļ izrāde nenotika, jo tautieši nevēlējās šādu izpriecu apmeklēt. Aktieŗi nojauca jau uzceltās dekorācijas un devās mājup — uz Vašingtonu.

Sēru dēļ vāji apmeklēts bija Jēkabam Zībergam veltītais piemiņas vakars, kas notika 24. novembrī ALTS telpās. Dr. A. Grīnups, to atklādams, teica: „Mēs esam zaudējuši lielu cilvēku, cīnītāju un cerību nesēju. J. F. Kenedijs vadību uzņēmās vētrainā laikā, kad vienā dienā uzpeldēja tik daudz problēmu, kas skāra visu pasauli. Viņa brālis krita kaŗā, un viņam pašam dzīve tikko nenoslēdzās vētrainā jūrā." Tad runātājs pieminēja tos gadījumus, kas viņu dzīvē saveduši kopā ar latviešu tautu. Reizē notika arī otra cīnītāja Jēkaba Zīberga pieminēšana, kas latviešiem ir paraugs un kas arī šinī gadā aizgājis aizsaulē pēc sevišķi gaŗa mūža nodzīvošanas. Šo gadījumu atcerējās arī nelaika prezidents Kenedijs, kas Zīberga tēvam 100. gada dzimšanas dienā atsūtīja apsveikuma telegrammu.

Sekoja referāts „Cilvēka piemiņa individa un tautas dzīvē," ko noslēdza ar filmas krāsu slaižu izrādi. Par pēdējo izrādi rūpējās Ž. Deķis un A. Janševics. Filmu par Zīberga dzīvi paplašināja ar skatu uzņēmumiem no J. Zīberga mūzeja eksponātiem.

24. novembrī notika dievkalpojumi vietējās latviešu baznīcās, kur, mirušos pieminot, veltīja aizlūgumus nogalinātam ASV prezidentam J. F. Kenedijam.

Džamaika Plein latviešu luterāņu dievnamā dievkalpojumu vadīja mācītājs F. H. Ruperts, solo dziesmas dziedāja Švarcberga. Uz altāŗa bija 17 svecītes. Viena no tām dega par piemiņu mūžībā aizgājušam prezidentam, pārējās draudzes locekļiem, kas miruši šinī gadā. Pieminēja mirušo Amerikas latviešu tēvu, pirmo ASV latvieti, kas lika pamatus organizētai latviešu dzīvei šinī kontinentā.

Līdzīgs dievkalpojums notika Trimdas draudzē, ko vadīja mācītājs A. Galiņš; īpašu dziesmu draudze nodziedāja

prezidenta piemiņai un dievvārdos to atkārtoja mācītājs. Tumsai metoties, ap 100 tautiešu pulcējās Ģetzemanes kapos, kur pēc Latvijas laika tradicijām iededza svecītes uz kapiem. Lielajā kapsētā mirdzēja daudzas liesmiņas, bet viņu piederīgie pulcējās kapsētas centrā un aizlūdza par mirušiem.

25. novembrī Daugavas Vanagu namā notika īpašs piemiņas sarīkojums nogalinātā prezidenta piemiņai. Ar sēru karogiem zālē ieradās skautu un gaidu goda sardze. Katram skautam un gaidai bija sēru lentīte. Spēcīgos vārdos mācītājs F. Ruperts cildināja prezidenta Kenedija personību, kas cīnījās par savas tautas un brīva cilvēka ideāliem un, katru darbu sākdams, piesauca Dieva palīdzību. Runāja arī DV priekšnieks O. Kutcers par aizvadīto traģisko nedēļas nogali, kad vēl nezinām, kādā nolūkā notika šis atentāts. Svinīgo sanāksmi, kuŗā piedalījās visai plaša publika, noslēdza ar kopīgi nodziedāto ASV himnu. Visu sejās lasīja dziļu nopietnību un skumjas.

Šādi vai līdzīgi piemiņas sarīkojumi notika gandrīz visās Amerikas latviešu draudzēs.

(„Latvija Amerikā", 1963. g. 30. novembrī.)

* * *

AMERIKĀ DZĪVE APSTĀJĀS
Arī latvieši sēroja par Kenediju
Speciālraksts no ASV

Pirmās ziņas par ASV prezidenta Džona F. Kenedija nāvi ņujorkieši saņēma piektdienas pēcpusdienā, kad lielākā daļa vēl atradās savās darba vietās. Īsi pirms pl. 14 īsā radio ziņā norādīja, ka Dallasā, Teksasā, šauts uz prezidentu, ievainojot viņu galvā. Pēc brīža sekoja ziņojums, ka prezidents miris.

Sākumā šīm ziņām neviens ņujorkietis negribēja ticēt, bet tomēr bija jāaprod ar domām, ka prezidents miris, ka viņa vietā pēc 99 minūtēm stājies viceprezidents Lindons B. Džonsons. Ņujorkas raibā un straujā dzīve mirkli it kā ap-

stājās: viss kļuva kluss un tumšs. Darba vietās pārrunāja negaidītos un neparedzētos notikumus. Ņujorkas biržu tūlīt slēdza, slēdza arī kino un teātrus, veikali bija pircēju tukši, bankās arī neviena apmeklētāja. Katrs centās informāciju iegūt no pēcpusdienas laikrakstiem, bet tie nebija dabūjami, kaut citās dienās palika neizpirkti.

Prezidentu apglabāja 25. novembrī Arlingtonas nacionālajos Brāļu kapos, piedaloties daudziem ievērojamiem valstsvīriem no visas pasaules. Prezidenta izvadīšanas dienā skolas bija slēgtas, pastu neiznēsāja. Tāpat slēgtas bija visas valsts un pašvaldības iestādes un veikali, visa Amerika sēroja. Svētdien notika piemiņas dievkalpojumi visās baznīcās, dažās pat vairākas reizes dienā.

Tūlīt ar prezidenta nāvi radio un televīzija pārtrauca paredzēto programmu, veltot visus raidījumus tikai mirušajam prezidentam, pie kam televīzija raidīja dienas notikumus, bet radio sēru mūziku. Daudzi cilvēki pulcējās pie televīzijas veikalu logiem un, ikdienas gaitās ejot, vēroja prezidenta pēdējo ceļu.

Latviešiem 24. novembrī bija mirušo piemiņas dievkalpojumi. No rīta Ņujorkas latviešiem bija divi dievkalpojumi kapsētu baznīcās, kur grūti bija atrast kādu brīvu vietu. Latviešu noskaņu mācītājs A. Ozols izteica savā svētrunā: „Līdz ar savām skumjām mēs šeit esam pulcējušies arī kopējās skumjās, jo no lodes kritis ASV prezidents Kenedijs. Viņš devās pretīm jauniem uzdevumiem, līdz šāvieni visu apgrieza otrādi. Amerikas straujums uz brīdi it kā apklusa, lai pēc brīža atkal atjaunotos."

Ņujorkas latvieši sēroja par prezidenta nāvi; arī tie, kas ne katru reizi piekrita un bija apmierināti ar viņa politiku. Abos pēcpusdienas latviešu dievkalpojumos baznīcas Bruklinā un Bronksā bija pārpildītas, abos dievkalpojumos mācītāji pieminēja prezidenta nāvi. Latvieši tiekoties pārrunāja traģiskos notikumus. Ikviens šinīs dienās bija klusāks un nopietnāks.

Ņujorkas policija domā, ka prezidents nav bijis pietiekami apsargāts, vismaz Ņujorkas apciemojuma laikā. Tomēr vienmēr kārtības sargi rūpējās par prezidenta drošību. Ke-

nedijs bija gados jaunākais Amerikas prezidents.

Latvijas korespondents Viktors Irbe.

Latvija (Eutin - Holstein, Vācijā), 1963. g. 7. decembŗa n-rā.

Vairums latviešu sāpīgi pārdzīvoja prezidenta Kenedija traģisko nāvi. Tais novembŗa dienās cilvēki sāpēs raudāja. Televīzijas aparāti,nemaz nerunājot par radio un laikrakstu, ikvienu noveda tiešā traģēdijas tuvumā. Kāpēc vēl Amerikā var notikt šādas lietas? Kenedijs bija apceļojis visu pasauli, atradies daudz bīstamās vietās, bet slepkava uzbruka pašu zemē.

Pie Latvijas sūtniecībām Vašingtonā un Londonā karogi stāvēja pusmastā. Latvijas sūtņi savas zemes vārdā izteica Kenedija atraitnei un ASV valdībai līdzjūtības apliecinājumus.

Ir ziņas, ka arī rīdzenieki, uzzinājuši Kenedija nāvi, slaucījuši asaras. Ar telestara palīdzību arī viņi varējuši noskatīties Kenedija bēres, kādas vēl Vašingtonā nebija piedzīvotas. No Latvijas atnācis arī kāds dzejolis, veltīts mirušam prezidentam:

22. XI 63

PREZIDENTA KENEDIJA PIEMIŅAI
(Latvijā sacerēts dzejolis.)

Rozes, brīvība un laime Tevi sveicina,
Bet pēc brīža kapu saime Tevi aicina.
Asinis uz rozēm sēro, Tevi cildinot.
Miljoni to sāpes vēro, Tevi pieminot.
Tautu tautas, zemju zemes, Tavu vārdu teic.
Apmākusies paliek debess, Dieva roka sveic...
Rozes asinīs nu vēros Tavu godību.
Sāpēs tautu tautas sēros, lūdzot mūžību:

„Svētī, Dievs, tam gaišu mieru," dzīvs tas kalpoja Tev, un visām tautām mieru sirdī auklēja.

Tas publicēts „Latvija Amerikā"
Toronto, 1964. gadā, 3. nr-ā.

* * *

Ir taisnība, arī komūnistu oficiālā prese Latvijā pieminēja nogalināto prezidentu. Tā notika tikai ar Tass aģentūras ziņojumiem un Maskavas dižvīru liekulīgām telegrammām. Visam pāri liekulīgā maska, kāda valda diplomātijā. Mēs atceramies, ka bija prezidenti, kas tikpat asarainas telegrammas sūtīja uz Maskavu Maļenkovam, kad miris bija Staļins, ko krievu tauta ir jau paguvusi nolādēt... Vai par Staļina nāvi bija krievu tautai jāizsaka līdzjūtība? —

No Latvijas preses izdevumiem redzam, ka turienes režīmam Kenedijs nav bijis draugs, bet mūžīgi apkaļojams agresors. Valdis Lukss poemā „Klases draugs"*) izsakās tā:

...lai Kuba deg,
lai bailes Kubu skauj,
lai velns to rauj...
Bij zināms tas,
ar Vašingtonas ieročiem...
tie nāk no Florīdas...
Bet nu! —
Tveŗ zēni laikrakstu
un lasa,
lasa:

„Padomju valdības paziņojums. 22. oktobŗa vakarā ASV prezidents Kenedijs paziņojis, ka viņš devis ASV jūras kaŗa flotei pavēli apturēt visus kuģus, kas brauc uz Kubu..."

„Padomju valdība darīs visu, kas ir tās spēkos, lai izjauktu ASV imperiālistisko aprindu agresīvos nodomus, nosargātu un nostiprinātu mieru..."

Ko šāda dzeja nozīmē? ASV robežu tuvumā nav otras zemes līdzīgas ar tādu konstitūciju, kāda ir ASV, turklāt

*) Karogs, 1963. g. nr.8.

Padomju Krievija vienu konstitūciju, vienu režīmu uzlikusi kā jūgu jau pus Eiropai.

Kenedija nāve otrā pusē neko negrozīs. Arvien būs divkosība kā legāls cīņas veids, kamēr turpināsies aukstais karš starp kapitālistu un komūnistu pasaulēm. Mēs varam tikai nožēlot, ka prezidenta nāvi savos propagandas un kūdīšanas nolūkos izmanto komūnisti. Gunārs Selga to pierāda ar savu dzejoli:

Dalasa, kauns**)

Dalasa, Dalasa, kauns!
Kapitolija zālē sveces kūst —
Dienvidu štatā asinis plūst.
Lūk, tavs noziegums jauns!
Kenedijs nošauts kā Linkolns reiz...
Vai viņš nebija tavs?
Dalasai rasista skatiens greizs,
Rasistiem mērķis savs.
Dienvidu štatā asinis plūst.
Dalasa, Dalasa, kauns!
Kapitolija zālē sveces kūst...
Kad būs noziegums jauns?
Dalasa, Dalasa, klausies!
Varbūt uz tautu šausi?

Tanī pašā laikrakstā Kenedija nāvi piemin J. Sudrabkalns rakstā „Mums jābūt modriem un stipriem, mums jāsarga draudzības likums."

**) Literātūra un māsla 1963. g. nr. 48.

PĒCVĀRDI

Ir pilnīgi saprotams, ka še nebūs uzskaitīti visi gadījumi, kur latviešu bēgļi brīvajā pasaulē ir tuvojušies ASV prezidentam, bet arī tie materiāli, kas še pievienoti grāmatiņas beigās, dos liecību par latviešu centieniem, kas norisinājušies traģiskā nāvē aizgājušā prezidenta īsajā dzīves laikā. Tie liecina par modrību un nepārtraukto cīņu par Latvijas valsts atgūšanu tālu no tēvzemes robežām. Šinī laikmetīgā cīņā tad atrodam arī ASV prezidenta Kenedija vārdu un viņa personu, cik tai bijuši sakari ar vienu nacionālo etnisko grupu daudzo tautību saimē Amerikā.

Par Kenediju vēl grūti runāt, jo notikumi vēl tik neseni — jāgaida vēstures spriedums.

Džons F. Kenedijs bija dzimis aristokrats, bet dzīvē diezgan vienkāršs un pieejams — laipns un izpalīdzīgs. Tā raksturo latvieši, kam bijusi ar viņu kāda saskare, sarunas, domu apmaiņa vai lūgums kādā jautājumā palīdzēt. Būdams kongresa loceklis un vēlāk senātors, Kenedijs stāvēja par Latvijas un pārējo Baltijas valstu brīvību. Varēja sacīt, ka viņš bija latviešu tautas draugs. To liecina tagad viņa vēstules un teiktās runas.

Par Kenediju jūsmoja miljoni visā pasaulē, par viņu runāja kā izcilu valstsvīru, kā jaunu cerību aukstā kaŗa chaosā. Vislielākās ovācijas viņš ieguva dalītajā pilsētā — Berlīnē pie „kauna mūŗa," kad viņš vāciski izsaucās: „Ich bin auch ein Berliner." Grūti iedomāties, kas vēl vairāk varētu pacelt garu militārai vācu tautai. Par Kenediju jūsmoja miljoni — gan kā par cilvēku, gan kā par apbuŗošu orātoru. Jaunieši nēsāja matus pēc viņa frizūras, bet nebija viegli sekot Kenedija runās viņa domu gājienam. Viņš bija intelektuāls runātājs un neizmantoja cilvēku jūtas kādam krasam gājienam — dezorganizācijai, bet bija jaunas pasaules celtnes celājs.

Kad Kenedijs runāja Apvienotās Nācijās par komūnistu apspiestām tautām un padomju koloniālismu, tad sagaidīja, ka sekos arī darbi, bet tie izpalika. Ko reiz bija teicis senātors Kenedijs, to prezidents Kenedijs — bieži piemirsa. Tas jāsaka tai gadījumā, ja šo rindu rakstītājs runā kā latvietis, bet ja viņš varētu runāt kā amerikānis, tad situācija būtu atkal citāda. Senātors Kenedijs labi pārzināja apstākļus Baltijas valstīs un arī pēc krievu iebrukuma tur. Ne par velti, kad viņš griezās pie Imigrācijas komisāra Vašingtonā Gundeles bēgļu lietā, Kenedijs sacīja: „Ja viņi — latvieši, tiks deportēti atpakaļ, tad tas nozīmēs drošu viņu nāvi." Tā nebija fantazija, bet īstenība.

Vai prezidents Kenedijs varēja darīt vairāk apspiesto tautu labā? Var pieņemt, ka Kenedijs Austrumeiropu pagaidām atstāja nenokārtotu dažādu iemeslu dēļ. Tāda situācija, kādā atradās ASV, prezidenta amatu uzņemoties, nav bieži bijusi ASV vēsturē. Iekšzemē bija radusies pilnīgi jauna problēma, ko attīstīja Afrikas tautas, kas nesen ieguva neatkarību. Šie afrikāņi stimulēja savu brāļu — Amerikas nēģeru revolūciju. Vai ar šādām Savienotām Valstīm varēja iziet kādā starptautiskā cīņā un uzvarēt? Ko varēja runāt starptautiskos forumos par Baltijas tautu brīvību, apspiesto cilvēku tiesībām, ja pilsoņa tiesību vēl nebija ASV nēģeriem? Jau prezidenta Eizenhauera laikā sākās nemieri Litlrokā, Arizonā, un vēl spēcīgāk pieņēmās prezidenta Kenedija laikā. Pie tam Kenedijs atbalstīja nēģeru centienus, bet, melnās rases ļaudis atbalstīdams, ieguva daudz naidnieku dienvidu štatos. Jāpiezīmē arī vēl fakts, ka Vīnē lielo konferences laikā, 1961. g. padomju diktātors Chruščevs zināmā mērā pat nobiedēja Kenediju. Kāds žurnālists rakstīja, ka viņu saruna bijusi apmēram šāda:

„Jūs vēlaties karu," jautājis Chruščevs un atbildējis:

„Jūs to dabūsit, ja gribat."

Prezidents Kenedijs pārsteigts paspējis vēl atbildēt:

„Jūs esat auksts kā ziema."

Pēc kāda laika samazinājās ASV atbalsts padomju apspiestām tautām. Vispirms notika vilcināšanās t. s. „Apspiesto nāciju nedēļas" proklamēšanā, kas notika pēdējā dienā un atstāja neziņu; organizācijas pēdējā brīdī neko nevarēja noor-

ganizēt. Pie tam šie sarīkojumi jau tā Eizenhauera laikā neguva popularitāti sava neizdevīgā gadalaika dēļ, jo jūlijs Amerikā ir karstākais mēnesis. Sākās laipošanas politika ar krieviem, atrāva līdzekļus nacionālo komiteju darbam un tāpēc arī laikam otrā pusē ir tik labvēlīgas atbalsis. Jāpiezīmē, ka latviešu grupas ASV bija nepatīkami pārsteigtas par viņa politiskā kursa maiņu un tāpēc Kenedija ārpolitikai nepiekrita. Kenedija administrācijas laikā negrozīta palika Baltijas valstu diplomātiskā atzīšana par izaicinājumu Padomju Savienībai, kas tās bija anektējusi 1940. gadā. Kurš prezidents baltiešiem ir darījis kaut ko vairāk? Kas ir izmantojis Amerikas diplomātiju un spēkus Polijas un Ungārijas traģēdijās? Kenedijs bija izglītots, daudz lasīja grāmatas, cienīja kultūru un mākslu. Kenedijs labi saprata pasaules situāciju, kurā varēja jaust kara draudus. Visiem spēkiem viņš strādāja, lai šos draudus novērstu un uzturētu pasaules mieru. Savai nācijai viņš skaidroja izglītības un ārstniecības jautājumus, kas jāatvieglina mazturīgiem. Savai nācijai viņš bija paša Dieva dots prezidents, kas sagatavoja likumprojektus Kongresam un nevis tā, kā praktizēja citi prezidenti, kas gaidīja tos no Kongresa tikai parakstīšanai. Kenedija izglītības, ārstniecības un nodokļu likumprojektus viņa laikā Kongress noraidīja, kaut tauta tos gaidīja īstenojam. Kenedijs bija bagātākais un neatkarīgākais prezidents, kam pašam bija sava doma un spriedums un aiz šī iemesla negrieza citiem ceļu. Reti apdāvināts, bez īpašas sagatavošanās viņš brīvi vadīja preses konferences un arvien bija lietas kursā, atbildēja ātri, bez stomīšanās, uz katru jautājumu.

Varbūt pati nācija vēl prezidenta Kenedija labos nodomus nesaprata, jo bija daudzi, kas viņu nīda un laikam tāpēc arī viņu likvidēja. Plaši pazīstamais publicists Valters Lipmanis nesen sacīja: „Prezidenta Kenedija noslepkavošana satricināja valsti, apzinoties, kas var notikt, ja varas darbību neierobežo. Tāda apziņa rodas par prezidentu, kuru tik milzīgi apbrīnoja un tik neapzinīgi nīda..."*)

Latviešu bēglis, ar pseidonīmu Jānis Dievkociņš, savā angļu valodā izdotajā brošūrā veltīja vislielāko kreditu

*) Why Extremists Are Losing Out — by Walter Lippmann, Boston Globe, March 3, 1964.

FOTO DE KUN

Latvijas sūtnis Dr. Arnolds Spekke ar dzīves biedri Aleksandru diplomātu pieņemšanā pie ASV prezidenta Kenedija 1963. g. vasarā.

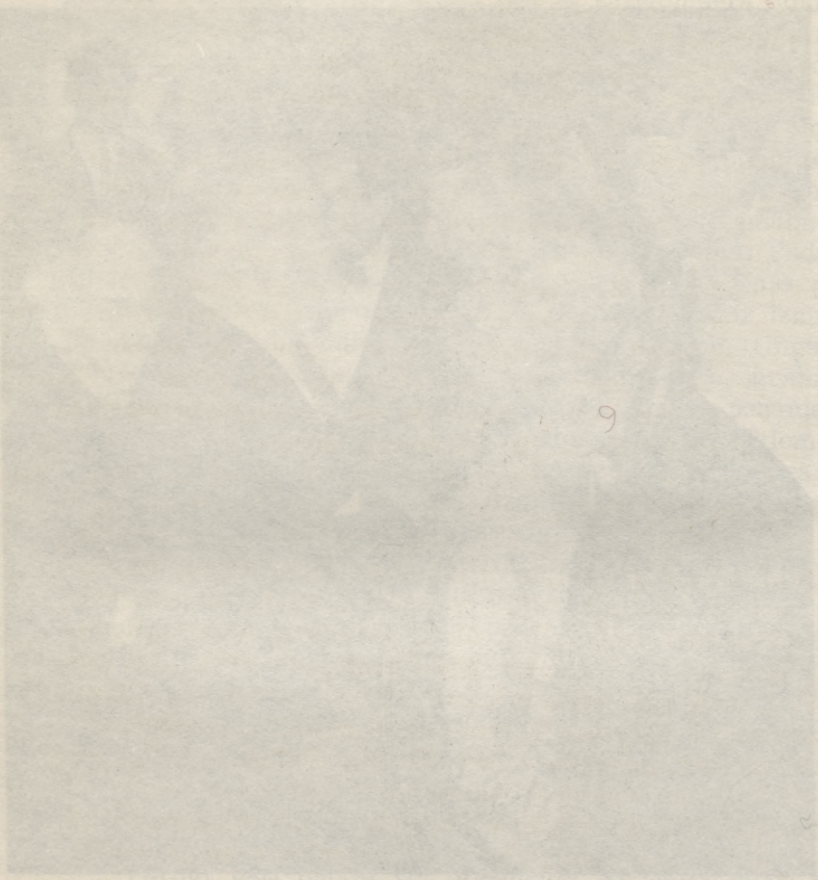

prezidentam, vēl dzīvam esot, un aicināja tautu uzticēties, viņam sekot, jo — ir kristīgs cilvēks. *)

Prezidenta Kenedija amata laikā vairāki latvieši ir saņēmuši no viņa pagodinājumus. Vienu no pirmajiem, atklātībā zināmajiem apsveikumiem saņēmuši ALJ'a jaunatnes svētku rīkotāji 1962. g. Čikagā.

Presē ir lasīts, ka apsveikumus no viņa saņēmušas latviešu organizācijas arī ārpus ASV. Lielāko pagodinājumu tomēr saņēma Amerikas latviešu tēvs — Jēkabs Zībergs savā 100. dzimšanas dienā. Vēl nepiedzīvotās jubilejas svinības notika 1963. g. 3. martā Daugavas Vanagu namā, Bostonā. Telegrammas un vēstules pienāca no ASV senātoriem, kongresa locekļiem, Masačūzetas gubernātora un Bostonas pilsētas galvas. Tomēr šinī apsveikumu rindā pirmo vietu ieņēma valsts prezidenta Kenedija un Latvijas pilnvarotā sūtņa Londonā — Kārļa Zariņa telegrammas.

* * *

Esam kā pie dziļas aizas nakts tumsā nonākuši. Vai kritīsim aizā un aiziesim bojā? Radītājs katram mums devis sveci, ko aizdegt gaismu, bet cik ir to, kas šo sveci aizdedzina, lai pasaule būtu gaišāka? Kaut vairs nenotiktu tādi terrora akti, kāds bija 22. novembris! Tautu nevada aitu gani, bet personības, kas zina un redz savu mērķi. Kenedijs vēlējās ASV redzēt gaišākas, kādas tās bija šodien, un bija arī viens no tiem, ko trakojošie tumsas gari iznīcināja.

Kas savaldīs noziedzīgos elementus? Vai tikai policija? Vai šai darbā nav jāpiedalās visai amerikāņu nācijai? Vecais lozungs: „Let George to do"**) ir aizmests kā novecojies, jo tas kavē sabiedrības aktīvu piedalīšanos kopējās lietās. „Neprasi, ko tēvija tev var dot, jautā, ko tu dosi viņai," — šis lozungs lai kļūst neaizmirstams!

* * *

---

*) God's State and Satan's State — by Jānis Dievkociņš, The American Institute, Wollaston, Mass. 1963.

**) Latviski: Ļauj to Džordžam darīt (amerikāņu paruna).

22. novembŗa vakarā izgāju Bostonas ielās, kas ik uz soļa stāsta krāšņu vēsturi: še sācies ASV brīvības ceļš, te kārts tās šūpulis. Kāds klusums. Cilvēki nerunā, it kā pēkšņi būtu zaudējuši valodu. Visi vēl gāja savā ikdienas solī kā transā. Tā pati aina veikalos, ielas pazemī, vilcienos. Neviens nerunā, nesmaida.

Krogū ap letu pie glāzēm sēd gudri vīri, kur parasti viens otram atklāj savu sirdi, uzskatus. Šoreiz dzeŗ bez valodām.

Vai es nepazinu vēl amerikāņu nāciju? Tādā situācijā gan nē. Kā vizijā vēl redzēju Džonu F. Kenediju jeb — kā vietējie viņu sauca — Džeku. Bunkura kalna (Bunker Hill) dienā, 17. jūnijā ik gadus soļoja pa Čarlstaunas pilsētiņas kalnainām ielām parādes gājienos. Vietā, kur 1776. g. notika izšķirošās kaujas starp kolonistiem un Anglijas kaŗaspēku.

Gandrīz 10 gadus ikdienas braukdams uz Čarlstaunu maizes darbā — fabrikā, lūkojos pa autobusa logu uz augsto pieminekli kalnā un zilajām debesīm virs tā. Ko šī aina teica latviešu emigrantam? Katra iela te runāja par senu pagātni, kapsētas stāstīja savu drūmo valodu par īriju. Īri cīnījās, krita un — uzvarēja, un ar viņu asinīm tapa ASV. Daudzās paaudzēs īru lepnums nav zudis. Bunkura kalna dienā gājiena priekšgalā soļoja jauns, slaids cilvēks. Viņš brīvi sasveicinājās ar ielas malās stāvētājiem, lieliem un maziem, spieda rokas un bārstīja atjautas. No svētā Patrika dienas 15. martā, kad visu mutēs bija: „Erin go bragh"*), dzīvoja īru patriotiskais gars. Džonam F. Kenedijam te bija pirmais atbalsta punkts viņa politiskajā karjērā. Te bija viņa draugi cauri visai Masačūzetai, līdz Viskonsinas farmām, līdz Rietumvirdžīnijas kalniem — tālāk, vēl tālāk līdz Dublinai, Berlīnei un nu — pēkšņi, it kā mēmi, visi klusēja...

Bēru dienā atkal biju Bostonas ielās. Tik maz zvaigžņoto karogu Amerikas dēlam un pie tam vēl bostonietim, kas upurēja tai veselību kaŗa laikā un miera laikā — dzīvību. Tik maz karogu! Manā ielā plīvoja pusmastā tikai divi zvaigžņotie karogi. Vai to citiem namiem, veikaliem vēl nebija? Rakstīju par to dažas rindas lasītāju vēstulēs Bostonas Globā.

*) Visu par īriju.

Es vēl nezinu, vai bija kāda nozīme to darīt. Vai sīkie pilieni kādreiz sasniegs lielās upes?

* * *

Latvijas republikas pirmais cīnītājs un tautas saucējs valstiskai apziņai — Dr. Miķelis Valters, kas otro trimdu pavada Francijā, ASV prezidenta Džona F. Kenedija nāvi pārdzīvoja un savās novembŗa vēstulēs šo traģēdiju izteica šādi:

Šinīs dienās prāts pārdzīvo daudz jautājumu. Klīst un prāto. Prāto par notikušo. Skatos uz Jūsu vārdiem, kas rakstīti uz aploksnes, un man liekas, ka tie man neaizmirstami kļūs. Vārdi tik vienkārši un tomēr tik lieli. Visas šīs dienas cilvēki gāja apkārt kā mēmi un kurli, kas notikumos juta kādu pārspēku, pārcilvēcīgu, nezināmu un nepārredzamu... Te visapkārt jūtu dziļas sēras un tās ir nopietnas un dziļas. Visas acis vēršas uz Amerikas pusi un sagaida, ka notikumi nāks par labu cilvēcei un mums. Kas no visa tā rasies, redzēs turpmāk. Katrā ziņā mums paliek mūsu cīņa...

Ko lai teiktu no šejienes par Amerikas notikumu? Liels tas — tā tas atbalsojas te visur, it īpaši cilvēkos, kas domā. Nekad nebiju tādas jūtas te vērojis. Cilvēki - domātāji, pavisam zaudēja savu agrāko nostāju. Amerika? Zeme ar lielām bagātībām, ar lieliem buržujiem un lieliem kapitālistiem. Un nu pēkšņi — cita Amerika! Par Ameriku sāk sapņot un domāt — domāt citādi, ja arī vēl nav skadrības, kas viss tas bijis... Vēlreiz pārdomāju, ko saku par Ameriku. Tādi cilvēki kā Kenedijs nav Eiropā.

Visi sajuta, ka ir sniegta mācība: domāt un neaizrauties. Domāt trakiem un citiem mācība. Tikai tagad sāk atgriezties pie normālākas dzīves. Ir kāds lūzums jūtās, bet viens paliek: Amerika kļuvusi mīļāka..."

Lielais latviešu valstsvīrs no ASV prezidenta Džona F. Kenedija vēstulē atvadās ar šādām rindiņām: „Briesmīgais notikums Amerikā te visus uztraucis. Visi kā kādā bezmaņā un traģēdijā. Es jūtu visiem līdzi un nolieku ar visu pazemību pie aizgājušā ziedus, sēras un skumjas un cerības, ka šis notikums dos spēkus pretkomūnistiem..."

Ar Džona F. Kenedija nāvi vēsturē ieiet arī daļa no lat-

viešu tautas brīvības cīņām, kas vēl nav noslēgušās, bet prasīs vēl daudz jaunu upuru. Tauta, ko reiz brīvība skūpstījusi, no upuriem nebaidās, un katrs pavasaris nāk ar jaunām cerībām. Varbūt no lielās Amerikas reiz brīvības pavasaris atnāks arī Latvijai.

SUMMARY OF „JOHN F. KENNEDY AND THE LATVIAN PEOPLE"

This book is about John F. Kennedy and his relations with the Latvian people. His first contact with them occurred as early as 1939 when Kennedy, then a student, was a guest in Riga of Mr. John Wiley who at that time was the Ambassador to Latvia. Mrs. Irena Wiley used the young John Kennedy as a model in her sculpture of an angel.

Congressman Kennedy helped a group of 29 Latvians who had on July 23rd. 1948., like modern pilgrims, crossed the mighty Atlantic to seek freedom from the Iron Curtain and had on that day arrived in Boston. Without visas and other necessary papers, they asked for asylum. Kennedy entered a bill in Congress, forbiding the deportation of immigrants, and secured its passage with the aid of President Truman.

On November 20, 1955, Senator Kennedy spoke in Boston Boys' Latin School to a group of 2000 Latvians, commemorating Latvia's Independance Day. He stressed the fate of the Latvian Nation and expressed hope for the future. The Latvian organization presented Kennedy with a citation for the aid he had given the refugees and for his stand on the widening of the Imigration Act, which foresaw the reunion of families, split apart during the war.

In 1960, at the Democratic National Convention in Los Angeles, Kennedy talked with the delegate from the American Latvian Association, who had entered the demands of the Latvians on the agenda, and which were accepted by the Convention. The Latvian voters had hoped that the election of John F. Kennedy would be a stimulus for the fight of independance of the Baltic Nations. However in his term, the aid to the Committee for free Latvia and to other Baltic

committees was removed, but the continued stand for the Baltic countries against the Soviet Union remained unchanged.

Every Latvian grieved the loss of President John F. Kennedy because they admired him (though they did not agree with some of his Foreing Policy ie. with Soviet Union) and because they had expected him to advance the Latvian cause. Chargē d'Affires of Latvia Dr. A. Spekke in his letter to Mrs. Kennedy expressed the sorrow of the Latvian people. Many articles were written in the Latvian newspapers, all expressing grief and shock of the November 22-nd tragedy. It is a fact that also in occupied Latvia, the President's funeral was seen on television.

In the book there are some articles about other presidents and their dealings with the Latvians: most notably Herbert Hoover, since he visited Latvia twice. The first time in 1919, when he was in charge of the American Relief Administration in Europe, and the second time was in 1938. Both times he met the Latvian president, Karlis Ulmanis, whom Mr. Hoover recalls in his many books.

Sandra Akmentins.

Pielikumi

Charge to the account of $

DOMESTIC		CABLE	
TELEGRAM		ORDINARY	
DAY LETTER		URGENT RATE	
SERIAL		DEFERRED	
NIGHT LETTER		NIGHT LETTER	

Patrons should check class of service desired; otherwise the message will be transmitted as a telegram or ordinary cablegram.

WESTERN UNION

1206

A. N. WILLIAMS
PRESIDENT

CHECK
ACCOUNTING INFORMATION
TIME FILED

Send the following telegram, subject to the terms on back hereof, which are hereby agreed to

July 26, 1948

The Honorable John F. Kennedy
House of Representatives
Washington, D. C.

Dear Sir:

AT A MEETING OF THE AMERICAN NATIONAL LATVIAN LEAGUE OF BOSTON IT WAS RESOLVED "THAT A MESSAGE OF THANKS BE SENT TO THE HONORABLE JOHN F. KENNEDY IN APPRECIATION OF HIS EFFORTS IN BEHALF OF THE TWENTY NINE LATVIAN PEOPLE NOW IN DETENTION AT IMMIGRATION HEADQUARTERS AT BOSTON AND TO REQUEST OF HIM THAT HE CONTINUE TO EXTEND HIS INFLUENCE SO THAT THESE GALLANT PEOPLE MAY REMAIN PERMANENTLY IN THE UNITED STATES" YOUR CONSIDERATION IN THIS MATTER WILL ALWAYS BE APPRECIATED BY US

BELIEVE ME YOURS VERY TRULY

Jacob Sieberg, Chairman
(Former New England Consul of Latvia)

95

J. Ziberga telegramma 1948. gadā Kongresa loceklim Džonam F. Kenedijam, kuŗā lūdz iestāties par Gundeles atbraukušiem latviešu „pilgrimiem" no Zviedrijas, kuŗus emigrācijas iestādes bija nodomājušas sūtīt atpakaļ.

JOHN F. KENNEDY
11TH DIST., MASSACHUSETTS

COMMITTEES:
EDUCATION AND LABOR
DISTRICT OF COLUMBIA

Congress of the United States

House of Representatives

Washington, D. C.

SECRETARIES:
WASHINGTON
T. J. REARDON, JR.

BOSTON
FRANCIS X. MORRISSEY
JOSEPH E. ROSETTI

July 29, 1948

Mr. Jacob Sēberg, Chairman
American National Latvian League of Boston
299 Washington Street
Cambridge, Massachusetts

Dear Mr. Sēberg:

This will acknowledge receipt of your telegram of July 26th, relative to your interest in the 29 Latvian refugees who landed recently at Provincetown.

I want you to know that I deeply appreciate your kind message of thanks, and wish to assure you that I shall continue to do all in my power to see that these people are given every consideration by the proper authorities in their desire to remain in this country.

I am having a bill drafted at the present time, which I intend to introduce in the House, and which will permit these refugees to stay in the United States. I have already contacted the President, the Attorney General, and the Immigration and Naturalization Service, and understand that the Department of Justice would feel that it could stay any deportation proceedings against the Latvians until such time as action could be taken on this bill.

Thank you for writing me, and with kind regards, I am,

Sincerely yours,

John F. Kennedy

Kongresa locekļa Džona F. Kenedija atbilde J. Zībergam Gundeles lietā, kurā apsola darboties, lai atbraukušie latvieši varētu palikt Amerikā.

82D CONGRESS
1ST SESSION

H. R. 3566

IN THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

APRIL 5, 1951

Mr. KENNEDY introduced the following bill; which was referred to the Committee on the Judiciary

A BILL

For the relief of certain Latvians.

Be it enacted by the Senate and House of Representatives of the United States of America in Congress assembled, That in the administration of the immigration and naturalization laws the Attorney General be, and he is hereby, authorized and directed to record the lawful admission for permanent residence of John Balikitis; Adolf and Lucia Gailitis, and their children, Edith, Olga, and Rolands; Anis Greve; Robert Guth; Fritz and Lena Harvarts, and their child, Tabita; Sanis Krinkles; Mikalis Kervis; Peter Lacis; Jahnis and Armanda Lamberts, and their children, Arnis and Harold; Captain John Rozenberg and wife, Mirdza;

Arvis Strelis; Arnolds Straumtis; Kris and Eleanor Sudelis, and their child, Janis; Fanis Tisinish and wife, Olga; Valey Tipans; and Mikolais Virdseneek; as of July 23, 1948, the date on which they last entered the United States. Upon enactment of this Act, the Secretary of State shall instruct the proper quota-control officer to deduct twenty-nine numbers from the quota for Latvia of the first year that the said quota is available.

Kongresa locekļa Džona F. Kenedija sagatavotais likumprojekts Kongresam par Gundeles atbraukušiem latviešiem.

SHUTS LATVIANS OFF FROM VISITS

Remington Imposes Ban as Protests Mount Over Sympathy Being Shown 'Pilgrims' Held Here

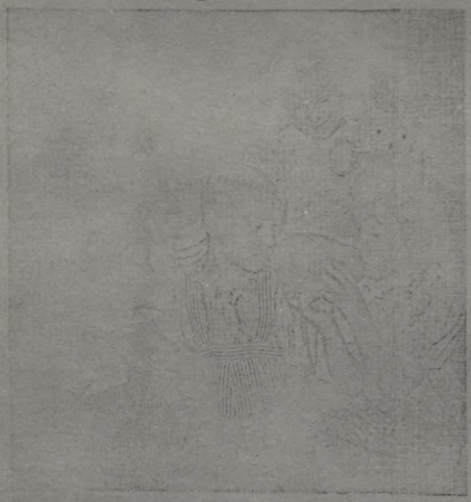

LATVIAN CHILDREN GET U. S. TOYS

The children of the Latvian refugee ship play with American toys at the East Boston immigration station. Left to right, front, John Sudelis, 2; Harold Lambert, 4, and Edith Gailitis; Rear, Roland Gailitis, 12, and Pēbrix Hervanth, 11.

Following protests from several quarters that undue sympathy being aroused the 29 Latvians being held here pending a decision on whether or not they would be admitted in this country, orders were issued yesterday afternoon by Deputy Director of the Immigration Service Oliver S. Remington that there will be no more visitors allowed at the East Boston Immigration Station and no more interviews could be had with the detained pilgrims.

WANT VETS HELPED

As sympathy swelled for the little band from Latvia who made their appearance in their small boat at Provincetown last week, there were others who took the position that it is the duty of the government here to first look after thousands of homeless and jobless veterans.

In the meantime, hundreds of Massachusetts residents have interested themselves in the little band who crossed 4000 miles of ocean in a small sailing vessel to reach the "promised land" and have asked the assistance of State and federal officials to intercede in their behalf.

Solon Opposes

State Senator Joseph L. Murphy of Dorchester was one of those who took a stand against admittance of the Latvians. He said he was surprised to read in the daily press that there would be homes and jobs waiting the refugees should they be accepted into this country.

Senator Murphy stated that the dramatic effect created by the manner in which the band of Latvians reached our shores has gained them the sympathy of the public, but he nevertheless believes that the sight of an American veteran with a pocketful of medals and decorations but no job and a makeshift home is a great deal more pitiful.

Senator Murphy expressed the hope that any action taken in regard to these refugees will not establish a precedent and thereby cause a further strain on the unemployment situation.

Pastor to Send Plea

It was announced yesterday that an appeal directly to President Truman will be made. Pastor Carl D. Seemer of the Jamaica Plain Lutheran Church, who has been spending much time at the immigration station since their arrival there Saturday, will write the appeal to the President.

From Washington it was learned that Congressman John F. Kennedy yesterday approached U. S. Attorney General Clark to learn whether or not the pilgrims could be accepted here under the Displaced Persons Law recently passed by Congress. Kennedy, it was stated, felt that there are 50,000 of these displaced persons already in the country who will be accepted under the bill's provisions. It was pointed out that Kennedy and others believed that this might be extended to cover the group of Latvians, which include several children with their mothers and fathers.

Raksti, kas parādījās *The Boston Herald, The Boston Post, The Boston Globe* avīžu slejās par Gundelu.

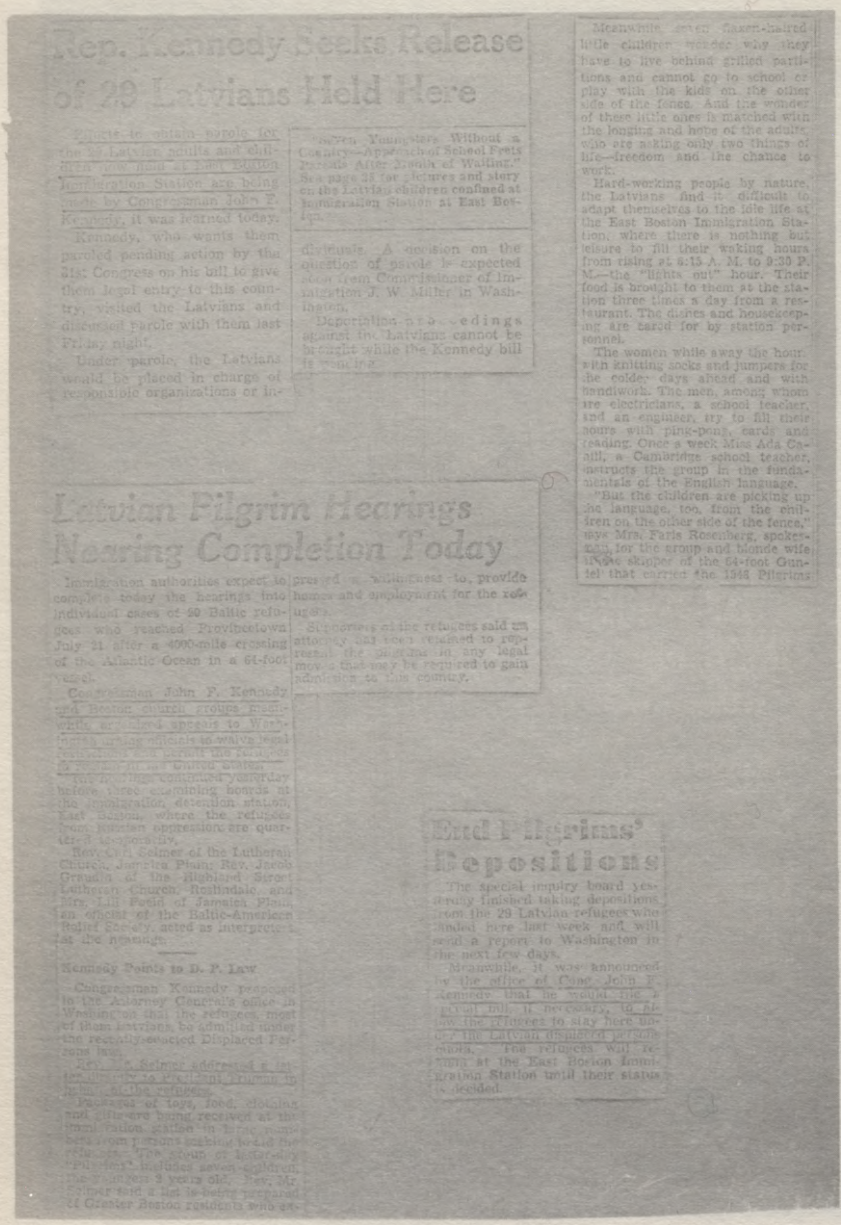

Rep. Kennedy Seeks Release of 29 Latvians Held Here

Efforts to obtain parole for the 29 Latvian adults and children now held at East Boston Immigration Station are being made by Congressman John F. Kennedy, it was learned today.

Kennedy, who wants them paroled pending action by the 81st Congress on his bill to give them legal entry to this country, visited the Latvians and discussed parole with them last Friday night.

Under parole, the Latvians would be placed in charge of responsible organizations or individuals. A decision on the question of parole is expected soon from Commissioner of Immigration J. W. Miller in Washington.

Deportation proceedings against the Latvians cannot be brought while the Kennedy bill is pending.

Seven Youngsters Without a Country—Appeal on School Frets Parents After Month of Waiting." See page 11 for pictures and story on the Latvian children confined at Immigration Station at East Boston.

Meanwhile, seven flaxen-haired little children wonder why they have to live behind grilled partitions and cannot go to school or play with the kids on the other side of the fence. And the wonder of these little ones is matched with the longing and hope of the adults, who are asking only two things of life—freedom and the chance to work.

Hard-working people by nature, the Latvians find it difficult to adapt themselves to the idle life at the East Boston Immigration Station, where there is nothing but leisure to fill their waking hours from rising at 6:15 A. M. to 9:30 P. M.—the "lights out" hour. Their food is brought to them at the station three times a day from a restaurant. The dishes and housekeeping are cared for by station personnel.

The women while away the hours with knitting socks and jumpers for the colder days ahead and with handiwork. The men, among whom are electricians, a school teacher, and an engineer, try to fill their hours with ping-pong, cards and reading. Once a week Miss Ada Cahill, a Cambridge school teacher, instructs the group in the fundamentals of the English language.

"But the children are picking up the language, too, from the children on the other side of the fence," says Mrs. Faris Rosenberg, spokesman for the group and blonde wife of the skipper of the 64-foot Guntel that carried the 1948 Pilgrims.

Latvian Pilgrim Hearings Nearing Completion Today

Immigration authorities expect to complete today the hearings into individual cases of 29 Baltic refugees who reached Provincetown July 21 after a 4000-mile crossing of the Atlantic Ocean in a 61-foot vessel.

Congressman John F. Kennedy and Boston church groups [illegible] and [illegible] appeals to Washington immigration officials to waive legal technicalities and permit the refugees to remain in the United States.

Hearings conducted yesterday before three examining boards at the immigration detention station, East Boston, where the refugees from Russian oppression are quartered temporarily.

Rev. Carl Selmer of the Lutheran Church, Jamaica Plain; Rev. Jacob Gruzlis of the Highland Street Latvian Church, Bethdale; and Mrs. Lili Forst of Jamaica Plain, an official of the Baltic-American Relief Society, acted as interpreters at the hearings.

Kennedy Points to D. P. Law

Congressman Kennedy proposed to the Attorney General's office in Washington that the refugees, most of them Latvians, be admitted under the recently-enacted Displaced Persons law.

Rev. C. J. Selmer addressed a letter directly to President Truman to [illegible] the refugees.

Packages of toys, food, clothing and silverware being received at the immigration station in behalf of the refugees from persons seeking to aid their relief. The group of latest arrivals includes seven children, the youngest 3 years old. Rev. Mr. Selmer said a list is being prepared of Greater Boston residents who are

End Pilgrims' Depositions

The special inquiry board yesterday finished taking depositions from the 29 Latvian refugees who landed here last week and will send a report to Washington in the next few days.

Meanwhile, it was announced by the office of Cong. John F. Kennedy that he would file a private bill, if necessary, to allow the refugees to stay here because the Latvian displaced persons quota [illegible]. The refugees will remain at the East Boston Immigration Station until their status is decided.

Latvieši ar savu pārdrošo Atlantijas okeana pārbraucienu ieguva plašas simpatijas. - Viņi izpelnījās „Latvian Pilgrim" vārdu.

Rep. Kennedy Files
Bill to Aid Latvians
Who Landed Here

Further delay in any possible deportation proceedings against 29 Latvian refuggewho arrived in Boston ten days ago after crossing the Atlantic in a tiny ketch, was promissed by developments in Washington yeaterday.

A bill filled by Congressman John F. Kennedy on their behalf was turned over to the Congressional sub-committee on immigration and naturalization for study. Although there is little chance of action on on the bill the new Congress convenes in January, the filing of legislation means an autometic stay

From Los Angeles last night came word that an official of the U. S. European Evangelical Commission was undertaking a project to bring the Latvian refugees to California and give them jobs helping to built on orphanage for displaced European children. Afterwords, said the Revī R. D. Nolea of Burbank, Cal. they coukd find work on nearly farms.

(Šī ziņa bija ievietota kādā Bostonas dienas laikrakstā 1948. gadā.)

wants Rules Modified

To the Editor of The Herald:

The plight of the Latvians deserves to be treated with the utmost generosity and consideration. They have performed a wonderfully courageous and prieseworthy exploit, in my judgement.

I am fully in accord with the necessity and importance of the future of our country of limiting immigration within very narrow bounds, but this is one of the cases where I think the rule should be modified both from motives of humanity and the best interests of our land. If I am correctly informed, the Latvians are of pure white race.

I hope a method will be found to admit these people, if for no other reason than I think their blood is of the best quality that comes to our shores.

Charles F. Ayer

Boston.

Admittance Irregular

To the Editor of The Herald:

I certainly hope that you do not mean in your editorial, "Quotas and Huminity", that your favor the admittance of the Latvian DP's. I am against their admittance only because of the precedent it would cause. Soon, we would have every band of DP's in Europe who could secure a boat wending their way across the Atlantic to our shores and reminding us of our Pilgrim fathers at Plymouth. And each time a band arrived, some group would plump for its admittance.

I believe America should admit as many DP's as we can take care of, but I do not think they should come in this way. They should apply for the proper papers and come in through the machinery we have set up for their benefit.

H.N.Jackson.

Cambridge.

Abas lasītāju vēstules par Latviešu pilgrimiem ievietotas *Boston Herald* 1948.g. augustā.

Queries on Latvians

These Latvians should be invited to tell their story in some public way. I wish they would ,and I wish they would tell more than your reporters have told us. In playing up to emotions they have left unanswered many questions about certain facts which we should know if we want to come to an intelligent judgement of the "Pilgrims" case.Here they are:

Did these Latvians make any attempt to get away from the Nazi slavery during the German occupation,or were they just opposed to Russian slavery?

What was their status in Sweden? It seems that they were no living under Russian slavery in Sweden since they were able to earn $12.000-between 1944 and 1948.Did the Russians secret police make any attempt to "get" them in Sweden:did Sweden threten to deliver them to the Russians or was there any other reason why they were forced to leave Sweden?

Did they make any attempts to get in touch with American consular officials in Sweden to immigrate to this country in the regular legal way,if yes,why were they turned down,if no,why didn't they try it?

If the "Latvian pilgrims" can give a satisfactory answer to these questions I will gladly join the other contributions to your symposium of last Friday who advocated their admittance. Otherwise,the precedent would be established that crossing the Atlantic in a ketch replices all the legal immigration requirements without any further investigation.

Theodore Peilner.

Roxbury.

Pieņem, ka lasītāja vēstule ievietota laikrakstā *The Boston Post* 1948.g. augustā.

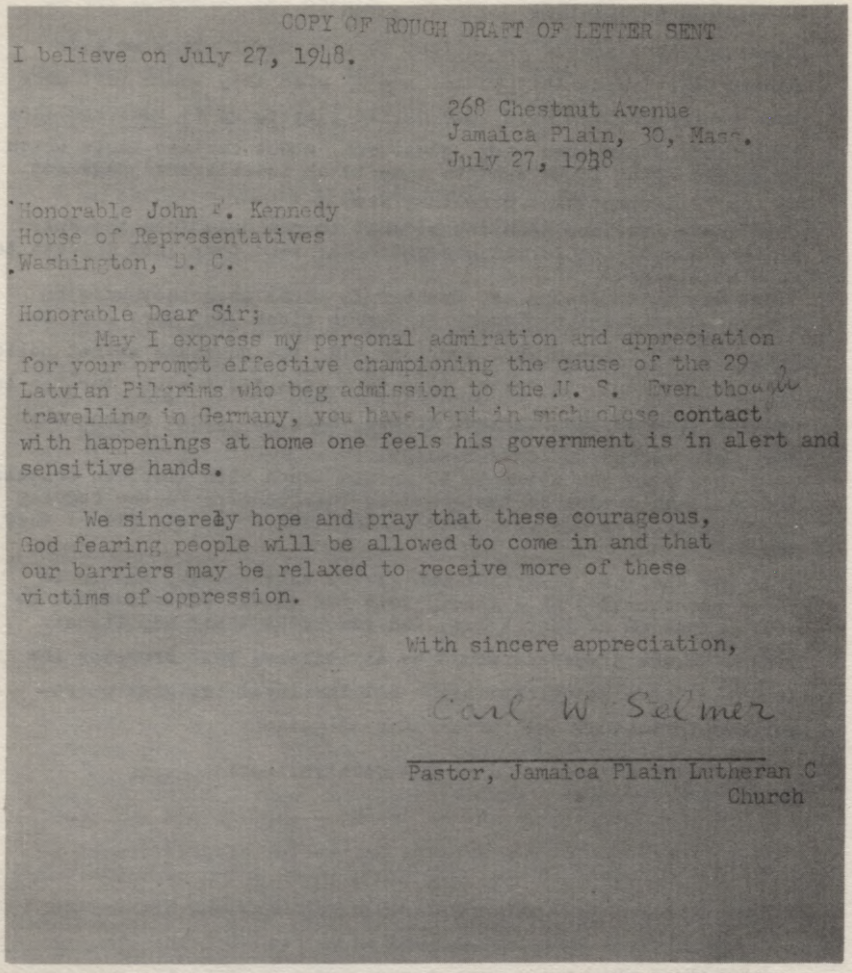

COPY OF ROUGH DRAFT OF LETTER SENT
I believe on July 27, 1948.

268 Chestnut Avenue
Jamaica Plain, 30, Mass.
July 27, 1948

Honorable John F. Kennedy
House of Representatives
Washington, D. C.

Honorable Dear Sir;

May I express my personal admiration and appreciation for your prompt effective championing the cause of the 29 Latvian Pilgrims who beg admission to the U. S. Even though travelling in Germany, you have kept in such close contact with happenings at home one feels his government is in alert and sensitive hands.

We sincerely hope and pray that these courageous, God fearing people will be allowed to come in and that our barriers may be relaxed to receive more of these victims of oppression.

With sincere appreciation,

Carl W Selmer

Pastor, Jamaica Plain Lutheran C
Church

Jamaica Plain luterāņu draudzes mācītāja Kārļa Selmera vēstule Džonam F. Kenedijam.

bunch of us sat around and found we didn't know any of those things. What do four out of five New York doctors recommend? Bob-Zil or Carter's pills? Dristan turned out to be the only product everybody present could identify, but nobody present had ever bought or used any Dristan. What are the three ways what fights headache? If, as we chanced to do, you cast your collective thoughts in a group along this avenue of memory—you'll get a horrid surprise. You'll suddenly realize that for all the pound-pound-pound of the repetitive slogans week in and week out, they flicker and fly from your television screen without making any great impact on you. As we remember hearing a lady say not long ago: "Now, there was something advertised on television just the other day that took care of that very thing—what was it?" What was it, indeed. What are the 12 ways blueberries build healthy bodies?

No Comparison

Nobody grows a better blueberry than we do. There aren't too many items in the give and take of world traffic that stand up so uniquely. The lobster happens to be another such—the conditions off our shore are ideal, and are not duplicated elsewhere. So it is with the blueberry—the glacial soil, within reach of sea winds, and the nature of the place set up a combination of cultural advantages that no other spot on earth meets. That blueberries, and even wild blueberries, grew in other places is true, but they don't grow in just the same way, with just the same flavor and fullness of character. As the Maine lobster has his crawfish, so has the Maine blueberry his imitators and puny cousins. But as the discerning taste quickly observes, there is no comparison. There are, in short, two kinds of blueberries in this vast world and wide—the real, honest, hard-working, capable, incomparable Maine wild blueberry, and the others.

Also a Product

The sky-rending cry of a young lady who just caught a snake in her blueberry rake mingles with the professional publicity of the department of economic development, which has worked hard and long on a coincident program. The Maine Products Show at the Augusta Armory runs heavily to another kind of product and production, and Maine blueberryers are too busy just now to attend. The wild Maine blueberry bids us, therefore, consider the differences. Maine is a State of considerable outdoors, where advantages often accrue without full credit. To those, who accent the payroll, and the security of industry, and the fringe benefits, there comes, now, the disturbing sight of a freckle-faced boy down on his knees raking blueberries. A fair breeze, tumbling clouds in an August sky, a carpet of blue off to the edge of the township, and nothing of civilization crowding him. Wherever he goes and whatever he becomes, as his life unfolds, there will always be with him, when August fulls and the doldrums of maturity press upon him, a rich memory of times that were. Perhaps the boys who earned their first money peddling newspapers greatly outnumber the boys and girls of Maine who earned their first money raking blueberries, but they will never brag about it with such wistful overtones, be remember it with such emotion. We hope there was a blueberry rake in the Maine Products Show.

MARINE MUSEUM AT MYSTIC, BOOTHBAY HARBOR, MAINE

Mrs. SMITH of Maine. Mr. President, in the August 27, 1961, issue of the Portland, Maine, Sunday Telegram there is an excellent and interesting article by Nancy Hallet Woods. Not only is she an excellent writer, but she is the daughter of an excellent writer and one of Maine's foremost citizens, Richard Hallet.

Because I think the article will be of interest, I ask unanimous consent that it be inserted in the body of the RECORD.

There being no objection, the article was ordered to be printed in the RECORD, as follows:

Maine Man Contributes Historic Dream Ship to Museum at Mystic

(By Nancy Hallet Woods)

Boothbay Harbor.—Maine's loss becomes Mystic Seaport's gain with the revelation this week that a Maine man is giving his ship away to America's foremost marine museum. And Boothbay Harbor becomes the only place in the Nation able to boast that it has sent into living history at Mystic two world-famous craft it called for many years its own.

The storied Danish ketch, *Gundel*, owned by Patrick T. Jackson of Boothbay Harbor and about to be turned over by him as an outright gift to the Marine Historical Association of Mystic, Conn., will join, in that New England seaport dedicated to keeping alive America's great age of sail, Adm. Donald B. MacMillan's Arctic explorer, *Bowdoin*.

Owner-skippered, with retired U.S. Navy Adm. W. N. Stevenson of Kittery Point as navigator and a crew of five complementing the little ship's company, the *Gundel* will say goodby Wednesday morning, weather permitting, to the Maine coast town that has been her home for well over a decade, and set sail for Mystic where she is expected to arrive between September 6 and 9.

There, the *Gundel* will begin part four of a story that started with her building in Denmark in 1893, saw her perform as a cargo carrier for half a century, rise to glory as a transatlantic freedom ride for a Communist-plagued band of Latvians, and relax since 1949 in the role of Maine coast pleasure boat for Jackson and his family.

"A story and a history," Jackson said, "are among Mystic Seaport's qualifications for acceptance of a vessel. The *Gundel* has both."

Built of oak and teak, the sturdy 64-foot ketch, equipped to carry a 100-ton cargo, plied for more than 50 years between Sweden, Iceland, and Greenland, carrying mainly salt and fish.

Then at the end of World War II, a dream rooted deep in the hearts of people oppressed and the courage to make it come true reshaped her destiny—and theirs.

American freedom was the dream; and the people, a group of Latvians who fled in 1944 from their own war-torn country to Sweden, there to live in terror of Russia's threat to have them returned as Soviet citizens. Four years of work in Sweden garnered the little band money enough to buy for $12,000, and to outfit for her last long voyage, the cargo carrier *Gundel*.

On May 22, 1948, captained by 63-year-old John Rosenburg, she eased out of Gottenberg, Sweden. Her cargo this time was 29 Latvian men, women and children. Her destination, the United States.

Three storms and 46 days later, touching in at Dover, England, only, a strange-looking foreign vessel smaller than the *Mayflower* brought to immigration officials at Provincetown, Mass., no ordinary day. She asked for all her people political asylum.

Escorted into Boston Harbor, the *Gundel* ended her pilgrimage. But though safe this side of the Atlantic, her Latvian refugees found their passage to freedom had only just begun.

Held in detention at Boston from July till November and then released on bond, they found homes and jobs at once, rejoiced when Congress convening in January received a bill that was eventually to grant them first papers. For once, two Massachusetts men of opposing political creeds agreed. The bill was entered in the House by young Congressman John F. Kennedy, and in the Senate by Henry Cabot Lodge.

Jackson, at the time an Attleboro, Mass., businessman with a lifelong interest in ships, the sea and sailing, bought the *Gundel* from the Latvians in 1949 and sailed her to Boothbay Harbor.

"I had often come into Boothbay while cruising the coast," Jackson said, "and my wife's family had summered for years on Squirrel Island. Boothbay was also to me the spot where Maine cruising begins. So it was a natural choice. We lived on board for several summers. She was our only home in Maine."

The *Gundel* became a year-round Maine resident at once, wintering, too, in Boothbay waters. A few years later Jackson, his wife and son, lured up in the *Gundel's* wake, purchased a house in Boothbay Harbor and the town became their permanent home.

For the widely known ketch, the decade of the fifties delivered its moments of excitement, too. There was the stormy February night in 1951 when she tore loose from her East Boothbay berth and was carried across the Damariscotta River. But the luck of all her life stayed with her, and fetched her up in the only sandy cove on a rocky shore. She was unhurt.

Then she served as a background star for "Carousel," when 20th Century Fox shot that picture in Boothbay Harbor.

"For camera angles, I was supposed to keep her headed in a certain direction despite wind or tide and without her engine because use of that would show," Jackson recalls with a grin. "This wasn't easy."

On board with Jackson and Admiral Stevenson for the cruise to Mystic will be Jackson's son, Patrick III; Mrs. Stevenson; Edward L. Leonard III, and J. Bruce Twinem, both of Boothbay Harbor; and Owen G. Omundsen of Glen Head, N.Y.

En route, the *Gundel* will say hail and farewell to several New England ports, depending on winds and weather. Jackson's tentative stopover schedule includes Portland or Kittery, Gloucester or Marblehead, Duxbury, Marion, Newport, then Mystic, which has notified President Kennedy of her pending arrival there. Foremost among official greeters will be Mrs. Jackson and Mrs. John Rosenburg, the Latvian captain's widow. Mrs. Rosenburg is now with the National Shawmut Bank of Boston.

Also awaiting *Gundel* at Mystic Seaport is a select company of ships heavy with history. Along with MacMillan's *Bowdoin*, there's the *Charles W. Morgan*, last of the wooden whalers; the famed square-rigged training ship *Joseph Conrad*, also hailing originally from Denmark; and the ancient coasting schooner, *Australia*, captured as a blockade runner in the Civil War.

The *Gundel* takes her place in their midst with a special honor bestowed upon her by the Marine Historical Association. In a move rare in that group's past, the directors have accepted her without endowment.

DR. SABRI SAMI

Mr. BYRD of West Virginia. Mr. President, on September 7, 1961, Dr. Sabri Sami, structural engineering professor at West Virginia University, where he headed the research and graduate studies division of the department of civil engineering, was killed in an automobile accident. Dr. Sami was en route to Morgantown from Port Hueneme, Calif., where he had spent the summer con-

JOHN F. KENNEDY
11TH DIST., MASSACHUSETTS

COMMITTEES:
EDUCATION AND LABOR
DISTRICT OF COLUMBIA

Congress of the United States
House of Representatives
Washington, D. C.

June 18, 1952

Mr. Osvalds Akmentins, Secretary
Latvian Press Society in America
100 W. Canton Street
Boston 18, Massachusetts

Dear Mr. Akmentins:

This will acknowledge receipt of your letter of recent date, with which you enclosed several pamphlets, calling for the reestablishment of the principles of freedom and liberty in Latvia, Lithuania and Estonia.

It is tragic to reflect upon the continued domination of these Baltic countries by the Soviet, but I wish to assure you that I shall continue to work toward the day when they shall again be free and can take their rightful places among the other nations of a free world.

With kind regards, I am,

Sincerely yours,

John Kennedy

Vēstulē Kongresa loceklis Džons F. Kenedijs izteic simpatijas Baltijas valstīm un cer uz Latvijas, Lietuvas un Igaunijas brīvību.

BOSTONAS LATVIEŠU ORGANIZACIJU SAVIENIBA

COUNCIL OF LATVIAN ORGANIZATIONS OF BOSTON

64 Sigourney Street,
Jamaica Plain, Massachusetts

September 26,1955.

Honorable
John F.Kennedy, U.S. Senator
House Office Building
Washington, D.C.

Dear Senator Kennedy:

The people of Latvian origin in Greater Boston have been deeply touched by your interest in the fate of the unfortunate people of Estonia, Latvia and Lithuania - victims of the last World War.

We want you to know that we are appreciating very much the important steps you have taken to liberalize the Refugee Relief Act of 1953, to permit larger numbers of the Baltic Displaced Persons to be admitted to the U.S.

Your recent D.P. camp survey in Germany, and your profound understanding of the fate of these stateless people has restored and strengthened the hope of Latvians in a just settlement of those of our nationality, who are still homeless, and who under no circumstances would want to be repatriated to an occupied land of terror and tyranny.

Being very grateful to ypu especially for all your efforts to help suffering Latvians, the Council of Latvian Organizations of Boston cordially invites you to be our honored guest speaker at the Exercises of the 37th Anniversary of the Independence Day of Latvia, to be held at the Boston Latin School Auditorium ,(Ave.Louis Pasteur) on Saturday, November 19th,1955 at 7.00 p.m. A special program will be given by a Latvian choir and male octet at the exercises, and attendance of 1200 is expected.

We hope that it will be possible for you to accept our invitation to address the Latvian Community of Boston and vicinity at the above mentioned occasion.

In Behalf of the Council of Latvian Organizations of Boston,

Respectfully yours,

Ernest Spigulis
Chairman

Vēstule ar kuŗu Bostonas latvieši ielūdz senātoru Džonu F. Kenediju uz 18. novembŗa svinībām 1955. gadā.

CITATION

The Council of Latvian organizations of Boston, Massachusetts, in appreciation of United States Senator John F. Kennedy's work for Latvians, has adopted this resolution:

Whereas, United States Senator John F. Kennedy has rendered extraordinary services for the Latvian refugees in the United States, an

Whereas he has sought to have a broader version of the amended Refugee Relief Act of 1953, adopted to permit large numbers of Baltic refugees to come to United States, and

Whereas he has visited D.P. camps to obtain material to back his broader version of the Bill and to save the Baltic refugees from being returned to the Soviet Union as a result of Bulganin's demand to swap German prisoners in the USSR for Soviet "citizens" now in West Germany, and

Whereas by his address at the exercises of the 37th Anniversary of Declaration of Independence of Latvia, at the Boston Latin School, Boston, Massachusetts, he has demonstrated his keen interest in the Latvian people and in the restoration of Latvia's independence,

Therefore, be it Resolved:

That Senator John F. Kennedy is deserving of the tributes paid to him, and further

Resolved, that a copy of this resolution be published in the Latvian Press, and a copy be presented to the United States Senator John F. Kennedy.

Given by the Council of Latvian Organizations
of Boston, Massachusetts
this 20th day of November, 1955.

THE COUNCIL OF LATVIAN
ORGANIZATIONS OF BOSTON, MASSACHUS

Bostonas Latviešu Organizāciju Savienības goda raksti senātoram Džonam F. Kenedijam par viņa palīdzību latviešiem, atvieglojot iecelošanu ASV.

JOHN F. KENNEDY
MASSACHUSETTS

COMMITTEES:
LABOR AND PUBLIC WELFARE
GOVERNMENT OPERATIONS
SELECT COMMITTEE ON
SMALL BUSINESS

United States Senate

WASHINGTON, D. C.

September 3, 1959

Mr. Osvalds Akmentins
P.O. Box 48
Dorchester 22, Massachusetts

Dear Mr. Akmentins:

This will acknowledge and thank you for your recent correspondence concerning your desire to secure information about the fate of Dr. Ulmanis.

In an effort to assist you in your request I contacted the Library of Congress. The following information was sent to my office.

" According to the most reliable information available the fate of Dr. Ulmanis remains unknown. He has not been heard from since his deportation to the Soviet Union and at this time there is nothing more than mere speculation as to his plight. Your constituent might be interested in the following book in regard to Latvia and the role of Dr. Ulmanis in its history."

Bilmanis, Alfred. A History of Latvia. Princeton, N.J. University Press, 1951, 441 pgs.

With kindest regards and every good wish, I am

Sincerely,

John F. Kennedy

JFK:es

Džons F. Kenedijs palīdz noskaidrot krievu deportētā Latvijas valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa likteni un atsaucas uz sūtņa Dr. A. Bīlmaņa grāmatu.

THEODORE FRANCIS GREEN, R. I., CHAIRMAN
J. W. FULBRIGHT, ARK. — ALEXANDER WILEY, WIS.
JOHN SPARKMAN, ALA. — H. ALEXANDER SMITH, N. J.
HUBERT H. HUMPHREY, MINN. — BOURKE B. HICKENLOOPER, IOWA
MIKE MANSFIELD, MONT. — WILLIAM LANGER, N. DAK.
WAYNE MORSE, OREG. — WILLIAM F. KNOWLAND, CALIF.
RUSSELL B. LONG, LA. — GEORGE D. AIKEN, VT.
[illegible] F. KENNEDY, MASS. — HOMER E. CAPEHART, IND.

CARL MARCY, CHIEF OF STAFF
DARRELL ST. CLAIRE, CLERK

United States Senate

COMMITTEE ON FOREIGN RELATIONS

May 3, 1960

Mr. Osvalds Akmentins
Latvian Press Society in America
16 Centre Street
Boston, Massachusetts

Dear Mr. Akmentins:

Thank you for writing to me regarding H. Con. Res. 633, which has been introduced in the House by my good friend Congressman Zablocki.

I hope very much that there will be an opportunity to consider this in the Senate in the near future, since it is of the highest concern not only to citizens with origins in these captive nations but to all other Americans as well.

With every good wish,

Sincerely yours,

John F. Kennedy

JFK:md

Džons F. Kenedijs apsolās strādāt padomju apspiesto tautu labā un atbalstīt Kongresa locekļa Zablocka rezolūciju.

JOHN F. KENNEDY
11TH DIST., MASSACHUSETTS

COMMITTEES:
EDUCATION AND LABOR
DISTRICT OF COLUMBIA

SECRETARIES:
WASHINGTON
T. J. REARDON, JR.

BOSTON
FRANCIS X. MORRISSEY
JOSEPH E. ROSETTI

Congress of the United States
House of Representatives
Washington, D. C.

1702 Federal Building
Boston, Massachusetts
August 4, 1949

Captain John Rosenberg,
24 Lincoln Street,
Winthrop, Massachusetts.

Dear Captain Rosenberg:

I have just received a letter from Congressman Kennedy in which he states as follows:

"I have checked again with the Immigration and Naturalization Service, and understand that only one report is still outstanding. However, they expect that within the next day or two and are starting to write up the report for submission to the House Committee on the Judiciary. That should be accomplished within a week, and when it is finally before the Committee we can try to expedite action by the Committee. We are hopeful that we will be able to get the bill through the House before the adjournment of Congress."

With kindest regards, I am

Sincerely yours,

Francis X. Morrissey

FXM:B

Francis X. Morrissey

Kongresa locekļa Džona F. Kenedija Bostonas biroja sekretāra F. Morisejа vēstule Gundeles kapteinim Jānim Rozenbergam, kuŗā viņš ziņo par likuma sagatavošanas procedūru Kongresam, lai Gundeles ļaudīm atļautu palikt dzīvot ASV.

JOHN F. KENNEDY
11TH DIST., MASSACHUSETTS

COMMITTEES:
EDUCATION AND LABOR
DISTRICT OF COLUMBIA

Congress of the United States
House of Representatives
Washington, D. C.

SECRETARIES:
WASHINGTON
T. J. REARDON, JR.

BOSTON
FRANCIS X. MORRISSEY
JOSEPH E. ROSETTI

1702 Federal Building
Boston, Massachusetts
September 20, 1949

Captain John Rosenberg,
24 Lincoln Street,
Winthrop, Massachusetts.

Dear Captain Rosenberg:

I have just received a letter from our Washington Office, which contained the following information:

> "While the reports have all been received by the Immigration and Naturalization Service, the entire folder is now before the Department of Justice itself for the writing of the report to the Committee on the Judiciary. It is hoped that it will be submitted to the Committee when Congress goes back into regular session after September 21st. I hope that at that time the Committee will be able to take some action on it."

I hope we will have more definite news within a short time.

With kindest regards, I am

Sincerely yours,

Francis X. Morrissey

FXM:B

Kenedija sekretārs, Francis Morisejs ziņo, ka cer, ka Kongress likumu pieņems pēc 21. sept. 1949.g.

JOHN F. KENNEDY
11TH DIST., MASSACHUSETTS

COMMITTEES:
EDUCATION AND LABOR
DISTRICT OF COLUMBIA

Congress of the United States
House of Representatives
Washington, D. C.

SECRETARIES:
WASHINGTON
T. J. REARDON, JR.

BOSTON
FRANCIS X. MORRISSEY
JOSEPH E. ROSETTI

1702 Federal Building
Boston, Massachusetts
October 17, 1949

Captain John Rosenberg,
24 Lincoln Street,
Winthrop, Massachusetts.

Dear Captain Rosenberg:

I have today received a letter from Congressman Kennedy in which he states as follows:-

"I have your telegram of October 11th relative to the Bill for the Latvian refugees.

I contacted the Immigration and Naturalization Service again in this connection, and was informed that the whole case has been turned over to the Department of Justice for the submission of the report to the House Committee on the Judiciary.

I also talked with the Department, and understand that the report is now in the process of being written. It is almost completed, and it is expected that it will be sent up to the Committee in the next few days. However, the Committee does not contemplate holding any additional hearings or meetings this session; and it will be necessary to withhold any further action on the Bill until next January. I am sorry that it is impossible to forward a more favorable report, but with Congress moving toward adjournment it is difficult to get the Committees to sit any more."

It would seem from the above that nothing can now be done until Congress sits again in January.

With kindest regards, I am

Sincerely yours,

Francis X. Morrissey

FXM:B

Vēstulē izteiktas grūtības un sarežģījumi, kas kavēja likuma pieņemšanu, kad internētie bēgļi ne bez pamata sāka nervozēt un plānoja, lai dotu atļaujas atstāt Bostonu - viņi lūkotu iecelot Kanadā.

JOHN F. KENNEDY
11TH DIST., MASSACHUSETTS

COMMITTEES:
EDUCATION AND LABOR
DISTRICT OF COLUMBIA

SECRETARIES:
WASHINGTON
T. J. REARDON, JR.

BOSTON
FRANCIS X. MORRISSEY
JOSEPH E. ROSETTI

Congress of the United States
House of Representatives
Washington, D. C.

1702 Federal Building
Boston, Massachusetts
April 24, 1950

Captain John Rosenberg,
24 Lincoln Street,
Winthrop, Massachusetts.

Dear Captain Rosenberg:

I have just received a letter from the Congressman in which he states as follows:-

"I have just been notified by the Immigration and Naturalization subcommittee of the House Committee on the Judiciary, that a hearing on the Latvian Bill, H. R. 1486, has been tentatively scheduled for June 5th. Because of the crowded docket of the Committee, however, this is subject to further confirmation. When I hear again from the Committee on this, I will let you know."

With kindest regards, I am

Sincerely yours,

Edward Burke

GB

Sekretāre G. Burke ziņo, ka latviešu lietu Kongresa Juridikcijas komiteja apskatīs 5. jūnijā 1950.g.

JOHN F. KENNEDY
11TH DIST., MASSACHUSETTS

COMMITTEES:
EDUCATION AND LABOR
DISTRICT OF COLUMBIA

SECRETARIES:
WASHINGTON
T J REARDON JR

BOSTON
FRANCIS X. MORRISSEY

Congress of the United States

House of Representatives

Washington, D. C.

1702 Federal Building
Boston, Massachusetts
June 10, 1952

Captain J. W. Rosenberg,
24 Lincoln Street,
Winthrop, Massachusetts

Dear Captain Rosenberg:

I am pleased to inform you that Senate Bill 2145 has been passed by the Senate and the House and was signed by the President on May 29, 1952. I am enclosing a copy of this bill.

The bill as passed and enacted into law contains the names of those Latvians which were included in the bill I had originally introduced.

With kindest regards, I am

Sincerely yours,

John F. Kennedy

John F. Kennedy

Kongresa loceklis Džons F. Kenedijs priecīgs ziņo, ka likums par latviešu bēgļiem (Bill 2145) ir pieņemts un to parakstījis izpildīšanai prezidents.

STATEMENT BY AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION

June, 1960

To: Hon. Chester W. Bowles, Chairman
Committee on Platform and Resolutions
Democratic National Convention

From: Peter P. Lejins, President
American Latvian Association
1727 Kenyon Street, N.W.
Washington, D.C.

Subject: Statement on behalf of the American Latvian Association with reference to the formulation of the foreign policy plank of the Party Platform with regard to the status of Latvia; for presentation at Committee session at the ~~Belmont~~ Biltmore Hotel, Los Angeles, California, on July 5, 1960.

On June 17, 1940, the military forces of the Soviet Union invaded the independent Republic of Latvia and caused its incorporation into the U.S.S.R. Since that time, untold misery and suffering has been the lot of the Latvian people: the loss of its independence, of self-determination and freedom, mass executions and deportations to Siberia and replacement of the Latvian population by other ethnic elements from within the Soviet Union, all of which can best be described as planned and systematic genocide. The introduction of a communist economy and suppression of religion constitute but a few examples of the hardships experienced by the Latvian people. The fate of the other two Baltic countries, Estonia and Lithuania, has been the same.

From the very beginning the U.S. Government took a very definite stand on this act of aggression. As early as July 23, 1940, the then acting Secretary of State, Hon. Sumner Weil, issued a declaration in which the invasion and annexation of Latvia and the other Baltic Republics were labelled "devious processes whereunder the political independence and territorial integrity of the small Baltic republics - Estonia, Latvia and Lithuania - were to be deliberately annihilated." Further on in this declaration the U.S. Government promised to continue to oppose the principles of force whereby the Baltic Republics were deprived of their freedom.

Since that time all subsequent Administrations, U.S. Presidents and Secretaries of State have reaffirmed the above stand. As recently as May 16, 1960, Assistant Secretary of State William B. Macomber, Jr. wrote to Congressman Alvin M. Bentley as follows:

> "The plight of the people of the Baltic States remains a matter of deep concern to the United States. The United States Government has refused to recognize the forced incorporation of the Baltic States into the Soviet Union and continues to recognize the representatives of Lithuania, Latvia, and Estonia appointed by the last free Governments of these countries. We remain convinced that the people of the Baltic States are entitled to political, economic, and cultural systems of their own choosing, and look to the day when these national rights will be restored."

In view of the foregoing, the recent Annual Congress of the American Latvian Association, which comprises 160 Latvian organizations located in thirty of the States, unanimously voted that the Board of Directors contact the Chairman of the Democratic National Committee and urge him, in view of the pending formulation of the Party Platform in connection with the coming Democratic National Convention, to confirm continued non-recognition of the forced annexation of the Baltic countries, and more specifically of Latvia, by the Soviet Union; as well as to confirm the Party's readiness to endorse a U.S. policy favoring and leading to the withdrawal of Soviet occupational forces and re-establishment of a free Republic of Latvia in accordance with the principle of self-determination of nations. The recent political events, especially in connection with the ill-fated Summit Conference, but also elsewhere throughout the world, have given evidence anew of the ruthless and arbitrary behavior of the Soviet Government and the Communist Party and pointed up the truly terrifying plight of the smaller nations within reach of the Soviet forces and overrun by these.

The American Latvian Association will welcome a statement from Democratic Party Headquarters which could be communicated to the member organizations, setting forth the stand which the Democratic Party leadership intends to pursue with reference to this issue.

Amerikas Latviešu Apvienības iesniegums Demokratu partijas kongresam 1960.g. Biltmore Hotelī, Losandželosā. Šinī kongresā latviešu pārstāvis agr. H. Brauķis satikās ar nākamo prezidentu Džonu F. Kenediju.

Latvian Association of Southern California

LOS ANGELES, CALIFORNIA
H. J. Braukis
1051 S. Divina Vista Ave.
Monterey Park, California

June 13, 1960

The Honorable Edmund G. Brown, Chairman
Democratic Pre-Platform Hearings
Democratic National Convention
Ambassador Hotel
Los Angeles, California

Sir:

On behalf of the Latvian Association of Southern California, which is the central organization of over 1,000 persons of Latvian descent in this area, we would like to appeal to the Democratic National Convention to take into consideration the fate of Latvia when the Convention undertakes to formulate the foreign policy plank of the Democratic Party Platform.

Latvia is one of the three Baltic republics that were invaded by the Soviet Union in 1940 and has been under ruthless Soviet domination since 1945, its people having suffered misery at the hands of the Soviet exploiters who through these years have proceeded to deprive the Latvian people of their political, economic and human rights by means of executions, mass deportations, nationalization of property, russification and terrorism. There has been no thawing out in the relentlessness of the Soviet rule in Latvia in recent years; repeated purges in the government and party leadership have resulted in a tighter grip of the Russian Communists on the Latvian people.

We, Latvians who, as displaced persons, sought refuge in the United States, have become citizens of the United States and thus, more emphatically than ever, have committed ourselves to the ideals of freedom and human rights. The Democratic Party Platform in previous years has consistently declared opposition to the Soviet occupation of the Baltic States and that of all other East European countries. These statements have heartened millions of people and convinced everyone of us of the non-compromising stand of the Democratic Party against Soviet oppression.

Therefore, we are appealing to you to incorporate again in the Democratic Party Platform a declaration of non-recognition of the Soviet annexation of Latvia; a declaration of opposition to the oppressive Soviet regime in Latvia, and a declaration favoring the restitution of an independent democratic state of Latvia.

The Democratic Party has always championed the cause of freedom and human rights for all and we hope that you will see it fitting to espouse the same ideals as regards the people of Latvia at this time. We assure you that this is the sincere plea and hope of all Latvians and, similarly as regards their countries, of members of other East European nationalities, who believe that the Soviet subjugation of Eastern Europe shall be terminated one day.

Respectfully yours,

[signature]

President
Latv. Association of So. Calif.

President
Valdemars Lamberga, Esq.

November 20, 1961

Honorable John F. Kennedy
President of the United States
White House,
Washington D.C.

Dear Mr. President:

On behalf of the Latvian Republic Freedom Rally in Boston on November 18, 1961, I have the honor to submit to you the following resolution:

R E S O L U T I O N
adopted by the Latvian Republic Freedom Rally at Latin School, Boston, Massachusetts, November 18, 1961.

Whereas we, American Latvians, have assembled here in order to commemorate the 43rd Anniversary of the proclamation of independence of the Latvian Republic which occurred on November 18, 1918; and

Whereas the Latvian nation as a free and independent state enjoyed true freedom, prosperity and colorful national culture, and together with Estonia and Lithuania formed a solid "cordone sanitaire" against the Soviet Union's subversive penetration into Europe; and

Whereas by the virtue of the peace treaty of 1920 the Soviet Union unreservedly recognized the independence, self-government and sovereignity of the Latvian republic, and voluntarily and forever renounced all rights over the Latvian nation and territory; and

Whereas the forcible occupation and annexation of Latvia and other Baltic states -- Estonia and Lithuania by the Soviet Union in 1940 was an act of unprovoked aggression perpetrated for the imperialistic and colonial aims of Kremlin, and a flagrant violation of all bilateral and international agreements and conventions; and

Whereas the enslaved Latvian people behind the Iron Curtain, whose way of life since centuries has been characterized by great individuality, distinctive national spirit and christianity, distaste, abhor and reject the international mass ideology -- communism and its form of government; and

Whereas the submerged Latvian nation looks to the United States for leadership and prompt action in bringing about its liberation and independence; and

Whereas we, assembled here, feel dutybound to speak out for captive

Latvia in protest against slavery and inhumanity: Now, therefore, be it

R e s o l v e d by the Latvian Republic Freedom Rally in Boston, that —

1. We request the President of the United States to take the initiative in bringing the case of the Soviet Union's aggression in the Baltic states of Latvia, Estonia and Lithuania to the urgent attention of, and proper action by, the United Nations by sponsoring a resolution in the General Assembly calling for the full and rapid withdrawal of all the Soviet Union's military, political and administrative occupational forces from the Baltic States; and

2. We urge the Congress of the United States: a) to speed up the establishment of a special Committee on Captive Nations as originally proposed in the House of Representatives by Hon. Daniel T. Flood, and b) to adopt the Senate's Concurrent Resolution No. 12 on the long delayed liberation of the Baltic states of Estonia, Latvia and Lithuania as submitted by Senator Thomas H. Kuchel.

Respectfully submitted,

Valdemars Lambergs, Esq.
Chairman of the Freedom Rally

vl/lb.

IMMEDIATE RELEASE July 13, 1962

Office of the White House Press Secretary

- -

THE WHITE HOUSE

CAPTIVE NATIONS WEEK, 1962

- - - - - - -

BY THE PRESIDENT OF THE UNITED STATES OF AMERICA

A PROCLAMATION

WHEREAS by a joint resolution approved July 17, 1959 (73 Stat. 212), the Congress authorized and requested the President of the United States of America to issue a proclamation designating the third week in July 1959 as "Captive Nations Week," and to issue a similar proclamation each year until such time as freedom and independence shall have been achieved for all the captive nations of the world; and

WHEREAS there exist many historical and cultural ties between the people of these captive nations and the American people; and

WHEREAS the principles of self-government and human freedom are universal ideals and the common heritage of mankind:

NOW, THEREFORE, I, JOHN F. KENNEDY, President of the United States of America, do hereby designate the week beginning July 15, 1962, as Captive Nations Week.

I invite the people of the United States of America to observe this week with appropriate ceremonies and activities, and I urge them to give renewed devotion to the just aspirations of all people for national independence and human liberty.

IN WITNESS WHEREOF, I have hereunto set my hand and caused the Seal of the United States of America to be affixed.

DONE at the City of Washington this thirteenth day of July in the year of our Lord nineteen hundred and sixty-two, and of the Independence of the United States of America the one hundred and eighty-seventh.

(SEAL)

JOHN F. KENNEDY

By the President:

DEAN RUSK

Secretary of State

# # # #

The President
The White House
Washington, D.C.

My dear Mr. President:

It is my pleasant duty to inform you, Sir, that Mr. Jacob Sieberg, of Boston and Cambridge, Mass., formerly Consul of the Republic of Latvia, God willing, will mark his 100th birthday on March 5, 1963.

Mr. Jacob Sieberg is the only surviving member of the early Latvian settlers in the Boston area who started to come to the United States since 1888, and has earned the honorary title of being called "the Father of Latvians in the U.S.A." He is still a member of the congregation which he organized in 1894 and has been active in many cultural and welfare fields as shown by the enclosed photostat.

Americans of Latvian descent will celebrate Mr. Sieberg's 100th birthday on Sunday, March 3, at 3 P.M. at 24 Kenilworth Street, Roxbury, Mass.

Greetings can be sent to "The Sieberg Fund", c/o Ref. F. H. Ruperts, 76 Tower Street, Jamaica Plain 30, Mass.

Very respectfully yours,

F. H. Ruperts

Ielūgums, ko piesūtīja prezidentam Džonam F. Kenedijam, Latvijas bij. konsula J. Zīberga 100 gadu dzimšanas dienā. - To parakstīja Jamaica Plain luterāņu draudzes mācītājs F. H. Ruperts.

ASPINWALL 7-6800

CABLE ADDRESS REINC.

REINC
TRADEMARK
LICENSOR REINHOLZ PATENTS

WILLIAM H. REINHOLZ
PRESIDENT

REINHOLZ ENTERPRISES, INC.
1731 BEACON STREET
BROOKLINE, MASSACHUSETTS, 02146, U.S.A.

RE: AN INVITATION TO A MEMORABLE EVENT

Dear

You are cordially invited to attend a pre-Thanksgiving Day Ceremony Sunday, November 17th, at Logan International Airport, Eastern Airlines Passenger Terminal, 2 P.M. A photograph will be taken of two especially monogrammed Fether-Lite Chairs which will be sent via Eastern Air Lines to President and Mrs. Kennedy.

These will be similar to the chairs sent to President Truman's family and to Mr. and Mrs. Eisenhower when they were in office.

These chairs are being sent especially as an expression of thanks by Mrs. Lena Hervarth, a resident of Westwood, Mass. Mrs. Hervarth came to this country in 1948 as a refugee from Latvia. She was part of a small band of courageous people who made the perilous trip in a frail 64-foot fishing boat, taking 60 days in crossing, and was admitted to this country largely through the efforts of then Congressman John F. Kennedy. She will wear the national costume of Latvia.

Mrs. Hervarth is now a U.S. Citizen, a Registered Physical Therapist at the Wrentham, Mass., State School and a grandmother of two. Her only child, a daughter, who made the perilous crossing as a young tot, is now married to a U.S. Air Force Lieutenant.

The ceremony also marks the establishment in Massachusetts of a new manufacturing facility for the chairs at South Grafton by the inventor of the chairs, William H. Reinholz. An interesting feature of the ceremony will be the signing of the posture panels in the chairs.

We trust that we will be honored with your presence at the ceremony. You and your family are also invited to the reception at Mrs. Hervarth's home, 144 Pond Street (off Route 109), Westwood, 4 to 6 P.M.

Sincerely yours,
REINHOLZ ENTERPRISES, INC.

William H. Reinholz, President

R.S.V.P.

124

1963.g. 17. novembrī Reinholz'a Enterprises kompanija, kas darināja krēslus, rīkoja īpašu ceremoniju Logan lidlaukā, kur L. Hervarte figurēja kā galvenā persona paredzamajā krēslu dāvināšanas ceremonijā prezidentam.

BA096 RA083
R WA255 Gov NL PD=The White HOUSE WASHINGTON D C 2

JACOB SIEBERG CARE JACOB SIEBERG FUND
REPORT DELIVERY= DAUGAVAS VANAGI
33 KENILWORTH ST ROXBURY MASS,

= I AM DELIGHTED TO ADD MY WARM CONGRATULATIONS TO THOUSE
OF YOUR MANY FRIENDS AND ADMIRERS WHO ARE HONORING YOU ON
YOUR IOOTH BIRTHDAY. DURING THE 75 YEARS SINCE YOUR IMMIGRATION
FROM LATVIA YOU HAVE MANY HONORABLE CONTRIBUTIONS TO THE LITERACY
CULTURAL AND RELIGIUS HERITAGE OF THE LATVIAN-AMERICAN
COMUNITY. YOUR DEVOTIONS TO THE DEMOCRATIC PRINCIPLES OF
FREEDOM AND JUSTICE FOR ALL MEN HAVE EARNED YOU THE RESPECT
AND GRATITUDE OF ALL YOUR FELLOV-AMERICANS. I AM VERY PLEASED
TO COMMEND YOU FOR YOUR LONG AND PRODUCTIVE CARRIER AND
TO WISH YOU MANY MORE YEARS OF SUCCESS AND PERSONAL SATISFICTION,
WITH EVERY GOOD WISH=

JOHN F KENNEDY

Valsts prezidenta Džona F. Kenedija apsveikuma telegramma Amerikas latviešu tēvam J. Zībergam 100. dzimšanas dienā, ko nosvinēja 1963.g. 5. martā Daugavas Vanagu namā, Bostonā.

COPY OF LETTER TO BE SENT TO THE KENNEDY FAMILY

President and Mrs. John F. Kennedy
The White House
Washington, D.C.

Dear Mr. and Mrs. Kennedy:

Fifteen years ago a small fishing boat with 29 Latvian refugees arrived in Provincetown Harbor, Massachusetts. I am one of the 29. We were hungry and thirsty. We had been fighting for our lives for 60 days on a rough ocean, escaping from Communism in a small fishing boat.

We are thankful today to God and to you, Mr. Kennedy, for helping make it possible for us to stay in this country when you were a Congressman back in 1948. There are also many thousands of Latvian refugees in America who are grateful to be here and to be American citizens.

I feel sure that you will like these chairs, which were also sent to the Truman and Eisenhower families.

Sincerely yours,

Mrs. Lena Hervarth
144 Pond Street
Westwood, Massachusetts
DA 6-6720

Domājams, ka prezidents šo vēstuli vairs nesaņēma, jo L. Harvarte to izsūtīja traģiskajā nedēļā, kad prezidents Kenedijs no Palm Bīčas, Floridā, devās savā pēdējā braucienā uz Teksasu un Baltā namā atgriezās kā kritušais šķirstā 22. novembŗa vakarā.

I do not ignore the remaining problems of traditional colonialism ... And that is why there is no ignoring the fact that the tide of selfdetermination has not yet reached the communist empire where a population far larger than that officially termed "dependent" lives under governments installed by foreign troops instead of free institutions - under a system which knows only one party and one belief - which suppresses free debate, free elections, free newspapers, free books and free trade unions - and which builds a wall to keep truth a stranger and its own citizens prisoners.

(From President Kennedy's address before the UN)

PRESIDENT JOHN F. KENNEDY*

"For who is God, but the Lord? And who is a rock, except our God? — the God who girded me with strength, and made my way safe." (Psalm 18:31, 32)

From what we already know about the mission of the United States, the election of John F. Kennedy to the presidency was in accordance with the providence of God. Since both candidates received almost an equal number of votes, it shows that both men were highly qualified.

John F. Kennedy, still a young man, has been hard working and self-sarificing both in time of war and peace. He is courageous; he stands firmly in his faith in Jesus Christ; he has overcome many difficulties in his personal and public life. He has saved others from grave dangers and has himself been saved according to the will of God. All of which indicates that he is highly qualified to become one of the greatest leaders in the history of the United States of America.

In his inauguration speech on January 20, 1961, he proclaimed to all mankind .... "we will pay any price for freedom." He invited and urged all citizens to help in that decisive battle for freedom and peace.

The President's messages have revealed that he well knows and understands the nature of atheistic Communism and its aggressive goals, and has the courage to do something about this grave threat.

*) God's State and Satan's State by *Jānis Dievkociņš*, 1963. The American Institute, Wallaston, Mass.

His actions show too, that the passive, defensive policy of the United States has now come to an end because of the aggressive actions of the Communists in Cuba, Berlin and in the East. The exchange of diplomatic notes between Washington and Moscow shows that the United States has accepted the great Communist challenge. This position towards the enemies of freedom and democracy is supported and appreciated by free peoples everywhere. Yet there exists a group of people whose thinking has been fogged by Communist propaganda, and who willingly surrender to the aggressor. This group should have realized long ago that it owes its chance to voice its opinions not to the mercy of the Communists, but to the protection of the superior forces of the United States.

The most deadly weapons of the Communists are not their rockets and bombs, but their hidden weapons of the evil spirit, that is lies and deceit. Khrushchev's official position is that the Soviet Union does not export communism. The history continues to argue the opposite. In his November 1961 interview with the editor of Izvestia, President Kennedy emphasized the crucial role of the Soviets to communize the world. The Communists have unleashed as real storm that will make viciousness and evil over the whole earth. It is a vast tragedy that men do not discover the true nature of Communism before it is too late, when they have already been overrun by Communist forces.

Of course, the Communists are great masters in imitating the manners and customs of a free society. They put on huge displays of a semi-cultural nature. In reality the anti-God Communist state is unable to produce any real spiritual culture. True culture can come only from the divine source of life. True wisdom comes only from the Creator who has created and still preserves the whole universe, who has revealed

himself through the prophets and came to dwell on earth as our Savior Jesus Christ. His is the authority on earth and in heaven.

This, our God, is also the creator and preserver of the United States of America. His laws and ordinances are the foundations of this country. But since God's commandments have not been literally included in the American Constitution, it is easy to forget them. This also happened during World War II when the United States established a tragic alliance with the anti-God dictator of the Soviet Union. The consequences of this great mistake are still evident today — now this same aggressor threatens the existence of the United States.

It is therefore vitally necessary that Americans strengthen the most important base of the United States by bravely including the Ten Commandments, as documented in the Bible in the federal and state constitutions. And thus amended constitutions should be taught in all public and private schools whereby the foundations of this country and nation would be reconfirmed, and the United States would return to its original position of spiritual strength.

In order to expiate the great sin committed during World War II the United States and its allies should publicly and officially withdraw the "de jure" recognition of the anti-God Communist regime in the Soviet Union. The representatives of the aggressive Communist dictatorships should be expelled from the United Nations. The delegations from the Communist satellite countries are not the true representatives of those countries. They have come to power merely with the support of the military might of the Soviet Union.

If the United States with its friends and allies would take the initiative in this direction, they would not only succeed, but win the most decisive battle since World War II. Be-

cause this undertaking would be in accordance with the laws and will of almighty God. Then, when the destroyers of goodness and truth will be spiritually disarmed, the results will become visible also in natural facts. Then it will happen that the men and women in the slave camps will arise and disarm their atheistic tyrants; the rockets will not fly, and the bombs will not explode. The true representatives of the captive nations will return to the United Nations, which will be truly united then. Thus the mission — to insure freedom and democracy in the world will come to realization.

All the signs show that President John F. Kennedy is conscious of the tremendous mission of the United States. Let us pray, help and support the President in the decisive struggle for freedom and democracy!

GOD BLESS AMERICA!

SATURS

Ievads 5
Baltais nams un latvieši 7
Džons F. Kenedijs 23
Harvarda Universitātes studenta viena nedēļa Rīgā 29
Kongresa loceklis palīdz latviešu pilgrimiem 31
Kur tapa „Drosmīgie profili"? 49
Senātors Latvijas gada svētkos 51
Satikšanās Los Andželosā 58
Aicinājums Kenedijam iestāties par Baltijas valstīm 62
Demokratu deputāts raksturo Kenedija valdības politiku Austrumeiropā 65
Dāvana, ko vairs nesaņēma 68
Raksti un nekrologi latviešu presē 71
Pēcvārdi 84
Summary of „John F. Kennedy and the Latvian people" 91

Pielikumi 93

3,50

6

130.-

LATVIJAS NACIONALA BIBLIOTEKA
0300033065